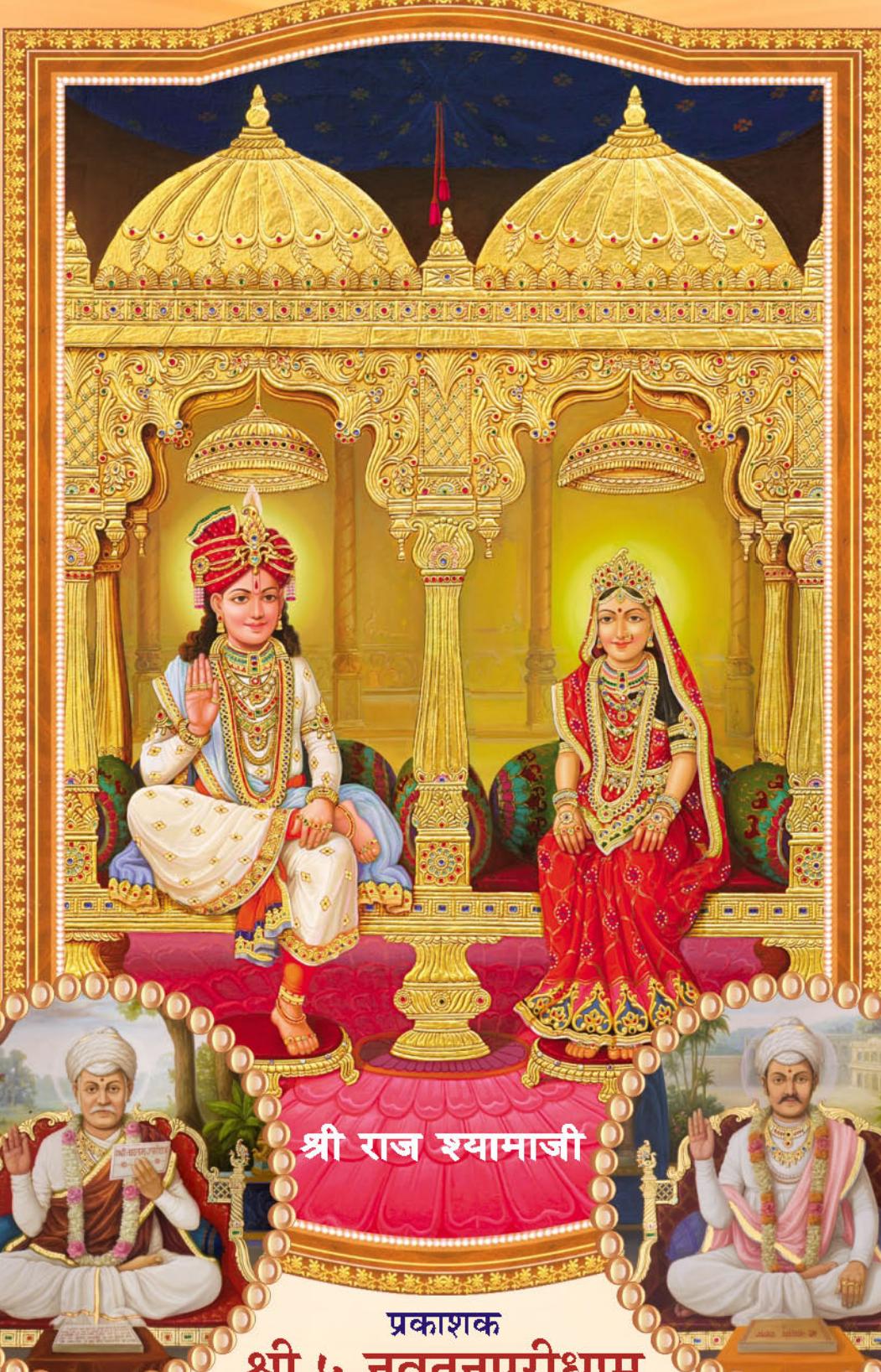

महामति श्री प्राणनाथजी प्रणीत

श्री सिन्धू

श्री राज श्यामाजी

प्रकाशक

श्री ५ नवतनपुरीधाम
जामनगर

निजानन्दाचार्य श्री देवचन्द्रजी महाराज

महामति श्री प्राणनाथजी महाराज

શ્રી તારતમ સાગર

“નિજનામ શ્રીકૃષ્ણજી, અનાદિ અક્ષરાતીત” ।
સો તો અબ જાહેર ભયે, સબ વિધ વતન સહીત ॥

શ્રી સિન્ધી ગ્રન્થ પ્રારંભ

(શ્રી સિન્ધી ગ્રન્થનું અવતરણ વિકભ સંવત ૧૭૪૭-૪૮માં શ્રી પદ્માવતી પુરી પત્રામાં થયું. આ ગ્રન્થમાં મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ આત્મ (ઈન્દ્રજાવતીના) ભાવથી ધામધણીને કરેલી પ્રાર્થના, આત્મભાવે આપેલો ઠપકો તથા આત્મભાવે અનુભવેલો વિરહ અભિવ્યક્ત કર્યો છે. આ ગ્રન્થમાં કુલ ૧૬ પ્રકરણો અને ૬૦૦ ચોપાઈઓ છે. ગ્રન્થની ભાષા સિન્ધી છે. છેલ્લાં ત્રણ પ્રકરણોનો સિન્ધી ભાષામાંથી હિન્દી ભાષામાં અનુવાદ કરીને પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યાં છે.)

સિન્ધી ભાષામાં અભિવ્યક્ત થયેલી આ સિન્ધી કિતાબમાં, મહામતિ શ્રીપ્રાણનાથજીએ જાગડી માટે પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માને કરેલી અરજી, પ્રશ્નોત્તર રૂપે પ્રસ્તુત કરવામાં આવી છે. તેથી હે સુંદરસાથજ ! પરમધામની બ્રહ્માંગનાઓના અખંડ સુખનું વર્ણન ધ્યાનથી સાંભળો જેથી તમને પણ પરમધામની અનુભૂતિ થાય !

આખર વેરા ઉથણજી, આંઈ રૂહેં છડે જા રાંદ ।
ઉથી બિચ અરસજે, કોડ કરે મિડું કંધ ॥ ૧ ॥

હે આત્માઓ ! આત્મ જાગૃતિ માટેનો અંતિમ સમય આવી પહોંચ્યો છે. તેથી તમે હવે આ નાશવંત જગતના જૂઠા બેલનો મોહ ત્યાગીને પરમધામ તરફ મીટ માંડો અને હદ્યને ઉલ્લાસથી ભરી દઈને આપણા પ્રિયતમ ધણીને મળો.

ધણી મૂંહજી રૂહજા, હાંશે ચુઅં કીંય કરે ।
રૂહકે ડિન્યો પરડેહડો, ચચો સો દિલ ધરે ॥ ૨ ॥

હે મારા આત્માના ધણી ! હવે હું આપને શું કહું ? આપે જ મારા આત્માને પરદેશ (ફાની દુનિયામાં) મોકલી દીધો છે. હવે આપ મને જે હુકમ કરશો તેનું હું હદ્યપૂર્વક પાલન કરીશ.

ઈસક ડિને તું તો રે ઈસક ન અચે ।
ધણુઅં કરિયાં આંઊં, કૂડ ન ઉડ રે સચે ॥ ૩ ॥

હે મારા ધણી ! આપે જ મને આપનો પ્રેમ આચ્યો છે. આપના વગર હદ્યમાં પ્રેમ પ્રગટ થઈ શકતો જ નથી. મેં આ મિથ્યા સંસારમાંથી છૂટવા અનેક પ્રયત્નો કર્યા છે, પરંતુ (આપના પ્રેમરૂપી) સત્યની પ્રાપ્તિ સિવાય આ જૂઠો સંસાર છૂટતો જ નથી.

કીં કરિયાં કેડા વંજાં, ચુઅં કીંય કરે ।
ન પેરાઈયાં પડૂતર, ન અચી સગાં ગારે ॥ ૪ ॥

હે ધણી ! હું શું કરું, ક્યાં જાઉં, કેવી રીતે કહું ? ન મને પ્રત્યુત્તર મળે છે અને ન હું મારા પોતાના ઘરે (પરમધામમાં) આવી શકું છું.

સજણ મૂહજી રૂહજા, તાંજે ડિએ રૂહ સાંજાએ ।
ત હિકે આહિ અરવાહ કે, પેરે તરે પુજાએ ॥ ૫ ॥

હે મારા આત્માના આધાર ! જો આપની કૃપાથી મારો આત્મા આપને ઓળખી જાય તો હદ્યમાંથી નીકળેલો એક જ દર્દ્દભર્યો અવાજ, મારા આત્માને આપનાં શ્રીચરણો સુધી પહોંચાડી દેશો.

ધણી મૂહજી રૂહજા, જિંની વેઈ બિસરાઈ ।
પેઈસ તે પેચન મેં, બડી જાર બડાઈ ॥ ૬ ॥

હે મારા આત્માના ધણી ! આ માયા મને એની તરફ બેંચીને લઈ ગઈ છે અને હું તેની જૂઠી પ્રતિષ્ઠાના ફંદામાં ફસાઈ પડી છું.

મું મંગી આં ડેખારાઈ, કરિયા ગાલ કેઈ ।
હાંણે ચોરાઈએ ત ચુઅં થી, ગાલ ગરી થી પેઈ ॥ ૭ ॥

મેં ખેલ જોવાની માગણી કરી ત્યારે આપે મને માયા દેખાડી દીધી ! હવે હું આપને શું કહું ? આટલું પણ આપ કહેવરાવો છો તેથી જ કહું છું. હવે મારી ખેલ જોવાની માગણી જ મને ભારે પડી રહી છે.

તરસાઈએ ત તરસણ મોહકે, મું મંજાં કીં ન સરયો ।
સભ ગાલ્યું આંજે હથમેં, જાણે તીંય કરયો ॥ ૮ ॥

આપ, મને આપનાં દર્શન માટે તલપાવી રહ્યા છો, તેથી હું તલપી રહી છું. એ સિવાય મારાથી તો કશું જ બની શકે તેમ નથી. બધું જ આપના હાથમાં છે, તેથી આપને જેમ ઠીક લાગે તેમ કરો.

સિકાઈએ ત સિકાં, મું મેં સિકણ ન કીં ।
રોહોંદિસ તેહી હાલમેં, અંઈ રખંદાં જું ॥ ૯ ॥

આપ, મને (આપનાં દર્શન કાજે) તલસાવી રહ્યા છો. તેથી હું તલસી રહી છું. એ સિવાય હું પોતે આપમેળે તલપી શકતી પણ ન હતી. હવે આપ મને જેવી સ્થિતિમાં રાખશો, તેવી સ્થિતિમાં જ હું રહીશ.

હિક સિકાં તોહિજે સુખકે, જે સે સંભરે સુખ ।
સે સુખ હિન બિસારિયાં, હે જે ડિઠમ દુખ ॥ ૧૦ ॥

હું આપના મિલન સુખ માટે તડપી રહી છું, જેથી મને પરમધામનાં અખંડ સુખોનું સ્મરણ થઈ જાય. કારણ કે, આ જગતનાં દુઃખોએ જ મને પરમધામનાં સુખો ભુલાવી દીધાં છે.

હિન સુખે સંદિયું ગાલિયું, આઈન અલેખે ।
હિયડો મૂં સુજો થિયો, હિએ ન અચે તે ॥ ૧૧ ॥

આપનાં અખંડ સુખોનો મહિમા તો અપાર છે. પરંતુ મારું હદ્ય શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયું છે. તેથી પરમધામનાં અખંડ સુખોની કોઈ પણ વાત, ધ્યાનમાં આવતી જ નથી.

જેસુખ તોહિજ અંબિએ, ડિનાં અસાંકે તો ।
સે સુખ કંને મૂં સુઆં, સુજો હિયો ન જલ્દે સો ॥ ૧૨ ॥

આપ, દિવ્ય પરમધામમાં આપનાં અમીભર્યાં નયનોનું જે સુખ અમને આપતા હતા તેનું વર્ણન, અમે સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજ મહારાજના મુખાર્વિદ વડે સાંભળ્યું. પરંતુ અમારાં હદ્ય તો શૂન્યમનસ્ક બની ગયેલાં હોવાથી અમે તે સુખ ગ્રહણ કરી શક્યાં નાંદિ.

જે સુખ તોહિજે અરસ મેં, ડિના તો ગાલિન ।
સે સભ બિયમ બિસરી, સુજો હિયડે ન ચઠિન ॥ ૧૩ ॥

આપનાં મધુર વચનો દ્વારા આપે અમોને પરમધામનાં જે સુખો આઘાં છે તે તમામ અમે ભૂલી ગયાં છીએ. અમારા શૂન્ય બની ગયેલા હદ્યમાં તે અંકિત પણ થઈ શક્યાં નથી.

કે પડૂતર મૂં કેયાં, કે તો કેયાં કંધ ।
સે સુજો હિએ ન સંભરે, બિસર્યા મય રાંદ ॥ ૧૪ ॥

હે ધણી ! આપે અમોને કયાં કયાં વચનો કહ્યાં અને અમે તેનો શું જવાબ આઘો ? તે તમામ વાતો આ શૂન્ય બની ચૂકેલા હદ્યમાં યાદ પણ આવતી નથી. આ જૂઠા જગતના જૂઠા ખેલમાં આવીને અમે બધું જ ભૂલી ગયાં છીએ.

હિએ ચઢાઈએ તું, ત સભ સુખ હિયો જલ્દે ।
જે સુખ ડિએ મેહેર કરે, ત બેથો કેર પલ્લે ॥ ૧૫ ॥

જો આપ કૃપાળુ એ અખંડ સુખોને મારા હદ્યમાં અંકિત કરવા ઈચ્છો તો મારું હદ્ય તે તમામ સુખોને ગ્રહણ કરી શકશે. જો આપ દયા કરીને એ સુખો આપવા ઈચ્છિતા હો તો આપ જેવા સર્વશક્તિમાનને કોણ રોકી શકે તેમ છે ભલા ?

તો તરસાંએ તરસણ, તોકે પસણ નેંણા ।
કોડ થિએ કનનકે, તોહિજા સુણન મિઠડા વેંણા ॥ ૧૬ ॥

આપ, આપનાં દર્શન માટે મને તલપાવો છો, તેમ છતાં મારાં નયનો તો આપનાં દર્શન માટે તલપી રહ્યાં છે. મારા કાન પણ આપનાં સુમધુર વચનો સાંભળવા માટે અતિ ઉત્સુક છે.

તો તરસાંએ તરસણ, હિયડો મિડન કે ।
એ ડિનો અચે માસૂકજો, ઈસક અરસમેં જે ॥ ૧૭ ॥

આપ, આપના મિલન માટે મને તલસાવો છો તેમ છતાં મારું હદ્ય આપના મિલન માટે તલપી રહ્યું છે. કેમ કે, પરમધામનો દિવ્ય પ્રેમ તો આપ પ્રિયતમ ધડીની કૃપા ગ્રામ થવાથી જ પ્રાપ્ત થાય છે.

બિહારે વટ ઓડડી, મથે ડિનોં પરડેહ ।
ડિસાં ન સુણિયાં ગાલડી, કી કરિયાં ચુઆં કેકેહ ॥ ૧૮ ॥

એક બાજુ આપે મને આપનાં ચરણોમાં બેસાડી છે, તો બીજુ બાજુ આપે મારી સુરતાને નશ્વર
જગતમાં મોકલીને મને પરદેશી બનાવી દીધી છે. આ નાશવંત જગતમાં બેઠેલી હું આપનાં દર્શન
પણ કરી શકતી નથી કે આપની સુમધુર વાણી પણ સાંભળી શકતી નથી. હે ધણી ! આપ જ કહો,
હવે હું શું કરું ? મારી વથા કોને કહું ?

જો અરવાહેં અરસજ્યું, સે સભ મું અડાં ન્હારીન ।
આંડિં પસાં આં અડું, હે બિઠ્યુ જર હારીન ॥ ૧૯ ॥

હે ધણી ! પરમધામના તમામ આત્માઓ મારી (ઈન્દ્રાવતી) તરફ જોઈ રહ્યા છે તથા આંસુ સારી
રહ્યા છે અને હું આપની તરફ (આશા ભર્યા નયને) જોઈ રહી છું.

તો લિખ્યો કુરમાનમે, મું અરસ દિલ મોમન ।
સે સુણી વેંણ કુરમાનજા, મુંજો જલ્યો દિલ રૂહન ॥ ૨૦ ॥

હે ધામના ધણી ! આપે જ આપના સંદેશમાં લખી જણાવ્યું છે કે, ‘બ્રહ્માત્માઓનાં હદ્ય મારું
પરમધામ છે.’ આપના સંદેશાનાં એ વચ્ચેનો સાંભળીને સર્વ બ્રહ્માત્માઓએ મારું હદ્ય પકડી રાખ્યું
છે. (તેઓ મારા હદ્યમાં આપનાં અને પરમધામનાં દર્શન કરવા ઈચ્છે છે.)

ત કેહો પડૂતર મૂહકે, ચુઆં કુરો રૂહન ।
રૂહેં ઉમેદું મૂંમેં, આંકે સભ રોસન ॥ ૨૧ ॥

હે ધણી ! આપ મને શું જવાબ આપો છો ? હું બ્રહ્માત્માઓને શો જવાબ આપું ? બ્રહ્માત્માઓ
મારી પાસે જવાબની અપેક્ષા રાખીને બેઠા છે અને એ તમામ હકીકિત આપને માલૂમ પણ છે.

હાંણો કેહડો હાલ મૂહજો, રૂહેં કેહડો હાલ ।
ન ડેખારે ન ડિઠમ, બેઓ તો રે નૂરજમાલ ॥ ૨૨ ॥

હે ધણી ! હવે મારી અને બ્રહ્માત્માઓની કેવી દશા થઈ રહી છે ? (તે જુઓ) આપે આપના
ચિન્મય સ્વરૂપ સિવાય અમને કોઈને કશું બતાવ્યું નથી અને અમે બીજું કશું જોયું પણ નથી.

તો ડિની સોહેલી કરે, નતાં બાટ ધણું વિષમ ।
હેઆં હલ્લોં સભ સુખન મેં, રૂહેં ધૂરેં એહ ખસમ ॥ ૨૩ ॥

હે ધણી ! આપે અત્યંત સરળતાપૂર્વક અમોને પ્રેમનો અતિ કઠિન માર્ગ બતાવી દીધો છે. એ
સિવાય અમારે માટે તે દુર્લભ હતો. હવે બ્રહ્માત્માઓ અહીંથી પરમધામનાં સુખો તરફ લઈ
જવાની માગણી કરે છે.

તો પાંણ ડેખારે ડિઠમ, બિઓ કોએ ન રખે હંદ ।
સેહેરગ સે ડેખારે ઓડડો, કિત કરણોં પેઓ ન પંધ ॥ ૨૪ ॥

આપે મને આપના જે સ્વરૂપનું દર્શન કરાવ્યું તે જ સ્વરૂપનું મેં દર્શન કર્યું છે. મેં આપના સિવાય
અન્ય કોઈનો પણ આશરો લીધો નથી. (ભરોંસો રાખ્યો નથી) આપે મને આપના હદ્યની પાસે
સ્થાન આય્યું છે તેથી મારે દૂર (અન્યત્ર) જવું પણ ન પડ્યું.

તો ચુઆંયો ચુઆંથી, મૂંજુ યા ઉમત ।
અસીં ઈંદાસી કોઠિયાં, કોઠીને જે ભત ॥ ૨૫ ॥

આપના કહેવડાવ્યા પ્રમાણે જ હું, મારી અને સુંદરસાથની વાત કહી રહી છું. આપ અમોને દિવ્ય પરમધામમાં જે રીતે બોલાવશો, તે રીતે જ અમે પરમધામમાં પરત આવીશું.

રૂહેં અસીં નિદ્રમે, નતાં ઘણાં લાડ ધુરન ।
અંઈ જાંણોથા સભ કીં, જે હાલ આએ રૂહન ॥ ૨૬ ॥

તમામ બ્રહ્માત્માઓ (આ જગતમાં આવીને) અજ્ઞાનની નિદ્રામાં ઊંઘી રહ્યા છે, જે ઊંઘી રહ્યા ન હોત તો આપની પાસેથી અધિક પ્રેમની માગણી કરતા હોત. અહીં નાશવંત જગતમાં બ્રહ્માત્માઓની જે સ્થિતિ છે, તેનાથી આપ પૂર્ણ રીતે વાકેફ છો જ.

ચાયો આંજો ચુઆંથી, મૂં હુંદ નહાએ કુંછણ ।
સંગ બીયમ બિસરી, છડિમ તે ધુરણ ॥ ૨૭ ॥

આપના કહેવરાવ્યા પ્રમાણે જ હું કહી રહી છું. એ સિવાય મારે માટે કહેવાનું અન્ય કોઈ સ્થાન જ નથી. હું તો આપણો સંબંધ જ ભૂલી ગઈ છું. તેથી (આપની પાસે) માગવાનું પણ છોડી દીધું છે.

ધુરણ અચે દિલ મેં, પણ દજાં તોહિએ દ્રાએ ।
લાડ કરે ત ધુરાં, જે પસાં સંગ સાંજાએ ॥ ૨૮ ॥

મારા મનમાં માગવાની ઈચ્છા તો ઘણી થાય છે. પરંતુ હું આપનાથી ડરું છું. જે મને આપણા સંબંધની ઓળખાણ થઈ જાય તો હું આપની પાસેથી પ્રેમપૂર્વક (બધું જ) માગી લેત.

રૂહેં ચોણ સબે મૂંહકે, હાંણો આંઉં ચુઆં કેકેહ ।
ન પસાં ન સુણિયાં સંદેહડો, ડિને પેરેં હેઠ પરડેહ ॥ ૨૯ ॥

બધા જ બ્રહ્માત્માઓ મને કહે છે, પણ હું કોને કહું? હું આપનાં દર્શન કરી શકતી નથી કે આપનો સંદેશ પણ સાંભળી શકતી નથી. કારણ કે આપે મને આપનાં ચરણોમાં બેસાડીને પણ પરદેશી બનાવી દીધી છે !

સચો સોંણો જું થેયો, ભાઈયાં સોણો થેયો સચો ।
લાડ કોડ કે સેં કરિયાં, અંખિઓ જાં ન અચો ॥ ૩૦ ॥

હવે મારી સ્થિતિ એવી થઈ ગઈ છે કે, મને સત્ય પરમધામ સ્વખનવત્ત ભાસવા લાગ્યું છે અને આ સ્વખનરૂપ સંસાર સત્ય દેખાવા લાગ્યો છે. જ્યાં સુધી આપ અમોને દર્શન નહિ આપો ત્યાં સુધી અમે આપની સાથે શી રીતે પ્રેમ કરી શકીશું?

કીં કરિયાં ગાલડી, જાં ન પસાં પાંહિજે નેંણા ।
જે સુણાઈએ ત સુણાં, મિઠા તોહિજા વેંણા ॥ ૩૧ ॥

જ્યાં સુધી હું, મારી પોતાની આંખે આપનાં દર્શન ન કરી લઉં ત્યાં સુધી આપની સાથે વાતો પણ શી રીતે કરી શકું? આપ જ્યારે આપનાં સુમધુર વચ્ચનો મને સંભળાવવા ઈચ્છણો ત્યારે જ હું તે સાંભળી શકીશા.

સુખ તોહિજા સિપરી, અચે ના લેખે મેં ।
પાર ન અચે અપારજો, કરી ન ગણ્યા કે ॥ ૩૨ ॥

હે પ્રિયતમ ધણી ! આપના અસંખ્ય સુખોનો કોઈ પાર નથી. તે અગણિત હોવાથી, આજ સુધી કોઈએ પણ તેની ગણતરી કરી નથી.

ગુજાંદર રૂહન જો, સભે તું જાંણો ।
કુરો ચુઅાં બિચ બડી થેઈ, મૂં પાંહિજેડી ન પાંણો ॥ ૩૩ ॥

આપ બ્રહ્માત્માઓના હદ્યની તમામ ગુપ્ત વાતો જાણો છે. એ બ્રહ્માત્માઓની આગેવાન બનીને તેમને હું શું કહું ? હું પોતે તો આપના સમાન બની શકતી નથી.

જ કંધ ન કરે પાંહિજો, ઊભી બિયનકે ચોઅે ।
તે સુહાગ બિયનકે, પાંણ અંગણ ઊભી રોઅે ॥ ૩૪ ॥

જે અંગનાઓ પોતાના ધણીને, પોતાના બજાવી શકતી નથી અને અન્ય અંગનાઓને શિખામણ આપે છે તથા બીજાઓ સાથે સૌભાગ્યવતીનાં સુખોની વાતો કરે છે, તે અંગનાઓ પોતે જ, પોતાના આંગણામાં ઊભી રડતી હોય છે.

બેઓ જમારો બડાઈમેં, બેઠી ખોઅે ઉમર ।
તે વડાઈયું બિયનકે, પાંણ ન ખુલ્યો દર ॥ ૩૫ ॥

આવા જ વડપણના (મોટાઈના) અભિમાનમાં મારું આયુષ્ય વ્યતીત થઈ ગયું. મેં બીજાઓને શિખામણ આપી પરંતુ મારો પોતાનો જ દરવાજો ના ખુલ્યો !

થેઈ ધણીસે સરખરૂ, સોઈ સુહાગિણ હોઅે ।
સા મર ગિંને પાંણસે, જે આડો પટ ન કોઅે ॥ ૩૬ ॥

જે બ્રહ્માત્મા, પોતાના ધણીનું સન્માન મેળવે છે તે જ સૌભાગ્યવતી કહેવાય છે. તે આત્મા જ અખંડ સુખો પ્રાપ્ત કરી શકે છે. તેવા આત્મા અને પરમાત્મા વચ્ચે કોઈ જ આવરણ હોતું નથી.

આંડિં પાંહિજ પરમેં, કીં કીં પાંણકે ભાઈયાં ।
બડી થીયન બિચમેં, છેડો છડાઈયાં ॥ ૩૭ ॥

હું મારા આત્માને ઠીક ઠીક ઓળખું છું, તેથી સૌની આગેવાન હોવાની જવાબદારીથી અર્થાત્ વડપણના ભારથી બચવા માટે હું પોતાની જતને અલગ કરી રહી છું.

ગાલ્યું મૂંજે દિલજ્યું, સભ તૂંહીં સુજાંણો ।
હે સભેઈ તોહિજ્યું, તો કરાયું પાંણો ॥ ૩૮ ॥

હે સ્વામી ! આપ મારા અંતરની તમામ વાતોથી જાણકાર છો. આ જે કંઈ બન્યું છે તે તમામ આપની પ્રેરણાથી જ બન્યું છે.

મથે આંડિં ત ગિંના, જે કીં મૂંમેં હોઅે ।
આંડિં ગુજ જાણા પાંણ બિચ જો, બેયો ન જાંણો કોઅે ॥ ૩૯ ॥

હું મારા પોતાના પર ત્યારે જ જવાબદારી લઈશ કે જ્યારે મારામાં તે માટેનું સામર્થ્ય હોય. હું આપના

અંતરની ગુણી (ધૂપી) વાતો જાણું છું. મારા સિવાય એ બાબત બીજું કોણ જાણશે ભલા ?

મૂંકે બડી બધારિએ, ડિંને સભની મેં સુહાગ ।
કીં ડિઠમ કીં ડિસંદિસ, જેડો કંને ભાગ ॥ ૪૦ ॥

હે ધણી ! આપે મને આપનો સુહાગ આપીને તમામ આત્માઓ વચ્ચે મારું સન્માન કર્યું છે. આપે જે રીતે મારા ભાગ્યનું નિર્માણ કર્યું છે તેને અનુરૂપ જ મેં થોડું ઘણું પણ જોયું છે અને ભવિષ્યમાં પણ તે પ્રમાણે જ જોઈશ.

ત કેણો જવાબ રૂહનકે, બિચ કરિયાં કીં આંઊં ।
ન કીં સુણાઈએ ગુજ મેં, ન પાંઈદડે ધાંઊં ॥ ૪૧ ॥

હવે હું બધા બ્રહ્માત્માઓને શું જવાબ આપું ? તેમની વચ્ચે રહીને હું તેમને શું કહું ? (કારણ કે) આપ મને કોઈ રહસ્યમય વાત સંભળાવતા નથી કે હું મારા પોકારનો જવાબ પણ મેળવી શકતી નથી.

તો મૂંકે ઈ બુઝાઈયો, જે તું હેકલી થિએ ।
ત તોસે કરિયાં ગાલી, દીદાર પણ ડિએ ॥ ૪૨ ॥

આપે મને એવી રીતે સમજાવ્યું હતું કે “હે ઈન્દ્રાવતી ! જ્યારે તું એકલી હોઈશ ત્યારે હું તારી સાથે વાતો કરીશ અને તને દર્શન પણ આપીશ.”

આંઊં હેકલી કીં થિયાં, બી લગાઈ તો ।
તો રે આએ કો કિંતઈ, જે હિનકે પલ્લે સો ॥ ૪૩ ॥

પરંતુ હે નાથ ! હું એકલી શી રીતે રહી શકું ? આપે જ મારી સાથે બીજા બ્રહ્માત્માઓને જોડી દીધા છે. તેમનો હાથ પકડી શકે તેવું આપના સિવાય બીજું કોણ છે ?

સે બસ ન્હાએ મૂંહજે, જે કીં કરિએ સે તું ।
જે કીં જાંણ્યો સે કર્યો, મૂં મેં રહી ન મૂં ॥ ૪૪ ॥

મારા અંકુશમાં તો કાંઈ જ નથી. જે કાંઈ થઈ રહ્યું છે તે બધું આપ જ કરી રહ્યા છો. આપ આપની ઈચ્છા પ્રમાણે કરો. હવે મારામાં તો કોઈપણ પ્રકારનું મારાપણું રહ્યું જ નથી !

થી ન સગાં હેકલી, બી તો લગાઈ ।
છૂટે ન તોહિજી તોહ રે, મૂંજ ફિરે ન ફિરાઈ ॥ ૪૫ ॥

હું એકલી પણ થઈ શકતી નથી. કારણ કે આપે મારી સાથે માયાને જોડી દીધી છે. આપની એ માયા આપના સિવાય છૂટી શકતી નથી અને હું તેને દૂર કરું તો પણ તે દૂર થતી નથી.

ગોતા ખેંટે વેઈ ઉમર, પટ સૂકે રે પાંણી ।
જે તો ડિંની હેત કરે, સા ટરે ન સત્રાંણી ॥ ૪૬ ॥

પાણી વગરની ધરતી પર અર્થાત્ મૃગજળમાં રૂબકીઓ મારતાં મારતાં જીવન તો વ્યતીત થઈ ગયું. આપે મને પ્રેમપૂર્વક જે માયાના હાથમાં સુપરત કરી છે, તે માયા હવે મારો માટે શત્રુ બની ગઈ છે. તેને દૂર કરવા (લાખ પ્રયત્નો કરવા) છતાં તે દૂર થતી જ નથી.

હે જા પેયમ ફાંઈ જોર જુ, સે જા લાહિયાં જોર કરે ।

જલ્દે પેર પિરનજા, પણ મૂંજ ટારી કીં ન ટરે ॥ ૪૭ ॥

માયાનું એ બંધન ચુસ્ત રીતે બંધાઈ ચૂક્યું છે. હું આપનાં શરણ ગ્રહણ કરીને (આપની કૂપા વડે) તેને બળપૂર્વક ત્યજી દેવા ઈચ્છું છું. પરંતુ મારા એ પ્રયત્નોથી તે બંધન દૂર થતું જ નથી.

ધણી મૂંહજી રૂહજા, મૂંસે હિત ગાલાએ ।

પિરી પસણ જું થિએ, સે તૂંહીં ડિએ ઉપાએ ॥ ૪૮ ॥

હે મારા આત્માના સ્વામી ! આપ અહીં આવીને મારી સાથે વાતો કરો. આપ જ મને ઉપાય (રીત) બતાવો તે રીતે હું આપનાં દર્શન કરી શકું.

હે ડાત્યું સભ તોહિજ્યું, ઈસક જોસ અકલ ।

મૂરા બુઝાઈએ મૂંહકે, આખર લગ અસલ ॥ ૪૯ ॥

પ્રેમ, જોશ અને બુદ્ધિના તમામ ખજના આપે જ (મને) અર્પેલા છે. પરધામથી શરૂ કરીને આ જૂઠા જગતના ખેલ સુધીની તમામ વાતો આપે મને શરૂઆતથી જ સમજાવી દીધી હતી.

આંગીં અવલ ન આખર, સભની હેંટે તું ।

એ મૂરાઈ ભલી ભતેં, એ તો ડેખારઈ મું ॥ ૫૦ ॥

આરંભથી માંડીને અંત સુધી મારું કોઈ પ્રભુત્વ નથી. સર્વત્ર આપનું જ પ્રભુત્વ છે. હું પ્રારંભથી જ સારી રીતે સમજ ગઈ હતી કે, આપે જ મને આ જૂઠા જગતનો ખેલ દેખાડ્યો છે.

અરજ પાંહિજી રૂહનજી, સભ તૂંહીં કરાઈએ ।

બાહેર મંજ અંતર, સભ તૂંહીં આઈએ ॥ ૫૧ ॥

મારા તરફથી કે બ્રહ્માત્માઓ તરફથી જે પ્રાર્થના થઈ રહી છે તે પણ આપ જ કરાવી રહ્યા છો. અમારા શરીરમાં કે આત્મામાં (અંદર કે બહાર) સર્વત્ર આપનું જ પ્રભુત્વ છે.

જું કઢે તું હિયાં, જું પુજાઈને ઘર ।

હલ્દે ન જરે જેતરી, બી કેહજી ફિકર ॥ ૫૨ ॥

આપ અમોને જે રીતે જગતનાં બંધનોમાંથી મુક્ત કરીને પરમધામ પહોંચાડવા ઈચ્છો છો તે જ રીતે પરમધામ પહોંચાડો. તે માટે આપના સિવાય અન્ય કોઈની લેશમાત્ર પણ શક્તિ યાલી શકતી નથી. તેથી હું બીજા કોની ચિન્તા (પરવા) કરું ?

તું કરિએ તું કરાઈએ, તું પુજાઈએ પાંણા ।

જા મથે ગિંને તિર જેતરી, સા જોએ બડી અજાંણા ॥ ૫૩ ॥

જે કાંઈ બની રહ્યું છે, તે કરવાવાળા આપ જ છો અને કરાવવાવાળા પણ આપ જ છો. અમોને અમારા મૂળધર (પરમધામ) પહોંચાડનાર પણ આપ જ છો. તે અંગે જો કોઈ બ્રહ્માત્મા પોતા પર જરા પણ જવાબદારી લેતા હોય તો તે તેની અજ્ઞાનતા જ છે.

સિકણ સડણ જરે મરણ, સે સભ હથ ધણી ।

તો ચંગી પેરે ડેખારિયો, ત મું જારચો નેંણ ખણી ॥ ૫૪ ॥

હે પ્રિયતમ ધણી ! લલચાવવું, બોલચાવવું, જવાડવું, મારવું એ તમામ આપના હાથમાં છે. આપે

આપના રહસ્યની અમને સારી રીતે ઓળખાજી કરાવી છે અને મેં પણ તેને મારી આંખો ખોલીને સારી રીતે જોઈ લીધી છે અર્થાત્ સારી રીતે સમજ લીધી છે.

હાંશે ગાલ્યું મૂંજે હાલજ્યું, કંદિસ આંસે આંડિં ।
બેઓ કેર સુણીદો તો રે, જે કરિયાં બજ્યું ધાંડિં ॥ ૫૫ ॥

હે ધણી ! હવે હું આપને મારી પરિસ્થિતિ અંગેની વાતો કહીશ. હું ગમે તેટલા પોકાર પાંડું પરંતુ આપના સિવાય તેને સાંભળવાવાણું બીજું કોણ છે ?

તો ન ડેખાસ્યો મૂરથી, કોએ હંદ બેઓ ।
મૂંજ રૂહકે નૂરજમાલ રે, હંદ જરો ન કિત રેઓ ॥ ૫૬ ॥

આપે આરંભથી જ મને અન્ય કોઈ આશ્રય સ્થાન બતાવ્યું નથી. હે મારા આત્માના ધણી ! આપના ચિન્મય સ્વરૂપ સિવાય મારા માટે બીજું કોઈ પણ સ્થાન છે જ નહિ.

મહામત ચોએ મેહેબૂબજી, જે ઉપટિએ દ્વાર ।
રૂહેં જિંની અચાં પાંખસે, જી અચી કરિયાં કરાર ॥ ૫૭ ॥

મહામતિ (શ્રી ઈન્દ્રાવતી) કહે છે કે હે પ્રિયતમ ધણી ! જે આપ (પરમધામના) દ્વાર ખોલો તો હું બ્રહ્માત્માઓને સાથે લઈને (પરમધામ) આવું અને આપની પાસે આવીને શાંતિનો અનુભવ કરું.

પ્રકરણ ૧ ચોપાઈઓ ૫૭

રે પિરીયમ, હથ તોહિજડે હાલ ।
આએડી વેરા ઉથણજી, હાંશે પસાં નૂરજમાલ ॥ ૧ ॥

હે પ્રિયતમ ધણી ! મારી સ્થિતિ આપના હાથમાં છે. જગણીનો સમય આવી પહોંચ્યો છે. હવે હું આપના ચિન્મય સ્વરૂપ તરફ જોઈ રહી છું.

અરવાહેં જા હિન અરસ જી, કીં છડે ખિલવત હક ।
જા ડેખારિએ રૂહકે, તેમે જરો ન સક ॥ ૨ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામના છે, તેઓ પોતાના ધણી તથા એકાન્ત સ્થળ મૂલમિલાવાને કેવી રીતે ભૂલી શકે ? આપ આપના આત્માઓને એ મૂલમિલાવાનાં દર્શન કરાવી રહ્યા છો તેમાં લેશમાત્ર શંકા નથી.

હિન અરસજે બાગ મેં, આયું મુદ્યું મીહ ।
હિન વેરા અસાં કે, જુદ્યું રઘ્યું કીંહ ॥ ૩ ॥

પરમપાવન પરમધામની સમસ્ત ભૂમિ તથા વન-ઉપવનમાં વર્ષાક્રતુનું આગમન થઈ ચૂક્યું છે.
આવા સુરમ્ય અવસરે (હે ધણી !) અમોને શા માટે અલગ રાખવામાં આવી છે ?

બડે અરસજે મોહોલમેં, મિડાવા રૂહન ।
આયાસી મોહોલ બાગજે, મથડા મીહ જબન ॥ ૪ ॥

દિવ્ય પરમધામના વિશાળ રંગભવનમાં અમારી બ્રહ્મસૂષ્ણિની બેઠક છે. તેની ચાંદની પાસેના બગીચામાં ઉપરથી વરસાદ વરસી રહ્યો છે.

અરસ બાગજે મોહોલમેં, ઝરોખે ઝાંખન ।
તો ડિને અસાંજે દિલમેં, એ સુખ યાદ અચન ॥ ૫ ॥

પરમધામના રંગમહેલના બગીચાઓમાંથી તથા જરૂરાઓ પરથી જૂકી જૂકીને નિરીક્ષણ કરતાં
કરતાં આપે અમોને જે સુખો આપ્યાં છે, તે તમામ સુખોની હવે અમારા હૃદયમાં યાદ તાજ થઈ
રહી છે.

ચઢીની આયું સેરડિયું, કપરિયું ગજન ।
એ સુખ ડિએ રૂહન કે, બનમેં વિજયું ખેવન ॥ ૬ ॥

આકાશમાં વાદળો ઘેરાયાં છે અને વરસાદ ગાજુ રહ્યો છે. વનોમાં વીજળી ચમકારા કરી રહી છે.
આપે બ્રહ્માત્માઓને એવા સમયનાં સુખો આપ્યાં છે.

ચઢી ઝરોખે ન્હારજે, મીંહ બસે મથેં બન ।
વીટી વરિયું વડરિયું, હિન વેરા બાગ સોહન ॥ ૭ ॥

જરૂરા પર ચઢીને જોતાં જણાય છે કે વનોમાં ઉપરથી વરસાદ વરસી રહ્યો છે. એવે સમયે
વાદળોથી ઘેરાયેલાં વન-ઉપવન અતિ સુંદર ભાસે છે.

અરસ અગ્યાં ચાંદની, ચદ્દ ચોતરન ।
હિન મુદ્યું મીંહ સંદિયું, દોડે ચઢે ઠેકન ॥ ૮ ॥

રંગભવનની સામે ચાંદની ચોક તથા ચાર ચબૂતરા આવેલા છે. વરસાદને સમયે બ્રહ્માત્માઓ
દોડીને તથા કૂદીને તેના પર ચઢી જાય છે.

અગ્યાં અરસ બાગમેં, કરે કોઈલડી ટહુંકાર ।
દેલી મોર કણકિયાં, જમુના જોએ કિનાર ॥ ૯ ॥

પરમધામના આગળના બગીચામાં કોયલ ટહુકી રહી છે. જમનાજીના કિનારા પર મોર, દેલ તથા
પક્ષીગણ કિલ્લોલ કરી રહ્યાં છે.

મથેની વસે મીંહડો, વાનર મોર કુંડન ।
કૈની જતું જાનવર, કે જતું પસુઅન ॥ ૧૦ ॥

આકાશમાંથી વરસાદ વરસે છે ત્યારે વાનર, મોર વગેરે પ્રસન્ન થાય છે. અહીં પરમધામમાં અનેક
જાતનાં પશુઓ તથા પક્ષીઓ (આનંદ કરે) છે.

પસૂ પંખી હિન અરસજા, તે કીં ચુઅં ચિત્રામ ।
મિઠી મોહેં મિઠી જિકર, એ ડિએ રૂહેં આરામ ॥ ૧૧ ॥

પરમધામનાં એ પશુ-પક્ષીઓનાં ચિત્રોના સૌંદર્યનું વર્ણન હું શી રીતે કરી શકું? તેઓ પોતાની સુમધુર
વાણીમાં શ્રીરાજજીના ગુણોનું ગાન કરીને બ્રહ્માત્માઓને મુખ કરતાં કરતાં તેમને ખુશ કરે છે.

વાઓ અચે બાગનમેં, ડાલરિયું ઉલરન ।
રૂહેં રાંદ કરીદિયું, મથેં ચઢ્યું લુડન ॥ ૧૨ ॥

હવાના ઝોકાને લીધે ઉપવનનાં વૃક્ષોની ડાળીઓ જૂલવા લાગે છે. આનંદપૂર્વક રમતા રમતા

બ્રહ્માત્માઓ વારંવાર એ ડાળીઓ પર ચઢીને જૂલે છે.

જાનવર જે હિન બાગજા, ડારી ડારી ત્રપન ।
મિઠડી ચૂંઝે મિઠી વાણિયાં, એ રાંદિકા રૂહન ॥ ૧૩ ॥

એ ઉપવનનાં પશુ-પક્ષીઓ અહીંનાં વૃક્ષોની એક ડાળી પરથી બીજી ડાળી પર કૂદે છે. તેમની ચાંચ તથા વાણી સુંદર અને મધુર છે. તે તમામ બ્રહ્માત્માઓનાં રમકડાં છે.

હિન મુદ્યું મીંહ સંદિયું, રૂહેં રાંદ કરીન ।
દોડે કૂડે મીંહમેં, પાંહિજે સાથ પિરીન ॥ ૧૪ ॥

વર્ષાજીતુમાં બ્રહ્માત્માઓ વિવિધ પ્રકારની રમતો રમતાં રમતાં, વરસાદ વરસતો હોય ત્યારે પોતાના પ્રિયતમ સાથે દોડે છે અને કૂદે છે.

સુખડા જે હિન અરસજા, આઈન સભે કમાલ ।
રૂહેં બડી રૂહ બિચમેં, ધણી સો નૂરજમાલ ॥ ૧૫ ॥

પરમધામનાં એ તમામ સુખો અત્યંત શ્રેષ્ઠ છે. એ લીલાઓમાં શ્યામાજ મહારાણી તથા બ્રહ્માત્માઓની વર્ણે શ્રી રાજજી અત્યંત શોભાયમાન છે (અત્યંત શોભે છે).

સેહેરયું કપરિયું નૂરજ્યું, મિઠડા નૂર ગજન ।
વસેથ્યું નૂર વડરિયું, વીજડિયું નૂર ખેવન ॥ ૧૬ ॥

આકાશમાં તેજોમય વાદળ મધુર ધ્વનિ સાથે ગર્જના કરે છે. તે વખતે તેજસ્વી વીજળી ચમકારા મારે છે અને તેજોમય વાદળો દ્વારા તેજોમય વરસાદ વરસે છે.

મિઠડો વાઓ નૂરજો, અચે નૂર ખુસબોએ ।
એ સુખ અરસ બાગ મેં, કીં ચુઅાં કિનારે જોએ ॥ ૧૭ ॥

આવે સમયે ઠંડો, સુગંધિત અને તેજોમય પવન મંદ મંદ ગતિએ સંચરી રહ્યો છે. (શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ !) પરમધામનાં વનો-ઉપવનો તથા યમુનાઞ્ચના તટનાં એ અખંડ સુખોનું વર્ણન હું શી રીતે કરી શકું ?

મહામત ચોએ મેહેબૂબજી, તો પસાંએ પસન ।
અંભિયુંની આસા અનિયું, મૂંજુ રૂહજી યા રૂહન ॥ ૧૮ ॥

મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી કહે છે કે, હે પ્રિયતમ ધણી ! આપ દેખાડો છો માટે જ અમે એ અખંડ સુખો જોઈ શકીએ છીએ. મારાં તથા બ્રહ્માત્માઓનાં નયનોની એ જ એક માત્ર ઈચ્છા છે.

પ્રકરણ ૨ કુલ ચોપાઈ ૭૫

રે પિરીયમ, મંગાં સો લાડ કરે ।
અહેડી કિજ કાં મુદસે, બિલંદી લગાં ગરે ॥ ૧ ॥

હે મારા પ્રિયતમ ! હું આપની પાસે પ્રેમપૂર્વક માગું દું કે, આપ મારા પર એવી કૃપા કરો કે જેથી હું હસતી હસતી આપના ગળે વળગી જાઓ.

તો મૂંકે ચયો તું મૂંહજી, હેડી કરે નિસબત ।
ધણી મૂંહજે ધામજા, આંઊં હાંશો કો હિન ભત ॥ ૨ ॥

આપે મને કદ્યું હતું કે, તું મારી અંગના છે. હે મારા ધામના ધણી ! એવો સંબંધ પ્રામ કરવા છતાં
હું હવે આપનાથી વિખૂટી કેમ છું ?

એહેડો સંગ કરે મૂંહસે, અચી ડિનિએ સાંજાએ ।
ઈલમ ડિને બેસક જો, ત આંઊં કો બેઠિસ હી પાએ ॥ ૩ ॥

મારી સાથે એવો સંબંધ સ્થાપીને આપે સ્વયં સદ્ગુરુના રૂપે આવીને આપનો પરિયય આપ્યો. શંકા
રહિત એવું (તારતમનું) જ્ઞાન આપ્યું કે તેને પ્રાપ્ત કર્યા પછી હું અહીં કેવી રીતે બેસી શકું ?

ઈલમ ડિને પાંહિજો, જેમેં સક ન કંએ ।
ડિનિએ સંગ સાહેબી, હિત જાંખજે કીં ન સાંજાએ ॥ ૪ ॥

આપે આપનું એવું દિવ્ય જ્ઞાન આપ્યું, જેમાં લેશમાત્ર શંકા નથી જ. આપે મને આપની અંગના
તરીકેની પ્રતિષ્ઠા પણ આપી. આ બધું જાણવા છતાં પણ મને અહીં આપની કોઈ ઓળખાણ નથી !

જે આંઊં ચાહિયાં દિલમેં, સે કો ન કર્યો આંઈ હિત ।
કોઈયો કો ન સુખનસે, જું થિએ ન ઉસીડો હિત ॥ ૫ ॥

હે મારા સ્વામી ! મારા હૃદયમાં જે ઈચ્છા છે, તેને આપ અહીં આવીને શા માટે પૂર્ણ કરતા નથી ?
આપ મને સુખેથી શા માટે બોલાવતા નથી. જેથી અહીં હું ઉદાસ (હુઃખી) ન રહું.

મૂંકે કેયજ સરખરૂ, સે લખે ભાઈયાં ભાલ ।
રૂહેં કોઠે અચાં આં અડૂ, જું બિલ્વી કરિયાં ગાલ ॥ ૬ ॥

આપે મને આપના સમાન પ્રતિષ્ઠા આપી છે. તેથી હું આપનો લાખ લાખ ઉપકાર માનું છું હવે
હું સમસ્ત બ્રહ્મસૂષ્પિઓને જગાડીને આપની પાસે આવું છું, જેથી આપની સાથે આનંદપૂર્વક વાત
કરી શકું.

ડિઠમ સુખ સોણેમેં, હિક આંજો તોહિજો આએ ।
મૂંસે સંગ કેઈએ હિન ભૂંઅમેં, જે ડિએ હિત સાંજાએ ॥ ૭ ॥

આ રીતે સ્વખનવત્તુ જગતમાં પણ મેં આપનું સુખ મેળવ્યું છે. અહીં એક માત્ર આપનો જ ભરોસો
છે. આ સ્વખનની ભૂમિમાં પણ આપે મારી સાથે સંબંધ સ્થાપ્યો અને આપની ઓળખાણ કરાવી.

તું ધણી તું કંધ તું મૂંજો તું ખસમ ।
હી મંગાંથી લાડમેં, જાણી મૂર રસમ ॥ ૮ ॥

આપ જ મારા ધણી છો, પ્રિયતમ છો, સ્વામી છો. પરમધામનો મૂળ સંબંધ સમજુને હું આપની
પાસે (અખૂટ) પ્રેમ માગું છું.

કુછાઈએ ત કુછાંથી, માઠ કરાઈએ તું ।
કો ન પસાંથી કિંતઈ, મથેં અભ તરેં થી ભું ॥ ૯ ॥

આપના બોલાવ્યા પ્રમાણે જ હું બોલું છું. મને ચૂપ કરનાર પણ આપ જ છો. હું આપના સિવાય

ક્યાંય પણ કશું જ જોતી નથી. અહીં તો ઉપર આકાશ અને નીચે ધરતી છે.

એ સભ તો સિખાઈયું, આંગિં મુરાઈ અજાંણા ।
જે કંને જે કેઈઓ, સે સભ તૂંહીં પાંણા ॥ ૧૦ ॥

આ બધું તો આપે જ શીખવ્યું છે. નહિ તો હું શરૂઆતથી જ અજાંણ હતી. હવે ભવિષ્યમાં પણ (જે કરશો તે) આપ જ કરશો અને ભૂતકાળમાં પણ આપે જે કર્યું છે તે તમામ સ્વયં આપના પર જ નિર્ભર છે.

ઘણુંએ ભાઈયાં ન કુછાં, પણ કુછાઈએ થો તું ।
ઈસક રે કુછણ કીં રહે, ન ડિંની સબૂરી મૂં ॥ ૧૧ ॥

મેં ચૂપ રહેવાના અનેક પ્રયત્નો કર્યા છે, પરંતુ આપ જ મને બોલાવડાવો છો. પ્રેમ સિવાય બોલવાનું પણ શું હોય ? પરંતુ આપે જ મને શાન્તિ આપી નથી.

પિરી મથેં બેહી કરે, ડેખારચાઈ હે ઘ્યાલ ।
બિલલાણ ખસમ રૂહન મથાં, પસી અસાંજા હાલ ॥ ૧૨ ॥

પ્રયત્નમ ધણી, પરમધામમાં બેસીને આ ખેલ બતાવી રહ્યા છે. આપણી આ દશા જોઈને પોતાની અંગનાઓની હાંસી કરાવવા માટે જ તેમણે આમ કર્યું છે.

અસીં હથ હુકમ જે, તો કેયું ફરામોસ ।
જીં નચાએ તીં નચિયું, કીં કરિયું રે હોસ ॥ ૧૩ ॥

અમે આપની આજ્ઞાને આધીન છીએ. આપે જ અમારા પર ભ્રમ (માયા)નું આવરણ નાખી દીધું છે. આપ જે રીતે નચાવી રહ્યા છો, અમે તે રીતે નાચી રહ્યાં છીએ. જ્ઞાનકારી (જ્ઞાન) વગર અમે કરી પણ શું શકીએ ?

હુકમ કરયો થા જેતરો, તીં ફિરે અસલ અકલ ।
અકલ ફિરાએ સોણો કે, તીં ફિરે અસાંજા દિલ ॥ ૧૪ ॥

આપ જે પ્રકારની આજ્ઞા કરો છો તે પ્રકારે અમારી મૂળબુદ્ધિ કામ કરે છે. આપે અમારી બુદ્ધિને જે રીતે સ્વજ્ઞમાં ફેરવી દીધી છે, તે રીતે અમારાં હૃદય પણ સ્વજ્ઞમાં ફરી ગયાં છે.

પિરી પાંણ હિત અચી કરે, બેસક ડિંને ઈલમ ।
અરસ બકા હિક હકજો, બેઓ જરો ન રે હુકમ ॥ ૧૫ ॥

હે પ્રયત્નમ ધણી ! આપે અહીં સદ્ગુરુ સ્વરૂપે આવીને અમોને શંકા વગરનું તારતમ જ્ઞાન આપ્યું છે. આપના હુકમથી અમોને જ્ઞાન થયું છે કે, અખંડ પરમધામ તથા અક્ષરાતીત સિવાય બીજું કશું જ નથી.

લખ ગુણા ડિએ સિર પર, સો બરાકે ઈ ગાલ ।
અસીં ફરામોસ તો હથમેં, કૌલ ફૈલ જે હાલ ॥ ૧૬ ॥

હે ધામધણી ! આ માયા નગરીમાં આપે અમારા શિર ઉપર લાખો દોષ થોષ્યા છે, તેમ છતાં સો વાતોનો એક જ જવાબ છે કે, આ ભાંતિમાં અમારું મન, વચ્ચન અને કર્મ બધું જ આપના હાથમાં છે.

તહેકીક કેયો તો ઈલમેં, તો ધારા ન કોઈ બેસક ।
અરસ રૂહેં અસીં કદમ્ભોં, કિત જરો ન તો રે હક ॥ ૧૭ ॥

આપે આપેલા તારતમ જ્ઞાનથી એ નક્કી થયું છે કે, આપના સિવાય અન્ય કોઈ જ નથી. અમે બધા પરમધામના આત્માઓ આપના શ્રીચરણોમાં છીએ. હે ધણી ! આપના સિવાય બીજું કશું જ સત્ય નથી. (અર્થાતું આપ જ સત્ય છો.)

ગુણા ડિઠમ કે પાંહિજા, સે લાથા તોહિજે ઈલમ ।
કોએ પાક જ્ઞાએ હિન દુનીમેં, સે અસાંકે કેયાં ખસમ ॥ ૧૮ ॥

મેં મારામાં અનેક દોષો જોયા છે. તેને હું આપના દિવ્ય તારતમ જ્ઞાન દ્વારા દૂર કરું છું. આ જગતમાં કોઈ પણ પવિત્ર નથી. પરંતુ અમારા પ્રિયતમ ધણીએ અમને (તારતમ જ્ઞાન આપી) પવિત્ર બનાવી દીધા છે.

આસમાન જિભી જે બિચમેં, કે ચેયો ન બકા જો હરફ ।
એહેડો કોએ ન થેયો, જે તો બકા ડેખારે તરફ ॥ ૧૯ ॥

આકાશ અને પૃથ્વી વચ્ચે અર્થાત્ આ જગતમાં કોઈ એ પણ અખંડ પરમધામ વિશે એક શબ્દનો પણ ઉચ્ચાર કર્યો નથી. અહીં એવી કોઈ વ્યક્તિ થઈ જ નથી કે જે અખંડ પરમધામની દિશા ચીંઘી શકે.

દુનિયાં હિન આલમ મેં, કાયમ ન ડિઠો કે ।
સે સભ પાંણ પુકારિયાં, હિન ચૌડે તબકે મેં ॥ ૨૦ ॥

આ નશ્વર જગતમાં કોઈએ પણ અખંડ પરમધામ જોયું નથી. આ ચૌદે લોકમાં આપ જ પોકારી પોકારીને અખંડ પરમધામની ચર્ચા કરી રહ્યા છો.

સે કાયમ સભે થેયાં, કૂડા મોહોરા જે ।
બડી બડાઈયું ડિનિએં, અસાં હથ કરાએ ॥ ૨૧ ॥

આ નશ્વર જગતનાં પ્રાણીઓ તથા તેમના સ્વામી (દેવી, દેવતા વગેરે) બધા અખંડ થઈ ગયાં છે.
એ કાર્ય મારા વડે કરાવીને આપે મને મહત્વની પ્રતિજ્ઞા આપી છે.

કે ખેલ ડેખારે રાંદ મેં, ઈલમ ડિને બેસક ।
ભિસ્ત ડિયારી અસાં હથાં, દુનિયાં ચૌડે તબક ॥ ૨૨ ॥

ધામધણીએ આપણાને આ નશ્વર જગતના ખેલમાં અનેક ખેલ બતાવ્યા છે. તે ઉપરાંત શંકાઓને દૂર કરનારું તારતમ જ્ઞાન પણ આપ્યું છે. એટલું જ નહિ પરંતુ ચૌદે બ્રહ્માંડના જીવોને પણ આપણા દ્વારા મુક્તિ સ્થળોનું સુખ અપાવ્યું છે.

ડિનિએં બડાઈયું, હાંણો જે ડિએ દીદાર ।
મિઠા વેંણ સુણાઈએ વલહા, ત સુખ પસું સંસાર ॥ ૨૩ ॥

આપે અમને અનેક પ્રકારે મહત્વ આપ્યું છે. હવે તો આપ અમોને દર્શન આપો. હે ધણી ! હવે આપ આપનાં મધુર વચ્ચન સંભળાવો જેથી આ સંસાર સુખમય દેખાવા લાગે.

હે પણ ભૂલ અસાંહિજી, જે હિનમે મંગું સુખ ।
બિઓ ડિસણ બડો કુફર, જિંની ઈલમ બેસક ॥ ૨૪ ॥

આ પણ અમારી ભૂલ છે કે, હું આ માયામાં સુખ માંગી રહી છું. શંકાઓ દૂર કરનારું તારતમ જ્ઞાન મેળવ્યા પછી આ રીતે માયામાં સુખ માગવું એ પણ બીજી ભૂલ છે.

ખેલ ત જરો નહાએ કીં, હે ઈલમે ખોલી નજર ।
હિત બેષી મંગું સુખ અરસજા, ધણી મિડન કોઠે ઘર ॥ ૨૫ ॥

આ નશર જગતના ખેલનું કોઈ પણ અસ્તિત્વ નથી. તારતમ જ્ઞાને મારી દાણી ખોલી નાખી છે. તેમ છતાં હું અહીં બેસીને પરમધામનાં અખંડ સુખો માંગી રહી છું અને ધામધાણી મને મળવા માટે પરમધામમાં બોલાવી રહ્યા છે.

ઢીલ મંગું ઘર હલ્લાણજી, બિઓ ખેલ મેં મંગાં સુખ ।
હિનમે અચેથો કુફર, આંગિં છડી ન સગાં રૂખ ॥ ૨૬ ॥

હું એક બાજુ પરમધામ જવા માટે વિલંબ કરવા ઈચ્છાં છું અને બીજી બાજુ આ ખેલમાં સુખ માંગી રહી છું. એમાં પણ દોષ લાગી રહ્યો છે કે, હું નશર જગતના દુઃખમય ખેલને છોડી શકતી નથી.

હિકડી ગાલ થેઈ હિન નહાએમેં, અસાં નહાએ ભારી થેયો ।
ત સુખ મંગું હિત અરસજા, જે નહાએ કે પસુંથા બેયો ॥ ૨૭ ॥

આ નશર જગતમાં એક એવી વાત બની ગઈ છે કે, આ જગત અમને બ્રહ્માત્માઓને ભારે પડી ગયું. તે માટે હું અહીં રહીને પરમધામનાં સુખો માગું છું. એટલા માટે કે, મેં આ ક્ષાળભંગુર જગતને બીજા સ્વરૂપે સ્વીકારી લીધું છે.

ાંજી મંગાઈ મંગાંથી, યા કુફર યા ભૂલ ।
હે ડોરી આંજે હથમેં, અસાં દિલ અકલ ॥ ૨૮ ॥

આ બાબતને દોષ કહો યા ભૂલ આપના હુકમથી જ મેં માગણી કરી છે. મારા હદ્ય અને બુદ્ધિ (દિલ અને દિમાગ)ની દોરી આપના જ હાથમાં છે.

જે કીં ડિસણ બોલણા, સે તો રે સભ બંધન ।
હક ઈલમ ચોએ પધરો, જે બિચાર કરે મોમન ॥ ૨૯ ॥

અહીં હું જે કાંઈ જોઉં છું કે બોલું છું એ બધું આપના સિવાય માયાનું બંધન જ છે. જે બ્રહ્માત્માઓ મળીને વિચારે તો આ બ્રહ્મજ્ઞાન બધું જ સ્પષ્ટ કરે છે.

ધણી મૂંહજે ધામજા, અસાં નહાએ ચોંણજી ગાલ ।
અસાંજા આંજે હથમેં, કૌલ ફૈલ જે હાલ ॥ ૩૦ ॥

હે મારા ધામના ધણી ! અમારી પાસે તો કહેવા માટે કોઈ વાત પણ નથી. અમારાં મન, વચન અને કર્મ, બધાં આપના હાથમાં છે.

મહામત ચોએ મેહેબૂબજી, કરચો જે અચે દિલ ।
જું જાંણો તીં કરચો, અસાંજ અકલ ॥ ૩૧ ॥

મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી કહે છે કે, હે પ્રિયતમ ધણી ! આપને હવદ્યપૂર્વક જેમ ઉચિત લાગે તેમ કરો. આપને જેમ ઉચિત લાગે તેમ અમારી બુદ્ધિને તેને અનુરૂપ બનાવી દો.

પ્રકરણ ઉ ચોપાઈ ૧૦૬

રે પિરીયમ, મંગાં સો લાડ કરે ।
એહેડી કિજ કાં મુદસે, ભિલંદી લગાં ગરે ॥ ૧ ॥

હે પ્રિયતમ ધણી ! હું આપની પાસે પ્રેમપૂર્વક આપનું દર્શન (ભિલન) માગું છું. આપ મારી સાથે કંઈક એવું કરો જેથી હું હસતી હસતી આપના ગળે વળગી શકું.

જગાઈએ ઈલમ સે, બિય સોણે બિહારે ।
નિદ્રાદી આઈ જા હુકમેં, જાગાં કીય કરે ॥ ૨ ॥

આ સ્વખનવત્તુ જગતમાં બેસાડીને આપ જ મને તારતમ જ્ઞાન વહે જાગૃત કરી રહ્યા છો. આ બ્રમની ઊંઘ પણ આપની આજ્ઞાથી આવી છે. હું તેમાંથી શી રીતે જાગૃત થઈ જાઉ ?

હે અંગડા સભ સોંણોજા, અસલ કૂડા જે ।
જોર કરિયાં ધણી પરે, ત કી ન પુજે તોકે ॥ ૩ ॥

આ શરીર સંપૂર્ણપણે સ્વખનું જ હોવાથી, મૂળભૂત રીતે જ મિથ્યા છે. આ સ્વખમાંથી જાગૃત થવા માટે મેં અનેક પ્રયત્નો કર્યા, તેમ છતાં મારા એ પ્રયત્નો આપના સુધી પહોંચી શક્યા જ નહિ.

ઈલમેં ન રખી કાં સક, મૂંજો હલ્લે ન સોંણો મેં ।
સંગડો ડેખારે બેસક, આંઊં લાડ કરિયાં કેસે ॥ ૪ ॥

જો કે તારતમ જ્ઞાને કોઈ શંકાઓ રહેવા દીધી નથી. તેમ છતાં આ સ્વખરૂપી સંસારમાં મારું કંઈ જ ચાલતું નથી. આપે ચોક્કસ પણે આપણો સંબંધ પ્રગટ કરી દીધો છે. પછી હું આપના સિવાય (બીજા) કોને પ્રેમ કરું ?

હે પસાં સભ સોંણો મેં, આંઊં બિય જિમી આસમાન ।
સે ન્હાએ ચોડે તબકે, મૂંજો સંગડો તું સુભાન ॥ ૫ ॥

પૃથ્વીથી લઈને આકાશ પર્યત સર્વત્ર હું એક માત્ર સ્વખ દેખું છું કે હે મારા પ્રિયતમ ધણી ! મારો સંબંધ આપની સાથે જ છે. આપ તો આ ચૌદ લોકથી દૂર છો !

મું ધણી મું હિતઈ, ઓડો ડેખારે ઈલમ ।
હથ ધુરીંદે ન લહાં, ન ડિસાં નેંણો ખસમ ॥ ૬ ॥

તારતમ જ્ઞાને મારા ધણીને અહીં (નજીક જ) દેખાડ્યા છે. પરંતુ હું મારા પોતાના હાથ દ્વારા તેમનો સ્પર્શ કરવાની ઈચ્છા રાખું છું પણ તેઓ ન મળી શકે છે અને ન આંખોથી દેખાય છે.

હે ઈલમ એહેડો આઈયો, જેહેડો આઈએ તું ।
ઈલમ સોંણોમે કો કરે, મૂંમે રહી ન મૂં ॥ ૭ ॥

આપ જેવા મહાન છો, તેવું આપનું જ્ઞાન પણ મહાન છે. (પરંતુ) જ્યારે મારામાં મારાપણું (પરમધામની બ્રહ્માંગના હોવાનું જ્ઞાન) જ ના રહ્યું તો આ સ્વખનવત્ત સંસારમાં આ બ્રહ્મજ્ઞાન શું કરી શકશે ?

રાંદ સભેઈ નિદ્રાળ, જીર્યા મર્યા વજન ।
સોંણો અંગડા અસાંહિજા, તોકે કીં ન પુજન ॥ ૮ ॥

સંસારનો આ ખેલ પૂર્ણ નિદ્રાવસ્થાનો છે. અહીં માત્ર જીવવાનું અને મરવા સુધીનું જ જ્ઞાન છે. અમારાં શરીર પણ આ સ્વખનનાં જ છે. તેથી તેના વડે કોઈ પણ રીતે આપના સુધી પહોંચી શકાતું જ નથી.

હે સોંણો તોહિજે હથ મેં, તો હથ નિદ ઈલમ ।
તોહિજા સુખ સોંણો યા જાગં દે, સભ હથ તોહિજે હુકમ ॥ ૯ ॥

આ સ્વખન પણ આપના હાથમાં જ છે અને નિદ્રા તથા જ્ઞાન પણ આપના હાથમાં જ છે. આપનું સુખ સ્વખનમાં મળે કે જાગૃત અવર્થામાં મળે તે સર્વ આપના આદેશને જ આધીન છે.

હેડી ગાલ અચી લગી, જાંણોથો સભ તું ।
તો પાંણો પાંણ ડેખારચો હિકડો, આંઊં ત પસાં તો અરૂં ॥ ૧૦ ॥

આ વાત અહીં આવીને અટકી ગઈ છે. તે તમામ વિગત આપ જાણો છો. આપે માત્ર આપના સ્વરૂપનું જ જ્ઞાન કરાવ્યું છે. તેથી હું માત્ર આપની તરફ જ જોઈ રહી છું.

કીં ધુરાં આંઊં કેકણાં, ઓડો ન અચે તું ।
બેઓ કો ન પસાંથી કિંતઈ, આંઊં બિચ આસમાને ભૂં ॥ ૧૧ ॥

હું કોણી પાસે શું માગું ? આપ તો મારી નજીક આવતા જ નથી. હું તો આ જગતમાં (આકાશ અને ધરતી વચ્ચે) એકલી જ છું. તેથી બીજા કોઈને પણ કોઈ જીવાએ જોતી જ નથી.

બોલાં થી તો બોલાઈ, તો અડાં પસાઈએ તું ।
નિદ ઈલમ યા ઈસક, તો ડિંનો અચે મૂં ॥ ૧૨ ॥

આપ બોલાવો છો ત્યારે હું બોલી શરૂ છું અને આપની તરફ જોવાનો હુકમ કરો છો ત્યારે હું જોઈ લઉં છું. આ રીતે નિદ્રા, જ્ઞાન અથવા પ્રેમ પણ આપ આપો છો ત્યારે તે મને ગ્રામ થાય છે.

જે ચચો ત બોલિયાં, નતાં માંઠ કરે રહાં ।
જે ઉપાઓથા દિલમેં, સે તો રે કેકે ચુઅાં ॥ ૧૩ ॥

આપ કહો છો ત્યારે જ હું બોલું છું. નહિ તો ચૂપ રહી જાઉં છું. આપ મારા હદ્યમાં જે ભાવો ઉત્પન્ન કરો છો તેને હું આપના સિવાય બીજા કોને કહું ?

હંદ ન રખ્યો કિર્તઈ, જેસે કરિયાં ગાલ ।
તો દેખારી ડિસ તોહિજી, સે લખેં તોહિજા ભાલ ॥ ૧૪ ॥

આપે અન્ય કોઈ સ્થાન જ નથી રાખ્યું કે જેને હું વાત કરું. આપે મને આપની દિશા દેખાડી છે,
જેથી હું લાખ લાખ ઉપકાર માનું છું.

મૂં અવગુણ ડિઠાં પાંહિજા, ગુણ ડિઠમ પિરમ ।
સે બેઓ જમારો ગેંદે, ઉમેદ એ રિયમ ॥ ૧૫ ॥

મેં મારા પોતાના અવગુણો તથા આપના ગુણો જોયા છે. જો કે આપના ગુણો ગાતાં ગાતાં માનું
આયુષ્ય પૂરું થવા આવ્યું તેમ છતાં આપના ગુણો ગાવાની ઈચ્છા ચાલુ રહી જ છે.

તો ઉમેદું પુજાઈયું, જે જો ન્હાએ સુમાર ।
હે તો પાંણ મંગાઈએ, તૂંહી ડિયન હાર ॥ ૧૬ ॥

આપે મારી તમામ ઈચ્છાઓ પૂરી કરી છે તેની કોઈ ગણતરી કરાય તેમ નથી. સત્ય તો એ જ
છે કે, મંગાવનારા પણ આપ છો અને આપનારા પણ આપ જ છો.

લાડ કોડ તો હથમેં, સંગ યા સાંજાએ ।
જડે તડે તૂંહીં ડિએ, બેઓ કોએ ન કિર્તઈ આએ ॥ ૧૭ ॥

અમારો પ્રેમ (લાડ), હર્ષ, આપનો સંબંધ તથા આપની ઓળખાણ એ તમામ આપના હાથમાં
છે. જ્યારે પણ કંઈક આપો છો, તો આપ જ આપો છો. આપના સિવાય બીજા કોઈ પણ કોઈ
જગ્યાએ નથી જ.

જડે આંણીને ઓડડા, તડે પેરૈ ડિને લજજત ।
હે ડિનો અચે સભ તોહિજો, મૂંકે બુજાઈએ સૌ ભત ॥ ૧૮ ॥

આપ જ્યારે પણ, મને આપની નજીક બોલાવો છો, તે પૂર્વે જ આપ આપના મિલનની મજા કરાવો
છો. એ બધું આપના આપવાથી જ પ્રાપ્ત થાય છે. આ બાબત આપે સેંકડો પ્રકારે સમજાવી છે.

જું બુજાઈએ મૂંહકે, તે તું મેહેર કરે ।
જે ન ધુરાં તો કંને, ત કો આએ બેઓ પરે ॥ ૧૯ ॥

આપે મને જે રીતે સમજાવી છે, એને કૃપા પૂર્વક આપો. જો હું આપની પાસે ન માગું તો બીજા
કોની પાસે માગું ?

હે તો સિખાઈ મૂં સિખઈ, કો ન ધુરાં ધણી ગરે ।
મૂં થેયું હજારું હુજતું, જડે તો ડિનો સંગ કરે ॥ ૨૦ ॥

આ તો આપના શીખવા પ્રમાણે શીખું છું કે, હું મારા પોતાના ધણી પાસે કેમ માગું ? જ્યારે આપે
જ સંબંધ બાંધી દીધો છે, ત્યારે મેં તો આપની પાસે હજારો વાર મારો પોતાનો અધિકાર માગ્યો
છે (દાવો કર્યો છે).

સંગડો ડિઠમ બેસક, મંજાં તોહિજે ઈલમ ।
ત ચુઅાંથી હુજતું, જે ચાઈએથો ખસમ ॥ ૨૧ ॥

આપે આપેલા જ્ઞાન દ્વારા મેં આપના સંબંધની ઓળખાણ કરી છે. તેથી અધિકાર સાથે કહું છું કે,

આપ જ મારા સ્વામી કહેવાવ છો.

હાંણે ચાહ ડિએથો લિદકે, ત દિલ કરેથો ચાહ ।
અપાર મિઠાઈયું તોહિજ્યું, જે ડિને પાંશ હથાંએ ॥ ૨૨ ॥

આપ હદ્યમાં ઈચ્છા ઉત્પત્ત કરો છો ત્યારે જ અમારા હદ્યમાં ઈચ્છા ઉત્પત્ત થાય છે. આપ આપના કરકમલો દ્વારા જે કાંઈ આપો છો તેમાં આપની અપાર મધુરતા હોય છે.

મહામત ચોએ મેહેબૂબજી, હે સુણજ દિલ ધરે ।
હાંણે હેડી ડિજમ હિંમત, જી લગી રહાં ગરે ॥ ૨૩ ॥

મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી કહે છે કે, હે પ્રિયતમ ધણી ! આ વાત હદ્યપૂર્વક સાંભળો. હવે મને એવી શક્તિ આપો કે જેથી હું આપના ગળે નિરંતર વળગેલી જ રહું (અર્થાત્ દિવ્ય પરમધામ અને ધામધણીનું અખંડ સુખ હરહુંમેશ મેળવતી જ રહું.)

પ્રકરણ ૪ કુલ ચોપાઈ ૧૨૮

શ્રી દેવચંદ્રજીનું મિલન અને વિયોગ

સાંગાએ થિંદમ ધામ સંગજી, તડે ધુરંદિસ લાડ કરે ।
દમ ન છાદિયાં તોહકે, લગી રહાં ગરે ॥ ૧ ॥

જ્યારે પરમધામના સંબંધની ઓળખાજ થઈ ગઈ છે તો હું આપની પાસે પ્રેમપૂર્વક માગું છું.
હવે હું એક ક્ષણ માટે પણ આપને છોડિશ નહિ અને હંમેશાં આપના ગળે વળગેલી જ રહીશ.

જાસીં સંગ ન સાંગાએ, ત રૂહ કેડી સાંજાએ ।
હે ગાલ્યું થિયન સભ મથિયું, ત કીં લાડ કરે ધુરાંએ ॥ ૨ ॥

જ્યાં સુધી સંબંધની ઓળખ (ખબર) નથી ત્યાં સુધી આત્માની ઓળખ કેવી રીતે થશે ? એ બધી વાતો અમારી પર વીતી રહી છે, તો પણ હું આપની પાસે પ્રેમપૂર્વક શી રીતે માગી શકું ?

હે સભ સાંજાયું તો હથ, લાડ સાંગાએ યા સંગ ।
કૌલ ફેલ યા હાલ જો, તો હથમેં નૌ અંગ ॥ ૩ ॥

આપણો પ્રેમ, પરિચય તથા સંબંધ તે બધી બાબતોની સંપૂર્ણ ઓળખ આપના હાથમાં છે. અમારાં વચ્ચન, કર્મ તથા પરિસ્થિતિ સહિત નવે અંગો આપના જ હાથમાં છે.

પેરો કેયાં જા ગાલડી, સા રૂહકે પૂરી લગી ।
હિક તો રે કો ન કિંતઈ, હે તોહિજે ઈલમેં સક ભગી ॥ ૪ ॥

આપે આ પૂર્વે જે વાતો કરી હતી તે મારા આત્માને સ્પર્શી ગઈ છે. ખરેખર, એક આપના સિવાય કોઈ જગ્યાએ, કોઈ પણ નથી. આપના આ તારતમ જ્ઞાનથી તમામ શંકાઓ મટી ગઈ છે.

તો ધર ન્યારો હુની સે, થેયમ તોસે સંગ ।

આસમાન જિભી જે બિચમેં, મૂંકે તો ધારા સભ રંજ ॥ ૫ ॥

મારો આપની સાથે સંબંધ થયો છે, પરંતુ આપનું ધર તો આ સંસારથી પાર (ન્યારું) છે. આ જગતમાં (ધરની અને આકાશ વચ્ચે) મને આપના સિવાય બધું દુઃખ જ દુઃખ દેખાય છે.

ધણા ડીંહ ધારિમ કુફરમેં, કર કૂડે સે સંગ ।

કંને સુણી સંગ તોહિજો, લગી ન રૂહ જે અંગ ॥ ૬ ॥

જૂઠી વસ્તુઓનો સાથ કરીને મેં આ મિથ્યા જગતમાં ધણા દિવસો વીતાવ્યા છે. આપના સંબંધની વાત પણ કાનથી તો સાંભળી લીધી હતી પરંતુ આત્મા સુધી પહોંચી ન હતી.

હે દિલ આઈમ તેહેકીક, જે હેકલી થિયાં આંઝિં ।

ત બિલ્લે કૂડે મૂંહ સે, થિએ દમ ન અધાંઝિં ॥ ૭ ॥

હવે હદ્દયમાં એક વાત નક્કી થઈ ગઈ છે કે, જો હું એકલી થઈ જાઉં તો આપ ખુશ થઈને આનંદપૂર્વક મને મળશો. અને હું એક ક્ષણ માત્ર માટે પણ આપનાથી દૂર રહીશ નહિ.

હે તાં પાંણો પધરી, જે આંઝિં હેકલી થિયાં ।

તડે કીં ન અચે તો દિલમેં, જે આંઝિં હિન કે સુખ ડિયાં ॥ ૮ ॥

આ તો આપને સ્પષ્ટ છે કે, જો હું એકલી થઈ જાઉં તો, આપના હદ્દયમાં એ ભાવ કેમ ના પ્રગટે કે હું આ (ઈન્દ્રાવતી)ને સુખ આપું.

થિયાં હેકલી હિન રંજમેં, મથાં અભ તરે થી ભૂં ।

ઈ હાલ પસાં પાંહિજો, ત કીં છદે હેકલી મૂં ॥ ૯ ॥

અહીં (આ જગતમાં) તો ઉપર આકાશ અને નીચે ધરતી છે. આવા દુઃખ રૂપી સંસારમાં જો હું એકલી થઈ જાઉં તો મારી એવી સ્થિતિને જોઈને આપ મને એકલી કેવી રીતે છોડી શકશો?

ધણી મૂંહજે અરસજા, ચુઅાં મૂં હેકલી જે હાલ ।

જું આંઝિં ગડજ બિલાસ, સા કરિયાં આંસે ગાલ ॥ ૧૦ ॥

હે મારા ધામના ધણી ! હું એકલી થઈ જવાથી મારી જે દશા થઈ છે તેનું વર્ણન કરું છું. હું જે રીતે, સદ્ગુરુ રૂપે પધારેલા આપને મળી અને વળી પાછી વિખૂટી પડી ગઈ તે વાત આપને કહું છું.

આંઝિં હુઈસ ધણી જે કદમો, તડે સંગ ન સાંગાએ ।

ચેયાંઝિં ધણી ભતિએં, પણ થીયમ ન સાંજાએ ॥ ૧૧ ॥

હું જ્યારે સદ્ગુરુ ધણીનાં ચરણોમાં હતી, ત્યારે મને મારા સંબંધની ઓળખ ન હતી. મને તેમણે વિવિધ રીતે સમજાવી તેમ છતાં મને ઓળખ ન જ થઈ.

તડે ધણિએ મૂંકે થયો, જે બ જણ્યું આઈન ।

બિલ્લેથ્યું નારે રાંદ અડાં, તાંજે સાંગાઈન ॥ ૧૨ ॥

ત્યારે સદ્ગુરુ ધણીજાએ મને કહ્યું કે, આ ખેલ (જગત)માં બે શ્રેષ્ઠ સખીઓ આવી છે. તેઓ

જગતના ખેલને જોઈને હસી રહી છે. કદાચ (તમારા પ્રયત્નથી) તેમને પિછાણ થઈ પણ જાય.
(અર્થાત् તેઓ જાગૃત થઈ પણ જાય.)

રૂહઅલ્લાએ ઈ ચયો, પાંશ નહારે કઢ્યું તિન ।
પાંશસે નહારે ન કઢ્યું આંઊ હુઈસ ગાલમે હિન ॥ ૧૩ ॥

શ્રી શ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ ધણીજાએ આ રીતે કહ્યું, તમે સ્વયં તેમને શોધી કાઢો. તેમણે પોતાની જાતને શોધીને જાગૃત ન કર્યા. હું સદ્ગુરુજીનાં એ વચનો સાથે સંમત થઈ ગઈ.

પાંશ બખત હલ્લણજે, યાદ કેયાંઊ મૂકે ।
ચેયાંઊ ઈ જેહિત કે, જે કોઠે અચો હિનકે ॥ ૧૪ ॥

સદ્ગુરુ ધણીએ પરમધામ જતી વખતે મને યાદ કરી અને એ (વાલબાઈ, રતનબાઈ વગેરે) સખીઓને કહ્યું કે, આ (ઇન્દ્રાવતી)ને બોલાવીને લઈ આવો.

અચી આંઊ પેરે લગી, તડે મૂકે ચેયાંઊ ઈ ।
રૂહ તોળહિ રોઅથીં, આંઊ પેયાં અરસમે કીં ॥ ૧૫ ॥

મેં આવીને જ્યારે સદ્ગુરુજીનાં ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા ત્યારે તેમણે મને આ રીતે કહ્યું,” તારો આત્મા રડી રહ્યો છે. તને રડતી મૂકીને હું પરમધામમાં કેવી રીતે પ્રવેશ કરું ?

દર માધા અરસ જે, આંઊ રોંદી પસાં હિત ।
તે મું તોકે કોઠઈ, આંઊ હલ્લી ન સગાં તિત ॥ ૧૬ ॥

હું તને પરમધામના દરવાજા આગળ રડી રહેલી જોઈ રહ્યો છું. મેં તમને એટલા માટે બોલાવ્યા છે કે, (તને રડતી મૂકીને) હું પરમધામ જઈ શકતો નથી.

મૂકે ચેયાંઊ પધરો, સા સુઈ ગાલ સભન ।
પર કેર પરૂકે ઈસારતું, સંદિયું હિન દોસન ॥ ૧૭ ॥

તેમણે (સદ્ગુરુએ) મને આ રીતે સ્પષ્ટ કહ્યું. તે બધી વાતો સૌઅં સાંભળી. પરંતુ એ બજે સખીઓ (સુંદરબાઈ તથા ઇન્દ્રાવતી)ની સાંકેતિક વાતોને બીજું કોણ સમજે ?

કરે મેડો ચેયાંઊ મીઠી ભતે, પણ આંઊ નિદ્ર મંજ ।
પણ મું કીં ન પરૂડયો, સર છડે ઉક્યા હંજ ॥ ૧૮ ॥

મિલન સમયે તેમણે મને જુદી જુદી રીતે મીઠી મીઠી વાતો કહી. પરંતુ તે સમયે હું અજ્ઞાન રૂપી નિદ્રામાં હતી. હું કંઈ પણ સમજ શકી નહિ. (અને) સદ્ગુરુ રૂપી હંસ, ભવસાગર રૂપી સરોવરને છોડીને ઊરી ગયો. (અર્થાત સદ્ગુરુ અંતર્ધાન થઈ ગયા.)

ઈ થીયસ આંઊ હેકલી, ભોંણાં ડોરીંદી બેઈ ।
ધણીએ જા મૂકે ચર્દી, તાંજે નહારે કઢાં સેઈ ॥ ૧૯ ॥

આ રીતે હું એકલી થઈ ગઈ છું અને હવે બજે સખીઓ (સાંકુડલ અને સાંકુમાર)ને શોધતી શોધતી ફંદું છું. સદ્ગુરુ ધણીએ મને જે રીતે કહ્યું હતું, કદાચ હું તેમને શોધી કાઢું !

ડોરીંદ જે લઘિમ, અરવા કે હજાર ।
કિન જાણ્યો ધર નૂરજો, કે નૂર ધર પાર ॥ ૨૦ ॥

આ રીતે શોધતાં શોધતાં હજારો આત્માઓ મળી ગયા. તે પૈકીના કેટલાક આત્માઓએ અક્ષરધામને પોતાનું ધર માન્યું. અને બીજી કેટલીકે (થોડીકે) અક્ષરધામથી પાર આવેલા પરમધામને પોતાનું ધર માન્યું.

હિનીમેં જે બે ચયું સુંદરબાઈ સિરદાર ।
સે પણ થેયું નિદ્ર મેં, તિંની સુધ ન સાર ॥ ૨૧ ॥

બ્રહ્મસૂષ્ટિઓમાં શિરોમણિ સુંદરબાઈએ જે બે શ્રેષ્ઠ આત્માઓ માટે કહ્યું હતું તેઓ પણ હજુ સુધી નિદ્રામાં જ છે. તેમને કોઈ પણ પ્રકારની જાણકારી નથી.

તિંની બી મેં હિક્કી, અચી ગડઈ મૂં ।
જે હાલ આએ હિનજો, સે જાંણોથે સભ તું ॥ ૨૨ ॥

તે બને આત્માઓમાંથી એક (સાંકુંડલ સખી) આવીને મને મળી. તેમની જે સ્થિતિ (હાલ) છે તેને આપ જાણો છો.

આંગાં બેઠિસ હિનજે ધરમેં, મૂંકે રખ્યાઈ ભલી ભત ।
કેયાંઈ સભે બંદગી, જાંણી તોહિજી નિસબત ॥ ૨૩ ॥

હું તેમના (સાંકુંડલ) ધરમાં બેઠી છું. તેમણે મને ખૂબ જ સારી રીતે રાખી છે. તેમણે મને આપની સંબંધી જાણીને (આપનું જ સ્વરૂપ સમજીને) મારી સર્વપ્રકારે સેવા કરી છે.

હિક હિનજે દિલ મેં, દ્રઢાવ બડો ડિઠમ ।
હાંણો માધા હથ તોહિજે, પણ હિતરો પેરો કેયાં પિરમ ॥ ૨૪ ॥

મેં એક માત્ર એના (સાંકુંડલ) જ હૃદયમાં મજબૂત મક્કમતા જોઈ. હવે આગળની વીતક આપના હાથમાં છે. હે ધાણી ! મેં પ્રારંભમાં આટલું જ કર્યું છે.

ચેયમ હાલ હિનજો, જાહિક મૂં ગડઈ ।
મૂં વેઓ જમારો ડોરીં દે, હુન બી પણ ખબર સુઈ ॥ ૨૫ ॥

મને જે એક (સાંકુંડલ) સખી મળી છે. હું તેની સ્થિતિનું વર્ણન કરી રહું છું. એ બનેને શોધતાં શોધતાં મારું પૂરું આયુષ્ય વીતી ગયું. હવે બીજી (સાંકુમાર) એ પણ આ સમાચાર (આપનો સંદેશ) સાંભળી લીધા છે.

હે બાએ જાણ્યું મિડી કરે, મૂં કેથ્યું નહારીન ।
હુન અસિધેં ઈ ન બિચારયો, હો મૂં લાએ દુખ ધારીન ॥ ૨૬ ॥

(તેને ખબર છે કે), આ બને (ઈન્દ્રાવતી અને સાંકુંડલ) મળીને મને શોધી રહી છે. પરંતુ તે બેભાન (સાંકુમાર) સખીએ એટલો પણ વિચાર નહિ કર્યો કે, તેઓ બને મારે માટે કેટલું દુઃખ સહન કરી રહી છે.

હો હલ્લણ કે ઉતાવરયું, અરસ ઉપટે દર ।
હે ક્રિં રહેદયું રંજ મેં, હુન બિસરી ન્હાએ ખબર ॥ ૨૭ ॥

તે (સાકુડલ સખી) ધેર (પરમધામ) જવા ઉતાવળ કરી રહી છે. પરમધામનાં દ્વાર ખુલ્લી ગયા પછી તે આ દુઃખમય સંસારમાં શી રીતે રહી શકશે? પરંતુ તે બીજી (સાકુમાર) સખી એવી રીતે ભૂલી ગઈ છે કે તેને કોઈ પણ પ્રકારનું ભાન જ રહ્યું નથી.

તે લાએ પિરમ આંગિં હેકલી, મૂં બી ન ગડજ કાંએ ।
જે તોજો દર ઉપટે, મૂજયું આસડિયું પુજાએ ॥ ૨૮ ॥

તેથી હે ધણી! હું એકલી જ છું. મને એવી બીજી સખી ક્યાંય મળી નહિ જે આપના ધામના દરવાજા ખોલીને મારી ઈચ્છા પૂર્ણ કરે.

પિરમ હાંણો પાંણ બિચમે, તૂંહીં આઈએ તું ।
સે તું જાંણો સભ ક્રિં, હે તો સુધ ડિંની મૂં ॥ ૨૯ ॥

હે ધણી! હવે આપ અને મારી વચ્ચે માત્ર આપ જ છો. આ બધું આપ જાણો પણ છો. એ અંગેનું ભાન પણ મને આપે જ કરાવ્યું છે.

ધણી તું પસેથો પાંણાઈ, અને કુછાઈએથો પાંણ ।
જા કરે ગાલ રે ઈસક, સા દાનાઈ સભ અજાંણ ॥ ૩૦ ॥

હે ધણી! આપ જાતે જ જોઈ રહ્યા છો અને આપ પોતે જ મારા વડે આ પ્રમાણો બોલાવી રહ્યા છો. જે આત્મા પ્રેમ સિવાય માત્ર વાતો જ કરે છે. તેની તે ચતુરાઈ અજ્ઞાનતાપૂર્ણ છે.

દમ મેં ચુઅાં આંગિં હેકલી, દમ મેં ગડજિમ બેઈ ।
દમ મેં મેડો રૂહન જો, ન્હારિયાં થી ત્રેઈ ॥ ૩૧ ॥

હું એક ક્ષણ માટે કહી રહી છું કે હું એકલી જ છું. બીજી ક્ષણો કહું છું કે, મને બીજી સખી મળી ગઈ છે. એક ક્ષણ પછી બ્રહ્માત્માઓ (સખીઓ)ના મિલનની પણ વાત કરું છું અને ગીજી સખી (સાકુમાર)ને શોધું છું.

દમ મેં આંગિં બાંઝાઈદી, દમ મેં હિત નાહિયાં ।
દમ મેં ભાઈયાં મૂરથી, તોકે થીરાઈયાં ॥ ૩૨ ॥

હું એક ક્ષણો વ્યાકુલ થઈ જાઉં છું. બીજી જ ક્ષણો મને અનુભવ થાય છે કે હું અહીં નથી. બીજી ક્ષણમાં મને નક્કી થાય છે કે, આ બધી (ઘટનાઓ)ના મૂળમાં આપ જ છો.

ફિરી પસાંજા પાંણ અડાં, ત કરિયાં કાંધ સે દાનાઈ ।
તડે અચી લિકાંથી તો તરે, ચુઅાં હે ડિંની ધણીજ આઈ ॥ ૩૩ ॥

ફરીથી હું મારી તરફ જોઉં છું તો મને લાગે છે કે હું મારા ધણી સાથે ચતુરાઈ કરી રહી છું. હવે હું આપને શરણો આવી ગઈ છું. ત્યારે મને સમજાય છે કે આ ચતુરાઈ પણ આપની જ આપેકી છે.

ધણી મૂળ ગાલિનજી, સે સભ તોકે આએ જાંણા ।
અવલ બિચ આખર લગ, તો ડિંનો અચે પાંણા ॥ ૩૪ ॥

હે ધણી ! આપને, મારી આ તમામ વાતોની જાણકારી છે. આદિ, મધ્ય તથા અંત સુધીની તમામ બાબતો, મને, આપે આપેલી હોવાથી જ પ્રાપ્ત થઈ છે.

હે તો ડિંન્યું પાણઈ, ગાલ્યું મૂંકે કરણા ।
પણ જાસીં ડિએ ન ઈસક, દર ખુલે ન રે વરણા ॥ ૩૫ ॥

આપની સાથે આટલી વાત કરવાની શક્તિ પણ આપે જ આપી છે. પરંતુ હે પ્રિયતમ ! જ્યાં સુધી આપ આપનો પ્રેમ નહિ આપો (આપ કૃપા નહિ કરો) ત્યાં સુધી, આપના સિવાય પરમધામનાં દ્વાર ખૂલશે નહિ.

ઈ હાલ ડિને ધણી મૂંહકે, જું ગભુરાંણી મત ।
જાં તો ઈસક ન આઈયો, તાં કુછાંથી સૌ ભત ॥ ૩૬ ॥

હે ધણી ! આપે મારી એવી હાલત કરી દીધી છે કે જેમ એક બાળકની બુદ્ધિ હોય છે. જ્યાં સુધી આપનો પ્રેમ પ્રાપ્ત નહિ થાય (અંકુરિત નહિ થાય) ત્યાં સુધી હું આવી રીતે જ બોલતી રહીશ.

માઈ કરે પણ ન સગાં, બંધાંજ બોલે ।
સભ જાંણોથો રૂહજી, ચુઅાં કુજાડો દિલ ખોલે ॥ ૩૭ ॥

હું ચૂપ પણ રહી શકતી નથી અને બોલું છું તો બંધાઈ જાઉં છું. આપ આપની અંગનાની તમામ વાતો જાણો જ છો પછી હંદ્ય ખોલીને (બીજું) શું કહું ?

બેઓ કો ન પસાં કિંતઈ, સભ અંગ તાંણીન તો અડૂં ।
જે હાલ પુજાઈએ પુંનિસ, હાંણો કો ન કરિએ હેકલી મૂં ॥ ૩૮ ॥

હું આપના સિવાય કોઈને પણ ક્યાંય જોતી નથી. મારાં તમામ અંગો આપના પ્રત્યે જ આકષ્યિયેલાં છે. આપે મને જે સ્થિતિએ પહોંચાડી, હું ત્યાં પહોંચી ગઈ છું. હવે મને એકલી શા માટે છોડો છો ?

જે તું કરિએ હેકલી, ભાઈએ ગડજાં આંડાં ।
સે તાં તોહિજી સિખાઈલ, ત પાઈયાંથી ધાંડાં ॥ ૩૯ ॥

જો આપ મને એકલી પાડી દેશો તો, આપ જાણો જ છો કે હું આપને અંતરથી મળી લઈશ. આ પણ આપનું જ શીખવેલું છે. તેથી હું પોકાર પાડી રહી છું.

હે જે કરાઈયું ગાલિયું, એહી ક્રોલ ફેલ જે હાલ ।
હિન મજલકે ઓડડી, મૂંકે કેઈએ નૂરજમાલ ॥ ૪૦ ॥

આપે મારી પાસે જે વાતો કરાવી છે, તેને અનુરૂપ મારું મન, વચ્ચન અને કર્મ હોવું જોઈએ. હે ધામધણી ! હવે આપે મને એ ભૂમિકાની નજીક પહોંચાડી છે.

પિરી ડિઅથો જે દિલમેં, સા માધાઈ કરિયાં પુકાર ।
સે સભ તૂંહીં કરાઈએ, તો હથ કાર ગુજર ॥ ૪૧ ॥

હે ધણી ! આપ મારા હદ્યમાં જે ભાવો ઉત્પત્ત કરાવો છો તે જ પ્રમાણે હું આપની આગળ પોકાર કરું છું. તે સંપૂર્ણ કાર્ય આપ જ કરાવી રહ્યા છો. કારણ કે સંપૂર્ણ કારોબાર આપના જ હાથમાં છે.

લાડ કોડ આસા ઉમેદું, રૂહેં સભ દિલમેં આઈન ।
પણ તું જે તાણિએ પાંણ અર્દું, ત તોકે એ ભાઈન ॥ ૪૨ ॥

બધા આત્માઓના હદ્યમાં લાડ, ઘાર, હર્ષ, આશા અને ચાહના છે. જો આપ તેમને આપની તરફ આકર્ષણો તો તેઓ આપને ઓળખી લેશે.

હે ગાલ ન મૂજે હથમેં, જે કીં કરિએ સે તું ।
તાંજે તું ન ખેંચિએ, ત હે રંજ સભે મૂં ॥ ૪૩ ॥

આ કાર્ય (બાબત) મારા હાથમાં નથી. જે કંઈ પણ કરો છો તે આપ જ કરો છો. કદાચ આપ તેમને આપના પ્રત્યે આકર્ષિત નહિ કરો તો તેનાથી મને જ સંપૂર્ણ કષ થશે.

બેઓ કિત ન જરે જેતરો, સભ હથ તોહિજે હુકમ ।
જે તિર જેતરી મૂં દિલમેં, સભ જાણોથો પિરમ ॥ ૪૪ ॥

બધું જ આપના આદેશને આધીન છે. તે સિવાય કોઈ પણ જગ્યાએ કશું જ નથી. મારા હદ્યમાં જે લેશ માત્ર પણ ભાવ છે, હે પ્રિયતમ ધણી ! તેને પણ આપ જાણો છો.

કડે કંદાં સો ડીંહડો, અસાં રૂહેં જો સંગ ।
હે હુજતું કરિયાં લાડમેં, જું સાફ થિએ મૂં અંગ ॥ ૪૫ ॥

હે ધણી ! અમારા બધા જ બ્રહ્માત્માઓના મિલનનો દિવસ અમોને ક્યારે દેખાડશો ? આ દાવો પણ હું લાડમાં જ કરી રહી છું. જેનાથી (મિલનથી) મારું અંગ-પ્રત્યંગ પવિત્ર થઈ જશે.

દિલમેં તું ઉપાઈએ, મંગાઈએ પણ તું ।
મૂંજ રૂહ કે ગાલિયું, જે મિઠયું સુણાઈએ મૂં ॥ ૪૬ ॥

મારા હદ્યમાં ઈચ્છા પણ આપ જ ઉત્પત્ત કરો છો અને મારી પાસે માગણી પણ આપ જ કરાવો છો. મારા આત્માને મધુર વાતો પણ હવે આપ જ સંભળાવો છો.

તું ચાઈએ કર સુણાઈએ, સભ ઉમેદું તો હથ ।
ધણી મૂંહજે ધામજા, તું સભની ગાલો સમરથ ॥ ૪૭ ॥

હવે આપ જ પ્રેમ રાખીને અમોને સંભળાવો, કેમ કે, અમારી બધી ઈચ્છાઓ આપના હાથમાં છે.
હે મારા ધામના ધણી ! આપ સર્વ રીતે સમર્થ છો.

મૂં ચયો ભૂં આસમાન બિય, આંગીં હેકલી આઈયાં ।
જું ન અયે દિલમેં ખતરો, સે માધાઈથી લાહિયાં ॥ ૪૮ ॥

મેં આપને પ્રાર્થના કરી કે, પૃથ્વી અને આકાશ વચ્ચે (ચૌટે લોકમાં) હું એકલી જ છું. મારા મનમાં કોઈ પણ શંકા ઉત્પત્ત ન થાય તે માટે હું તેને પ્રથમથી જ દૂર કરવા ઈચ્છાં છું.

બિયું રૂહેં હિન અરસજ્યું, સેતાં આજિજ પાંણો ।
હે મંજ રૂઅન રાતો ડીંહ, મૂજ રૂહડીથી જાંણો ॥ ૪૮ ॥

પરમધામના અન્ય આત્માઓ તો પોતાને અસહાય (ગરીબ) માને છે. તેઓ આ બેલમાં રાત-દિવસ રડી રહ્યા છે. મારો આત્મા (તેમની એ દશાને) જાણો છે.

જે આંગિં ન્હારિયાં રૂહન અરું, પસી ઈનીજો હાલ ।
રૂઅન અચે મૂંહકે, સે તું જાંણો નૂરજમાલ ॥ ૫૦ ॥

જ્યારે હું એ આત્માઓ તરફ જોઉં છું તો તેમની દશાને જોઈને મને રડવું આવે છે. હે ધણી ! આપ તેને સારી રીતે જાણો છો.

આંગિં બી બટ ભાઈયાં તિનકે, જા ઉપટે અરસ દર ।
કંધ લાડ પારનજ્યું, મૂંકે ઢે ખબર ॥ ૫૧ ॥

હું તે અન્ય આત્માઓને મારી નજીક ત્યારે જ સમજશ જ્યારે તેઓ પરમધામના દરવાજ ખોલી દે. હે ધણી ! મારા લાડને પૂરવા માટે મને એ સમાચાર અવશ્ય આપવાની કૃપા કરો.

ત કીં ચુઅાં બી તિનકે, જે મૂં અડાં પસી રોએ ।
ત ચુઅાંથી હેકલી, મૂં બટ બી ન કોએ ॥ ૫૨ ॥

તે આત્માઓને હું અન્ય (બીજા) શી રીતે કહું, જેઓ મારી તરફ જોઈને રડી રહ્યા છે. તેથી તો કહું છું કે હું એકલી છું. મારી પાસે બીજ કોઈ નથી.

પસાં બાંજાઈદ્યું હિનકે, મૂ અચે બાજાંણ ।
ઈ દર ઓડી કંધ અરું, થેયમ બધંદી તાંણ ॥ ૫૩ ॥

તેમને રોતી-તડકડતી જોઈને હું પણ વ્યાકુળ થાઉં છું. તેથી હે ધણી ! આપના દરવાજ પાસે આવીને હું તેમના તરફ વિશેષ આકષ્માઉં છું.

હે સભ મેહેર ધણીયજી, ડિઅથો રૂહ અંદર ।
હે પણ આઈમ ભરોસો કંધજો, જું જાંણો તીં કર ॥ ૫૪ ॥

એ બધી આપ ધામધણીની જ કૃપા છે, જે આપ મારા (આત્મા) પર વારંવાર કરી રહ્યા છો. મને મારા પ્રિયતમ ધણી પ્રત્યે પૂર્ણ વિશ્વાસ છે. આપ જેવું ઈચ્છો તેવું જ કરો.

જે મૂં કરિએ હેકલી, બિચ આસમાને ભૂં ।
જે આંગિં પસાં પાંણકે હેકલી, સે સભ કરિએથો તું ॥ ૫૫ ॥

જે આપ મને ધરતી અને આકાશ વચ્ચે એકલી રાખશો તો હું મારી જાતને એકલી જ જોઈશ. એ બધું આપ જ કરવાવાળા છો.

જે તું જગાઈએ ઈલમ સે, ત પસાંથી હેકલી પંણ ।
જે કીં કરિએ સંગ લાડજો, ત થીયમ તો અરું તાંણ ॥ ૫૬ ॥

આપ મને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા જાગૃત કરો છો તેથી હું મારી જાતને એકલી હોવાનો અનુભવ કરું છું. જે આપ પ્રેમનો સંબંધ વધારશો તો હું આપના તરફ આકર્ષિત થઈ જઈશ.

કરે હેકલી ગડજે, સભ તોહિજે હથ ધણી ।
મું ચેયું ઉમેદું બડિયું, જે તું નહારિએ નેંણ ખણી ॥ ૫૭ ॥

આપ મને એકાંતમાં (એકલીને) મળો. હે ધણી ! આ બધું આપના હાથમાં છે. જે આપ દણી ખોલીને જોશો તો (આપને જાગાશે કે) મેં મારી મહત્વની અપેક્ષા વ્યક્ત કરી છે.

બેઈ કિત ન જરે જેતરી, કાંએ ન રખિએ ગાલ ।
હે તેહેકીક મુંજુ રૂહકે, કેઈએ નૂરજમાલ ॥ ૫૮ ॥

મેં બીજી કોઈ ઈચ્છા લેશમાત્ર પણ રાખી નથી. હે ધણી ! આપે મારા આત્માને આ નક્કી કરાવી દીધું છે.

ચુઅાંથી રૂહ મૂંહજી, સે પણ આઈમ ભૂલ ।
મુંજુ આંઊં ત ચુઅાં, જે હુઅાં બિચ અરસ અસલ ॥ ૫૯ ॥

‘મારો આત્મા કહે છે’ આ રીતે (આ નશર જગતમાં કહેવું પણ ભૂલ છે.) હું મારો (આત્મા) ત્યારે જ કહી શકું કે જ્યારે હું અખંડ પરમધામમાં હોઉં.

હિત નહાએ બિચ બેહી કરે, આંઊં કીં ચુઅાં મૂકે પાંણ ।
કેઈ થેઈ સભ તોહિજી, સે સભ તોકે આએ જાંણ ॥ ૬૦ ॥

આ નાશવંત જગતમાં બેસીને, પોતાને (અવિનાશી સમજને) ‘હું’ કેવી રીતે કહું ? આ પણ આપની પ્રેરણાથી જ થયું છે. એ બધું આપને વિદિત (જાણમાં) જ છે.

હે પણ ગાલ્યું લાડજ્યું, કરિએથો સભ તું ।
તો રે તોહિજી ગાલિનજી, દમ ન નિકરે મું ॥ ૬૧ ॥

આ લાડ - ખાર ભરી વાતો પણ આપની પ્રેરણાથી જ કહી રહી છું. આપની પ્રેરણા વગર મારાથી આપની વાત જરા પણ થઈ શકતી નથી.

આસા ઉમેદું જે હુજતું, સભ તુંહીં ઉપાઈએ ।
મુંજે મોહેં તેતરી નિકરે, જેતરી તું ચાઈએ ॥ ૬૨ ॥

મારી આશા-અભિલાષા તથા દાવો પણ આપ જ ઉત્પન્ન કરો છો. મારા મોહેથી એટલી જ વાતો નીકળે છે, જેટલી આપ ઈચ્છો છો.

ચઈ ચઈ ચુઅાં કેતરો, સભ દિલજી તું જાંણો ।
તો રે આઈયાં હેકલી, સભ જાંણોથો પાંણો ॥ ૬૩ ॥

હું કહી કહીને પણ કેટલું કહું ? મારા હૃદયની તમામ વાતો આપ જાણો છો. આપના વગર હું એકલી જ છું. એ બધું પણ આપ જ જાણો છો.

મહામત ચોએ મહેબૂબજી, હે ડિની તો લગાએ ।
તું જાગો અસીં નિદ્રમે, જાંણો તીંય જગાએ ॥ ૬૪ ॥

મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી કહે છે કે, હે ખાર ધણી ! આપે અમોને આ માયા સાથે લગાડી દીધાં છે. આપ જાગૃત છો અને અમે નિદ્રામાં છીએ. આપને જેમ ઢીક લાગે તેમ આપ અમને જાગૃત કરો.

બ્રહ્મસૂચિની ચાલચલગત

ધણી મુંહજી રૂહજી, ગાલ કરિયાં કોડ કરે ।
આઈન ઉમેદું લાડજ્યું, અચી કરિયાં ગરે ॥ ૧ ॥

હે મારા આત્માના ધણી ! હું પ્રસન્તાપૂર્વક વાત કરી રહી છું કે, મને આપના લાડ-કોડ પ્રામ કરવાની અભિલાષા છે. તેને હું પરમધામમાં આવીને જ પૂર્ણ કરીશ.

રૂહેં બિહારે રાંદમેં, પાંણ બેઠા પરદેહ ।
સુધ ન્હાએકે રૂહકે, રાંધ ન અચે છેહ ॥ ૨ ॥

આપે આપની અંગનાઓને નશ્વર જગતના ખેલમાં બેસાડી અને આપ પોતે પરદેશ (પરમધામ)માં બેઠા છો. તે આત્માઓને (માયામાં) કશું જ ભાન નથી. કેમ કે આ ખેલનો કિનારો જ જડતો નથી.

અસાં મથે આઈયો, પિરિયન જો કુરમાન ।
મૂક્યો આં રસૂલકે, ડિયન રૂહન જાણ ॥ ૩ ॥

આવા નાશવંત ખેલમાં મને આપનો સંદેશ મળ્યો. આપે પોતાના આત્માઓના સમાચાર આપવા માટે સંદેશવાહક (રસૂલ)ને મોકલ્યો.

લિંગ્યો આં કુરમાનમેં, રમ્ભજેં ઈસારત ।
ભતી ભતી જ્યું ગાલિયું, સભ અરસજી હકીકત ॥ ૪ ॥

તે સંદેશ (કુરાન)માં આપે કેટલાક વિશેષ સંકેતો મોકલ્યા છે અને પરમધામના સંબંધમાં જાતજાતની માહિતી (જાણકારી) પણ મોકલી છે.

તો ચેયો રસૂલ કે, તું થીયજ હુનમેં અમીન ।
ડિજ તું મૂર નિસાનિયું, જું અચે રૂહેં યકીન ॥ ૫ ॥

આપે આપના સંદેશવાહકને કહ્યું કે, તમે બ્રહ્માત્માઓના આગેવાન થઈને તેમને પરમધામનો સંકેત (જાણકારી) આપો. જેથી તે આત્માઓને વિશ્વાસ થઈ જાય.

રૂહેં લગ્યું જડે રાંદમેં, બિસર બેઓ ધર ।
આસમાન જિમી જે બિચ મેં, અરસ બકા ન કે ખબર ॥ ૬ ॥

બ્રહ્માત્માઓ જ્યારે (આ જૂઠા) ખેલમાં મળ્યા બની ગયા ત્યારે પોતાના મૂળઘર પરમધામને જ ભૂલી ગયા. ધરતી અને આકાશ વચ્ચે અર્થાત્ આ જગતમાં કોઈને પણ અખંડ પરમધામની જાણકારી રહી નાછિ.

તડે મૂકિયાં રૂહ પાંહિજી, જી અસાંજ સિરદાર ।
કુંજ મૂકિયાં અરસજી, ઉપટન બકા દ્વાર ॥ ૭ ॥

ત્યારે આપે આપની અંગના શ્રી શ્યામાજીને મોકલ્યાં, તેઓ અમારા બધા જ બ્રહ્માત્માઓના શિરોમણિ છે. તેમની સાથે પરમધામના દરવાજી ખોલવાની ચાવી (તારતમ જ્ઞાન) પણ મોકલી છે.

રૂહેં પસી મૂં દ્રિયું, રઈ ન સગે રે રાંદ ।
કાં ન બિચારે પાંણા કે, મૂં સિર કેહો કાંધ ॥ ૮ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓને આ જૂઠા ખેલમાં તુબેલા જોઈને હું ગભરાઈ ગઈ, કે એઓ તો ખેલ વગર રહી શકતા નથી. તે પૈકી કોઈ પણ વિચાર નથી કરતા કે, મારા મસ્તક પર કેવા પરમાત્મા છે. અર્થાતું મારા ધારી કોણ છે ?

બડી રૂહ રૂહન કે, ચઈ સમજાઈન ।
પાંણ ન્હાયું હિન રાંદજ્યું, ઘર બકામેં આઈન ॥ ૯ ॥

શ્રી શ્યામાજીએ આ આત્માઓને વારંવાર ઉપદેશ આપીને સમજાવ્યા કે, આપણે આ નશર ખેલના (જીવ) નથી. આપણું ઘર અખંડ પરમધામ છે.

કે કેયાંઊં રાંદજ્યું ગાલિયું, સમજન કે સૌ ભત ।
કાંધેં મૂકી મૂંકે કોઠણા, જાંણી આંજી નિસબત ॥ ૧૦ ॥

તેઓએ બ્રહ્માત્માઓને સમજાવવા માટે આ ખેલની વાતો વિવિધ રીતે (સેંકડો રીતથી) કરી અને કહ્યું, ધામધારીએ પોતાનો સંબંધ જાણીને તમને બોલાવવા માટે મને મોકલી છે.

બડી રૂહ ચોએ આં કારણ, મૂં હેડો કેઓ પંધ ।
લખે ભતેં સમજાઈયું, પણ હિયો ન અચે હંદ ॥ ૧૧ ॥

શ્રી શ્યામાજીએ કહ્યું, મેં તમારે માટે જ આ રસ્તો (આટલે દૂર સુધીનો) લીધો છે. આ પ્રમાણે તેમણે લાખ લાખ રીતે સમજાવી પરંતુ હદ્યમાં પરમધામની વાત અંકિત જ ન થઈ.

આંઊં આઈસ આંકે કોઠણા, ઉપટે બકા દર ।
આસમાન જિભી જે બિચમેં, જા કેકે ન્હાએ ખબર ॥ ૧૨ ॥

શ્રી શ્યામાજીએ બીજું પણ કહ્યું, હું તમને બોલાવવા માટે આવી છું. પરમધામના દરવાજા ખોલી દીધા છે. તેની ખબર પૃથ્વી અને આકાશ વચ્ચે બીજા કોઈને પણ નથી.

બડી બડાઈ આંજી, પસો કેહેડો પાંહિજો ઘર ।
હે કૂડા કૂડી રાંદમેં, છડે કાયમ વર ॥ ૧૩ ॥

તમારો મહિમા અપાર છે. જુઓ આપણું ઘર (પરમધામ) કેવું છે ? આપણા અખંડ ઘર પરમધામને તથા ધામધારીને છોડીને તમે ખોટી રીતે આ મિથ્યા ખેલમાં મગ્ન થઈ ગયાં છો.

કે કરે રાંદજ્યું ગાલિયું, ફિરી ફિરી ફના તુખ ।
પાંહિજા કાયમ અરસજા, કે કોડી દેખારચાઈ સુખ ॥ ૧૪ ॥

આ રીતે તેમણે નાશવંત જગતના દુઃખરૂપી ખેલની અનેક વાતો કરી અને પોતાના અખંડ ઘર પરમધામનાં અપાર સુખો બતાવ્યાં.

તોહેં રૂહેં ન છડીન રાંદકે, કાં નિદ્રડી લગઈ ઈન ।
કડે થી ન હેડી ફકડી, મથાં હિન રૂહન ॥ ૧૫ ॥

તેમ છતાં આત્માઓ આ નાશવંત ખેલને છોડતા નથી. ધામધારીએ તેમને કેવી નિદ્રામાં તૂબાડી

દીધાં છે. એ આત્માઓની આવી હાંસી ક્યારેય પણ થઈ ન હતી.

આંગિં પુકારિયાં ઈની કારણ, પણ ઈની કેહો ડો ।

આંગિં પણ બંધિસ રાંદમેં, કરિયાં કુજાડો ॥ ૧૬ ॥

હું તેમને માટે પોકાર પાડી રહી છું. પરંતુ તેમનો દોષ પણ શું છે? શું કરું, હું પણ ખેલમાં આવીને બંધાઈ ગઈ છું.

હિક લધિમ ગાલ પિરનજી, ચુઅં સભે જેડિન ।

જી લગાઈલ હિન હકજી, સા ન ધૂટે પર કિન ॥ ૧૭ ॥

મેં આ ખેલમાં પણ ધામધણીની એક વાત (રહસ્ય) મેળવી લીધી છે. હવે હું બધા આત્માઓને એ જ કહેતી ફરું છું. જે માયાને ધામધણીએ સ્વયં અમારી સાથે લગાડી દીધી છે તે બીજા કોઈથી પણ છૂટી શકતી નથી.

મૂં ઉમેદું પિરનજ્યું, લધિમ ભલી પર ।

સુયમ મોહાં સજણો, જી બિલવતથી ઘર ॥ ૧૮ ॥

ધામધણી પાસેથી અભિલાષાઓ (આ માયામાં પણ) સારી રીતે પૂર્ણ થઈ છે. મેં આપણા પ્રિયતમ ધણી (સદ્ગુરુ)ના મુખારવિંદ વડે પરમધામ મૂલમિલાવામાં થયેલા પ્રેમ સંવાદ વિષે પણ સાંભળી લીધું છે.

પરૂડિમ પિરન જી, હેજા ડેખારચાઈ રાંદ ।

અસાં મથેં બિલણા, કેઈએ કુડન કે કંધ ॥ ૧૯ ॥

મેં પ્રિયતમ ધણી (સદ્ગુરુ) પાસેથી સમજ લીધું કે, આ ખેલ આપણને શા માટે દેખાડવામાં આવ્યો છે. હકીકતમાં તો આપણી હાંસી કરીને ખુશ થવા માટે જ ધામધણીને આ ખેલ બનાવ્યો છે (રચ્યો છે.)

ઈસક ધણી જે દિલ જો, પેરો ન લધોં પાંણા ।

ત ડિખારચાઈ રાંદમેં, ઈસકજી પેહેચાન ॥ ૨૦ ॥

આપણે શરૂઆતમાં ધામધણીના હદ્યના પ્રેમનું મહત્વ જાણ્યું ન હતું. તેથી ધામધણીએ આ ખેલ દેખાડીને (તેમના) પ્રેમની ઓળખાણ કરાવી છે. (પ્રેમનું મહત્વ સમજાવ્યું છે.)

મૂં તેહેકીક આયો દિલમેં, અગરો ધણી ઈસક ।

ડિઠમ અરસ બિલવતમેં, સા રહી ન જરો સક ॥ ૨૧ ॥

હવે મારા હદ્યમાં દઢ થયું કે ધામધણીનો પ્રેમ અધિક છે. પરમધામ-મૂલ મિલાવામાં (આ બાબતે) જે જોયું હતું તેમાં જરા પણ શંકા નથી.

મૂં ઉમેદું દિલમેં, ધણી સે ધારણા ।

કો ન હોન ઉમેદું ધણી કે, મૂંજા લાડ પારણા ॥ ૨૨ ॥

મને આપણા પ્રિયતમ ધણી પાસે કંઈક માંગવાની હાર્દિક અભિલાષા છે, તો પછી પ્રિયતમ ધણીને મારાં લાડ પૂર્ણ કરવાની ઈચ્છા કેમ નહિ હોય?

તરસે દિલ મૂંહજો, જાણો કરે ધણી પસાં ।
ત કીં ન હુન કંધ કે, મિડન ઉમેદું અસાં ॥ ૨૩ ॥

હું આપણા પ્રિયતમ ધણીનાં દર્શન ક્યારે ગ્રાપ કરીશ, તે માટે મારું હૃદય વ્યાકુલ થઈ રહ્યું છે.
તો પ્રિયતમ ધણીને પણ મને મળવાની ભાવના કેમ નહિ હોય ? (અવશ્ય હશે)

દિલ થિએ મિડન ધણીયસે, જે મૂં ઈસક ન હંડ ।
કંધ પૂરે ઈસકસે, તિન આએ સૌ ગણી ચઢ ॥ ૨૪ ॥

મને પ્રિયતમ ધણીને મળવાની હાર્દિક ઉત્કર્ષ તો થાય છે. પરંતુ મારામાં પ્રેમનું કોઈ ઠેકાણું નથી.
ધામધણી પોતે જ પ્રેમથી પરિપૂર્ણ છે. તેમને તો (મને મળવાની ઈચ્છા મારા કરતાં) સો ગણી
વધારે છે.

પણ હે ગાલ્યું આઈન રાંદજ્યું, તે મૂંકે સિકાઈએ ।
પાંણ ઈસક ડેખારે લાડમેં, મૂંકે કુડાઈએ ॥ ૨૫ ॥

પરંતુ એ બધી વાતો ખેલની છે. તેથી આપ મને અધિક તલસાવી રહ્યા છો. આપ અત્યંત લાડથી
આપનો પ્રેમ દેખાડીને મને વ્યાકુલ બનાવી રહ્યા છો.

મૂં ઉમેદું દિલ મેં, ધણી જ્યું ગડજણ ।
લાડ પારણ અસાંહિજા, આઈન અગરયું સજણ ॥ ૨૬ ॥

મારા હૃદયમાં આપણા ધણીને મળવાની અભિલાષા છે. પરંતુ મારાં લાડ પૂર્ણ કરવા માટે ધામધણીના
હૃદયમાં પણ અનેક ગણી ચાહના છે.

અંઈ સુણોજા જેડિયું, ચુઅાં ઈસકજ ગાલ ।
હે સુધ ન અસાં અરસમેં, ધણી સાહેબી કમાલ ॥ ૨૭ ॥

હે બ્રહ્માત્માઓ ! સાંભળો, હું પ્રેમની વાત કરી રહી છું. પરમધામમાં આપણને એ જ્ઞાન ન હતું
કે ધામધણીની સાયબી કેટલી વિશિષ્ટ અને અધિક છે.

ન સુધ કેહેડો કાદર, ન સુધ કેહેડી કુદરત ।
ન સુધ અરસ કાયમ જી, ન સુધ હક નિસબત ॥ ૨૮ ॥

આપણને એ જ્ઞાન પણ ન હતું કે, ધામધણી પોતે કેટલા સમર્થ છે અને તેમની કલા કેવી છે.
આપણને પરમધામની અખંડતાનું પણ ભાન ન હતું ને આપણા પ્રિયતમ ધણીના સંબંધની પણ
ઓળખાણ ન હતી.

સુધ ન સુખ કંધજા, સુધ ન ધણી ઈસક ।
સુધ ન અસાં લાડજી, કેહેડા પારે હક ॥ ૨૯ ॥

આપણને પ્રિયતમ ધણીના પરમ આનંદ તથા અખંડ પ્રેમનું ભાન ન હતું. આપણને એ પણ ભાન
ન હતું કે, ધામધણી આપણાં લાડ કેવી રીતે પૂર્ણ કરે છે.

સુધ ન આસા ઉમેદ, સુધ ન પ્રેમ પ્રીત ।
સુધ ન અરસ અરવાહોં કે, ધણી રખિયું કેહી રીત ॥ ૩૦ ॥

આપણને આપણી આશા, અભિલાષા, પ્રેમ તથા પ્રીતિનું ભાન ન હતું. એ જ્ઞાન પણ ન હતું કે
ધામધણી પોતાની અંગનાઓ (પરમધામના આત્માઓ)ને કેવી રીતે રાખે છે.

હેજે હિતલું ગાલિયું, કેયું ઈસક જે કારણ ।
લાડ કોડ આસા ઉમેદું, રૂહન જ્યું પારણ ॥ ૩૧ ॥

આ આટલી વાતો (ખેલની રચના તથા બ્રહ્માત્માઓને તેમાં મોકલવા) પણ પ્રેમ માટે જ કરી છે.
બ્રહ્માત્માઓનાં લાડ, પ્રેમ, પ્રસંગતા તથા ઈચ્છાઓ પૂર્ણ કરવા માટે જ આ ખેલની રચના થઈ છે.

જેહેડો ધણી પાંહિજો, તેહેડી તેહેજ રાંદ ।
લાડ કોડ ઈસકજા, તેહેડાઈ પારે કંધ ॥ ૩૨ ॥

ધામધણી જેટલા મહાન છે, તે જ રીતે તેમનો ખેલ પણ એટલો જ મહાન છે. તેઓ એ રીતે અંગનાઓના લાડ, પ્રેમ તથા પ્રસંગતાની અભિવાષા પૂર્ણ કરે છે.

વડી ગાલ ધણીયજી, લગી મથે આસમાન ।
આંગિં રે પાણી ભૂં સૂકીયમેં, ખાદિમ દુબ્યું પાંણ ॥ ૩૩ ॥

ધામધણીની વાત જ ધણી મોટી છે. તે ઊંચે આકાશને સ્પર્શી લે છે. પરંતુ હું અહીં પાણી વગરની (પ્રેમવગરની) સૂકી ભૂમિ પર ગોથાં લગાવી રહી છું.

જા સણીર કરિયાં રૂહસે, ત નિપટ ગરઈ ગાલ ।
ચુઅાં હિત હિન મૂંહ સે, મૂંજો ખસમ નૂરજમાલ ॥ ૩૪ ॥

હું હૃદયપૂર્વક વિચાર કરીને જોઉં છું તો આ વાત ખૂબ જ મહત્વની જગ્યાય છે. હું આ નશર જગતમાં નશર જીબ દ્વારા કહી રહી છું કે, અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા મારા સ્વામી છે.

અંઈ ગાલ સુણોજા જેડિયું, મૂં ચરઈ જ્યું ચંગી ભત ।
ગાલ કંદે ફટી ન મરાં, કે કંધ સે નિસબત ॥ ૩૫ ॥

હે આત્માઓ ! મારા જેવી ઘેલીની વાતને તમે સારી રીતે સાંભળો. આ વાત કહેતાં તત્કાળ મારો દેહ કેમ છૂટી જતો નથી ? મારો સંબંધ કયા ધણી સાથે છે ?

લાડ કોડ આસા ઉમેદું, આંગિં ચુઅાં મૂં માફક ।
પારણ વારો મૂં ધણી, કાયમ અરસ જો હક ॥ ૩૬ ॥

હું તો લાડ, ખાર, આશા તથા અભિવાષાની વાત પણ મારી (લૌકિક) ક્ષમતા પ્રમાણે જ કરું છું.
પરંતુ તેને પૂર્ણ કરનાર મારા ધણી તો અખંડ પરમધામના છે.

જે અંઈ ગાલ બિચારિયો, રૂહેં મેડો કરે ।
ત રહી ન સગો કિએ રાંદમેં, હે કૂડા વજ્ઞૂદ ધરે ॥ ૩૭ ॥

જે તમે બધા આત્માઓ મળીને આ વાત પર વિચાર કરશો તો માલૂમ પડશે કે આપણે આ નાશવંત જગતમાં શરીર ધારણ કરીને રહી શકતાં નથી.

સહૂર ડિયણ મૂં હિયો, કઠણ કેયાંગિં નિપટ ।
નતાં બિચાર કંદે હિક હરફજો, ફટી પોએ ન ઉફટ ॥ ૩૮ ॥

આપણને આ જ્ઞાન આપવા માટે જ તેમણે આપણા હૃદયને કઠોર બનાવ્યાં છે. નહિ તો આ વિષયમાં માત્ર એક શબ્દનો પણ વિચાર કરતાં મારું શરીર તરત જ છૂટી ન જત ?

સત્તમ અંગ ડિનાઉં કઠણ, ત રહ્યો વંજે આકાર ।
નતાં સુણી બિચારી હે ગાલિયું, કીં રહે કાંધા ધાર ॥ ૩૮ ॥

(ધામધણીએ આપણાં) તમામ અંગોને કઠોર બનાવી દીધાં છે, તેથી આ શરીર ટકી રહ્યું છે. એ સિવાય આ વાતોને સાંભળીને કે તેના પર વિચાર કરીને કોઈ પણ અંગના ધણી વગર રહી શકે નહિ.

ઈલમ ડિનાઉં પાંહિજો, મય નિપટ બડો બિચાર ।
બકા ન ચૌડે તબકે, સે ડિનો ઉપટે દ્વાર ॥ ૪૦ ॥

હે ધણી ! આપે, અમોને આપનું જ્ઞાન આપ્યું છે. જેમાં ચોક્કસપણે ધણો સાર ભરેલો છે. આ ચૌદ્દ લોકમાં કોઈ પણ અખંડ પરમધામના વિષે જાણતું ન હતું. આ જ્ઞાનથી તેનાં (પરમધામનાં) દ્વાર ખોલી દેવામાં આવ્યાં છે.

બિહારે તે બિચમેં, જો બકા વતન ।
કરે નિસબત હિન કાંધ સે, અસલ કાયમ રૂહ તન ॥ ૪૧ ॥

આ દિવ્ય જ્ઞાને અમોને અખંડ પરમધામના મૂલભિલાવામાં બેઠેલા હોવાનો અનુભવ કરાવો, જ્યાં અમારી પર આત્મા બિરાજમાન છે અને એવા ધામધણી સાથે અમારો સંબંધ બતાવી દીધો.

હેઈલમ એહેડો આઈયો, સત્તમ દિલજી પૂરણ કરે ।
તેઈ ઈસક મેડે કાંધ સે, ઘર પુજાએ નૂર પરે ॥ ૪૨ ॥

આ એવું બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે કે, તે હૃદયની તમામ ઈચ્છાઓ પૂર્ણ કરે છે. એ તારતમ જ્ઞાનરૂપી પ્રેમ આપીને પ્રિયતમ ધણીની મુલાકાત કરાવે છે અને અક્ષરથી પાર અક્ષરાતીતના પરમધામમાં પહોંચાડે છે.

રૂહેં પાંશ ન બિચારિયું, હિન ઈલમ સંદો હક ।
સે કીં ન કરે પૂરી ઉમેદ, જે મેં નહાએ સક ॥ ૪૩ ॥

અમે બ્રહ્માત્માઓએ આના પર વિચાર પણ ન કર્યો કે, આ તારતમ જ્ઞાન પણ શ્રી રાજજીનું છે તો પછી તે અમારી ઈચ્છાઓ કેમ પૂર્ણ નહિ કરે ? (અર્થાત કરશે જ) તેમાં કોઈ શંકા જ નથી.

ધણી પાંહિજો પાંશ કે, બિચારણ ન તે ।
કુકે ઢિંહ હિન રાંદ મેં, કરેથો રખણ કે ॥ ૪૪ ॥

પ્રિયતમ ધણી પોતે અમોને આ જ્ઞાન પર વિચાર કરવા દેતા નથી. એટલા માટે કે તેઓ આપણને કેટલાક દિવસો સુધી આ જેલમાં રાખવા ઈચ્છે છે.

મુંકે અકલ ન ઈસક, સે પટ ખોલ્યાઈ પાંશ ।
ઉધાડયું અંઘ્યું રૂહજ્યું, થેયમ સભે સુજાણ ॥ ૪૫ ॥

મારામાં બુદ્ધિ પણ ન હતી અને પ્રેમ પણ ન હતો. હે ધણી ! આપે જ અજ્ઞાનનો પડદો ખોલીને મારા આત્માની દાઢિ ખોલી દીધી જેથી મને સંપૂર્ણ જાણકારી મળી.

નતા કેર આંઊં કેર ઈલમ, આંઊં હુઈસ કે હાલ ।
પુજાઈએ હિન મજલકે, મું ધણી નૂરજમાલ ॥ ૪૬ ॥

નહિ તો હું કોણ છું ? આ જ્ઞાન શું છે ? મારી શી દશા છે ? મને તેની પણ ખબર ન હતી. મારા પ્રિયતમ ધણીએ જ મને આ ભૂમિકામાં પહોંચાડી છે.

આંઊં હુઈસ કબીલે કે ઘર, હી ગંદો વજૂદ ધરે ।
થેયમ ધણી નૂરજમાલ ઘર, જે દર નૂર અચે મુજરે ॥ ૪૭ ॥

હું તો નાશવંત શરીર ધારણ કરીને આ જગતના કુટુંબ-પરિવારના ધરમાં બેઠી હતી. આપ (સદ્ગુરુ)ની કૃપાથી જ મને ખબર પડી કે, મારા ધણી અક્ષરાતીત પરમધામના સ્વામી છે, જેમના દરવાજે દરરોજ અક્ષરબ્રહ્મ દર્શન કરવા આવે છે.

બાહેર મંજ અંતર, સભની હુંદે ઈસક ।
રૂહ અલ્લા ડિખારઈ, બડી દોસ્તી હક ॥ ૪૮ ॥

પરમધામની બહાર, વચ્ચે તથા અંદર (શરીર, હૃદય તથા અંતરાત્મામાં) સર્વત્ર પ્રેમ છલોછલ છે.
શ્રી શ્યામાજાએ પોતે સદ્ગુરુ રૂપે આવીને (આ જગતમાં પણ) ધામધણી સાથેની મૈત્રીનાં દર્શન કરાવ્યાં છે.

મું ફિરાક હિન ધણી જો, મુંઆં અગરો હિન ધણી કે ।
આંઊં બેઠિસ ધણી નજર મેં, સિધી ન ગડજાં તે ॥ ૪૯ ॥

ધામધણીનો વિયોગ, જેટલો મને વ્યાકુળ કરી રહ્યો છે, તેનાથી પણ અનેક ગણો તેમને સત્તાવી રહ્યો છે. હું ધામધણીની દસ્તિ સન્મુખ બેઠી છું પરંતુ તેમને પ્રત્યક્ષ મળી શકતી નથી.

મું ફિરાક ધણી ન સહે, મુંકે બિહારચાઈ તરે કદમ ।
ધણી પાંહિજી રૂહન રે, રઈ ન સગે હિક દમ ॥ ૫૦ ॥

ધામધણી મારો વિયોગ સહી શકતા નથી. તેથી તેમજો મને તેમનાં શ્રી ચરણોમાં રાખી છે. મારા ધણી પોતાની અંગનાઓ વગર એક ક્ષાણ પણ રહી શકતા નથી.

મું ધણી રે ધારઈ, મુંજી સભ ઉમર ।
ઈસક ધણી યા મુંહજો, પસજી પટંતર ॥ ૫૧ ॥

મેં એવા કૃપાળું ધણી વિના જ સંપૂર્ણ આયુષ્ય નકામું વેડફી નાખ્યું. મારા અને ધામધણીના પ્રેમનું અન્તર તમે પોતે જોઈ લો.

મહામત ચોએ મેહેબૂબ જી, અસાં ઈસક બેવરો ઈ ।
મુંજે આંજે દિલજી, આંઊં કંદિસ અરજ બેઈ ॥ ૫૨ ॥

મહામતિજી કહે છે કે હે, પ્રિયતમ ધણી ! અમારા પ્રેમનું વિવરણ આ પ્રકારનું છે. હવે હું મારા તથા આપના હૃદયના વિવરણ માટે બીજી પ્રાર્થના કરું છું.

જઘડાનું પ્રકરણ

વલહા જે આંદોં તોકે વલહી, ગિંની બિઠે તરે કદમ ।
હે મૂં દિલ ડિની સાહેદી, તું મૂં રે રહે ન દમ ॥ ૧ ॥

હે પ્રિયતમ ધણી ! જો હું આપની પ્રિય અંગના છું અને આપે મને આપનાં ચરણોમાં બેસાડી રાખી છે, તો મારું હદ્ય સાક્ષી પૂરે છે કે, આપ મારા વગર એક પલ પણ રહી શકતા નથી.

ડિની બી સાહેદી ઈલમ, ત્રી તોહિજે ઈસક ।
ચૌથી સાહેદી રસૂલ, બિયું કૈ સાહેદિયું હક ॥ ૨ ॥

(તે માટે) બીજી સાક્ષી આપના તારતમ જ્ઞાને આપી છે. ત્રીજી સાક્ષી આપના પ્રેમે આપી અને ચૌથી સાક્ષી રસૂલ મહંમદ પાસેથી મળી. આ પ્રકારે (વિભિન્ન ગ્રંથો દ્વારા) અનેક સાક્ષીઓ પ્રામ થઈ છે.

તોહિજે ઈલમે મૂંકે ઈ ચયો, હી રાંદ કેઈ આં કારણ ।
લાડ કોડ આસા ઉમેદું, સે સભેઈ પારણ ॥ ૩ ॥

આપના જ્ઞાને (તારતમ જ્ઞાન) મને એવું કહ્યું, આ ખેલ તમારે માટે બનાવવામાં આવ્યો છે. તેમાં તમારાં લાડ, હર્ષ, આશા, અભિલાષા વગેરે તમામ પૂર્ણ કરવામાં આવશે.

બેઈ ન જરે જેતરી, તોહિજે દિલમે ગાલ ।
લાડ ઉમેદું રૂહ દિલજ્યું, સે તું પૂરે નૂરજમાલ ॥ ૪ ॥

અમારા લાડને પૂર્ણ કરવા સિવાય આપના હદ્યમાં બીજી કોઈ લેશ માત્ર ઈચ્છા નથી. બ્રહ્માત્માઓના હદ્યની ઈચ્છાઓ તો આપ જ પૂર્ણ કરો છો.

હે ચિયમ તિર જેતરી, આઈન અલેખે અપાર ।
અસાં સિક્ષણ રહે કે ગાલજી, સભ તુંહીં કરણહાર ॥ ૫ ॥

આ તો મેં આપને તલભાર જ કહ્યું છે. અમારી ઈચ્છાઓ તો અસંખ્ય અને અપાર છે. હવે અમે કઈ ઈચ્છા માટે તલપતાં રહીશું જ્યારે આપ બધું જ કરનારા (બધી જ ઈચ્છાઓ પૂરી કરનાર) છો.

કાંધ તે તું હે પડૂતર, હિન રાંદમે બેહી ।
નતાં બડા લાડ મુંહજા, ક્રી પારીને સેઈ ॥ ૬ ॥

હે ધણી ! આ ખેલમાં બેસીને આપ મને જવાબ આપો નહિ તો મારા વિશેષ લાડને આપ કેવી રીતે પૂર્ણ કરશો ?

હુઈયું આસા ઉમેદું બડિયું, સે થક્યું બિચ હિત ।
મું અડાં પસો ન સુંણો ગાલડી, હાંણો આંદોં ચુઅાં કે ભત ॥ ૭ ॥

આ ખેલમાં મારી મસમોટી ઈચ્છાઓ છે. તે તમામ તેવીને તેવી જ રહી ગઈ છે. આપ ન તો મારી સામે જોઈ રહ્યા છો કે ન તો મારી વાત સાંભળી રહ્યા છો હવે હું આપને કઈ રીતે કહું ?

તું કીં પારીને બડિયું જે હિતરી ન થિએ તોહ ।
કિરી કિરી મંગાએ ન ડિએ, હે કે સિર ડિયાં ડોહ ॥ ૮ ॥

જો તમારાથી આટલું અમથું કાર્ય પણ થતું નથી તો આપ મારી મોટી મોટી અભિલાષાઓ શી રીતે
પૂર્ણ કરશો ? વારંવાર માગવા છતાં આપ આપતા નથી તો હું કોને દોષ આપું ?

હિક મંગાં દીદાર તોહિજો, બી મિઠડી ગાલ સુણાએ ।
કાંધ મૂંહજા દિલ ડેઈ, મૂંસે હિત ગાલાએ ॥ ૯ ॥

એક તો હું આપનાં દર્શન ઈચ્છું છું, બીજું આપ મને આપની મીઠી વાત સંભળાવો. હે મારા
ધણી ! આપ મારી સાથે અહીં હંદ્યપૂર્વક વાત કરો.

હાંણો વડ્યું ઉમેદું અગિયાં, કીં પૂર્ખું કુંને કાંધ ।
હાંણો પેરે લગી મંગાં એતરો, પાએ ગિયીમેં પાંધ ॥ ૧૦ ॥

હે ધણી ! મારી મોટી મોટી અભિલાષાઓ છે. તેને આપ શી રીતે પૂર્ણ કરશો ? હું ખોળો
પાથરીને, આપનાં ચરણોમાં લાગી (દંડવત પ્રણામ કરી)ને આટલું જ માણું છું.

હે ગાલ આએ થોરડી, કીં હેડી બડી કેઈએ ।
આંગીં કડીં ન રહાં દમ તો રે, સે બિસરી કીં વેઈએ ॥ ૧૧ ॥

આ તો ધણી નાની સરખી વાત છે. તેને આટલી મોટી શા માટે બનાવી રહ્યા છો. હું આપના
સિવાય પલ માત્ર પણ રહી શકતી નથી, એ વાતને આપ કેવી રીતે ભૂલી ગયા છો ?

મૂંકે કુછાઈએ નિદ્રમેં, તું પાંણ જાગેથો ।
જે બાંઝાઈએ મૂં વલહા, તતો ઈસક અચે ડો ॥ ૧૨ ॥

આપ મને ભ્રમરૂપી નિદ્રામાં નાખીને આવું કહેવરાવી રહ્યા છો અને આપ સ્વયં જાગૃત છો. હે
પ્રિયતમ ધણી ! જો આપ મને આ રીતે વ્યાકુળ બનાવશો તો આપનો પ્રેમ દોષપૂર્ણ માનવામાં
આવશે.

તું ભાઈયું બેઠ્યું મૂં કુંને, માધાં મૂં નજર ।
જે દિલ હિંનીજા નહારિએ, ત હે વિલખેથ્યું રે વર ॥ ૧૩ ॥

આપ જાણો છો કે, બ્રહ્માત્માઓ મારી સામે નજીક જ બેઠા છે. તેમનાં હંદ્યને જોઈશું તો (જણાશે
કે) તેઓ પોતાના સ્વામી વિના વ્યાકુલ બની રહ્યા છે.

હિક લેખે મૂં નહારિયો, મૂં નહાએ ગુનહેઝો પાર ।
ત રૂસી રહે મૂંસે વલહો, મૂંકે કરે ગુનહેગાર ॥ ૧૪ ॥

એક હિસાબથી (એક રીતે) મેં જોયું તો જણાયું કે, મારા અપરાધોનો કોઈ પાર નથી. હે પ્રિયતમ
ધણી ! તો શું મને દોષિત બનાવીને આપ મારાથી રૂઠેલા રહેશો ?

અંઈ બિચારે નહારજા, આંહિજે મોંહજા વેંણ ।
તાંજે અસી બિસરયાં, ત પણ આંહિજા સેંણ ॥ ૧૫ ॥

હે ધણી ! આપે, આપના મોઢે કહેલાં વચ્ચનો પર તો વિચાર કરી જુઓ. કદાચ અમે તે વચ્ચનોને

ભૂલી પણ જઈએ. તો પણ અમે આપના સ્વજન તો છીએ જ.

મૂકે ઈલમ ડેઈ પાંહિજો, કેઈએ ખબરદાર ।
સે ન્હારિમ જડે સહૂરસે, ત કંધ આંગીં ન ગુઞ્છેગાર ॥ ૧૬ ॥

આપે મને આપનું જ્ઞાન આપીને જાગૃત કરી. તે તારતમ જ્ઞાન વડે વિચારી જોઉં છું તો હે પ્રિયતમ ઘણી ! હું દોષિત નથી.

ઘણી તો ડિની નિદ્રા, તે બિસરયા સભ કીં ।
જું નચાએ તીં નચિયું, કુરો કરિયું અસીં ॥ ૧૭ ॥

હે ઘણી ! આપે નિદ્રા આપી ત્યારે અમે બધું ભૂલી ગયાં. આપે જેવું નાચાવ્યાં તેવું જ અમે નાચતાં રહ્યાં. હવે અમે તેનાથી વધારે શું કરી શકીએ ?

અસાં ઈસક નિદ્રા બિસારિયો, અચી માં હિન રાંદ ।
ઈસક તોહિજો ડિખારિયો, પસ મૂંહજા કંધ ॥ ૧૮ ॥

હે મારા પ્રિયતમ ઘણી ! જુઓ, આ નશ્વર બેલમાં આવીને આ બ્રમરૂપી નિદ્રાએ, અમારા પ્રેમને ભુલાવી દીધો અને આપનો જ પ્રેમ દેખાડી દીધો.

તનડા અસાંજા તો કંને, પણ દિલડા અસાંજા કિત ।
સે કીં ફિકર ન કરયો, કે હાલ મૂંહજો ચિત ॥ ૧૯ ॥

અમારું તન (પર આત્મા) આપના ચરણોમાં છે. પરંતુ અમારાં હદ્ય (ચિત્ત વૃત્તિ) ક્યાં છે ? તેના પર આપ કેમ વિચાર નથી કરતા કે અમારાં હદ્ય (ચિત્ત)ની શી દશા થઈ રહી છે ?

ડુખડા ન ડિસે આકાર, દિલડા ડુખ પસન ।
સે ડુખ ડિસે દિલ રાંદમે, ડુખ ન બકામેં તન ॥ ૨૦ ॥

અમારું તન તો દુઃખ નથી જોઈ રહ્યું, માત્ર હદ્ય જ દુઃખનો અનુભવ કરી રહ્યું છે. અમારું હદ્ય આ નશ્વર બેલમાં દુઃખ જોઈ રહ્યું છે. પરમધામમાં રહેલાં તન (પર આત્મા)ને તો કોઈ દુઃખ જ નથી.

દિલ અસાંજા સોંણોમેં, સે થા ડુખ પસન ।
સે પસોથા નજરોં, જે ગુજરે દિલ ઝુણ ॥ ૨૧ ॥

અમારાં હદ્ય સ્વપ્રવત્ત જગતમાં છે તે દુઃખ જોઈ રહ્યાં છે. આપ આપની પોતાની દાઢિથી જોઈ જ રહ્યા છો કે, બ્રહ્માત્માઓના હદ્ય પર શું વીતી રહ્યું છે.

ડિની અસાંકે નિદ્રા, ઈસક ન રઈ સાંજાએ ।
આં જાગંદે ઘારયું પાંહિજ્યું, તો ડિન્યું કીં ભુલાએ ॥ ૨૨ ॥

આપે અમને એવી નિદ્રા આપી કે અમને પ્રેમનો પરિચય જ ન રહ્યો. પરંતુ આપે સ્વયં જાગૃત હોવા છતાં પણ પોતાના પ્રિય આત્માઓને શી રીતે ભૂલી ગયા ?

ડોહ ન અચે સુતડે, જાગંદે મથેં ડો ।
અસીં ડુખ ડિસું આં ડિસંદે, કીં ચોજે આસિક સો ॥ ૨૩ ॥

સૂતેલા લોકોને દોષ લાગતો નથી. દોષ તો જાગૃત લોકોને જ લાગે છે. આપની નજર સમક્ષ અમે દુઃખનો અનુભવ કરીએ તો પછી આપ જેવા પ્રેમી (આશિક) ને શું કહેવું ?

સે કીં બિચાર ન કર્યો, બડો આંજો ઈસક ।
માસૂક કેયાં રૂહન કે, કો ન ભજો અસાંજુ સક ॥ ૨૪ ॥

આપે એ વિચાર કેમ ન કર્યો કે, આપનો પ્રેમ અધિક ચઠિયાતો (મોટો) છે. આપે આપના આત્માઓને પ્રિયતમા (માશૂકા) કહ્યા છે તો આપ અમારી શંકાઓ કેમ દૂર કરતા નથી ?

આસિક નહારે નજરેં, માસૂક બિઠો રોએ ।
હેડી કડે ઉલટી, આસિક સે ન હોએ ॥ ૨૫ ॥

પ્રિયતમ પોતાની નજરે જોતા રહે અને પ્રિયતમા રડતી રહે એવી ઉલટી રીત, પ્રિયતમ તરફથી તો કદાપિ હોતી જ નથી !

મુંજી લાડ કોડ પારણાજા, આં સિર સભ મુદાર ।
દિએ ડોહ અસાંકે, જે અસાં સુધ ન સાર ॥ ૨૬ ॥

અમારાં લાડ-ઘારની ઈચ્છાઓને પૂર્ણ કરવાની જવાબદારી આપના ઉપર છે. પરંતુ આપ અમોને દોષ દઈ રહ્યા છો. જ્યારે અમોને કંઈ તો સારા નરસાનું ભાન જ નથી.

મૂકે ઈલમેં ચયો ભલી પેરેં, કોએ નહાએ ડોહ રૂહન ।
કેયો થ્યો સભ કાંધજો, અસીં સભ મંજ ઈજન ॥ ૨૭ ॥

તારતમ જ્ઞાને મને સારી રીતે સમજાવી દીધું છે કે, આમાં બ્રહ્માત્માઓનો કોઈ દોષ નથી. ધામધણીનું જ કરેલું થાય છે, અમે સૌ તો તેમની આજ્ઞાને આધીન છીએ.

ઈસક બંદગી યા ગુણા, સે સભ હથ હુકમ ।
રાંદ કારિએ નિદ્રમેં, હિત કેહો ડોહ અસાં ખસમ ॥ ૨૮ ॥

પ્રેમ, પ્રાર્થના (ઉપાસના) અથવા દોષ એ બધું આપના હુકમને આધીન છે. અમે તો નિદ્રા (અજ્ઞાન)માં આ રમત રમી રહ્યાં છીએ. હે ધણી ! તેમાં અમારો શો દોષ છે !

બેસક ડિને ઈલમ, જગાયા દિલ કે ।
ઈલમ ન પુજે રૂહસી, સભ હથ હુકમ જે ॥ ૨૯ ॥

આપે શંકા રહિત જ્ઞાન આપીને અમારા હૃદયને જાગૃત કર્યું પરંતુ તારતમ જ્ઞાન પણ આત્મા સુધી પહોંચતું નથી. તે બધું આપના જ હુકમને આધીન છે.

રૂહસી પુજ ન સગે, આયો નહાએમે ઈલમ ।
જા સજિર કરિયાં ઈલમ, ત હિત જરો ન રે હુકમ ॥ ૩૦ ॥

આ નાશવંત જગતમાં અવતરેલું તારતમ જ્ઞાન પણ આત્મા સુધી પહોંચી શકતું નથી. જો તારતમ જ્ઞાન પર વિચાર કરીએ છીએ તો સમજાય છે કે, આપના હુકમ સિવાય કશું જ નથી.

જે કીં કેયો સે હુકમેં, સે હુકમ આં હથ થેએઓ ।
હિક જરો રે તો હુકમેં, આએ ન કોએ બેએઓ ॥ ૩૧ ॥

આ જે કંઈ પણ થયું છે, તે આપના હુકમથી જ થયું છે અને તે હુકમ આપના હાથમાં છે. ખરેખર, આપના હુકમ સિવાય બીજું કંઈ જ નથી.

તો કેયો સે થેયો, તો કેયો થિઅથો ।
થીંદો સે પણ તો કેયો, તો રે કિત ન કો ॥ ૩૨ ॥

આપે જે કર્યું છે તે જ બન્યું છે અને આપના કર્યા પ્રમાણો (આપની ઈચ્છા પ્રમાણો) જ થઈ રહ્યું છે. ભવિષ્યમાં પણ આપના કલ્યા પ્રમાણો જ થશે. આપના વગર કોઈ પણ જગ્યાએ કંઈ પણ નથી.

તેહેકીક મૂં ઈ બુજિયો, મૂંકે બુજાઈ તો ઈલમ ।
થેયો થિઅથો જે થીંદો, સે હલ ચલ સભ હુકમ ॥ ૩૩ ॥

મેં આ ચોક્કસ સમજી લીધું છે અને આપના જ્ઞાને પણ મને એ સમજાવ્યું છે કે, જે બન્યું છે. જે બની રહ્યું છે અને જે બનશે તે તમામ હિલચાલ આપના હુકમને જ આધીન છે.

એહેડો બડો મૂં ધણી, કો ન ન્હારિએ સંભારે ।
વેંણ સુણાઈએ વલહા, મૂં સામો ન્હારે ॥ ૩૪ ॥

મારા પ્રિયતમ ધણી ! આપ કેટલા મહાન છો. તેમ છતાં મને યાદ કરીને મારી તરફ કેમ જોતા નથી ? હે મારા પ્રિયતમ ! મારી તરફ જોઈને મને મધુર વચ્ચનો સંભળાવો.

ધણી કો ન કરયો મૂં દિલજી, આંગિં અટકાંથી હિન ગાલ ।
તું પુજે સભની ગાલિઓ, આંગિં કીં તરસાં હિન હાલ ॥ ૩૫ ॥

હે ધણી ! આપ મારા હૃદયની ઈચ્છાને શા માટે પૂર્ણ કરતા નથી ? હું આ વાતમાં ગુંચવાઈ રહી છું. આપ તો બધી રીતે સમર્થ છો તો પછી હું આવી દશામાં કેમ વ્યાકુળ થઈ રહી છું ?

જે આંગિં મંગાં સરીર મેં, તાંજે મંગાં બેઅકલ ।
લાડ સભે તો પારણા, જે અચે મૂંજે દિલ ॥ ૩૬ ॥

હું વિચારપૂર્વક માગું કે વિચાર્ય વગર માગું. પરંતુ આપ મારા હૃદયમાં ઉત્પત્ત થતાં તમામ લાડ પૂર્ણ કરો.

દિલ ચાહે મૂં હિકી, કો ન પારિએ લખ ગુણી ।
તું કીં લિકે મૂંહથી, તું જેડો મૂં ધણી ॥ ૩૭ ॥

ભલા ! મારું હૃદય ભલે એક ઈચ્છા કરતું હોય પરંતુ આપ અનેક પ્રકારે તે પૂર્ણ કેમ કરતા નથી ? આપ મારા આટલા (મોટા) સમર્થ ધણી છો તો પણ મારાથી શા માટે છુપાઓ છો ?

આંગિં ધણિયાણી તોહિજી, મૂં ઘર અરસ અજીમ ।
મૂં કોડચ્ચું ઉમેદું બડિયું, તું તેયાં કોડ ગણ્યું કો ન ડિયમ ॥ ૩૮ ॥

હું આપની અંગના છું. મારું ઘર પરમધામ છે. મારા હૃદયમાં મોટી મોટી કરોડો ઈચ્છાઓ છે. તેને આપ કરોડો ગણી વધારે કરીને શા માટે પૂર્ણ કરતા નથી ?

તો ભાયો હે ઉમેદું મગંદયું, નયું નયું દિલ ધરે ।
હિન જિભી ન દ્રાપદ્યું, આંગિં ડીંદુસ કીંય કરે ॥ ૩૯ ॥

આપ જાણો જ છો કે, આપની આ અંગના પોતાના હૃદયમાં નવી નવી ઈચ્છાઓ ધારણ કરીને

માંગતી જ રહેશે. આ નશ્વર જગતમાં કોઈ પણ ક્યારેય તૂમ થયું નથી. (તેથી આપ પણ વિચાર કરતા હશો કે) હું એમની ઈચ્છાને શી રીતે પૂર્ણ કરું ?

હેડો જાંણી દિલ મેં, પેરોઈ છંકે દ્વાર ।
ન કીં સુણાઈએ ગાલડી, ન કીં ડિએ દીદાર ॥ ૪૦ ॥

આપે પોતાના હદ્યમાં આવું વિચારીને પ્રથમથી જ આપનાં દ્વાર બંધ કરી દીધાં છે. તેથી (આપ) આપનાં મધુર વચ્ચનો સંભળાવતા નથી અને દર્શન પણ કરાવતા નથી.

તે દર છંકે મૂરજો, અસાં અંખે કુંને ડિંને પટ ।
તો ભાયો ધુરંદયું ઘણી પરે, બેઠો જાંણી બટ ॥ ૪૧ ॥

તેથી આપે પ્રથમથી જ અમારી આંખો તથા કાનોમાં પડા નાખીને અમારા મૂળ દરવાજા બંધ કરી દીધાં છે. આપ જાણો જ છો કે, ‘મારી નજીક બેસીને પણ તે તો માંગતી જ રહેશે.’

રૂહેં હિન જિમીય મેં, દ્રાપે ન કે ભત ।
ઈ જાંણી લિકે મૂંહથી, હિયડો કેઓં સખત ॥ ૪૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓ આ નાશવંત જગતમાં કોઈ પણ રીતે તૂમ નહિ થઈ શકે. આવું જાણીને આપ આપના હદ્યને કઠોર બનાવીને, મારાથી છુપાઈ રહ્યા છો.

હે પટ ડિસી મૂં ન્હારિમ, ઉમેદ ન આસા કાંએ ।
જગાઈએ તે બખત, મથાં ડિંને ઢિંહ પુજાએ ॥ ૪૩ ॥

આ પડદો જોઈને મેં વિચાર કર્યો કે, હવે કોઈ આશા કે અભિલાષા પૂર્ણ નહિ થાય. આપે અમોને એવા સમયે જાગૃત કર્યો કે જ્યારે વેર જવાનો દિવસ આવી ગયો છે.

મૂં ધર અરસ અજીમ, નૂરજમાલ મૂં કાંધ ।
લાડ પારણ મૂંહજા, મૂં કારણ કેઈ રાંદ ॥ ૪૪ ॥

માસું ધર દિવ્ય પરમધામ છે અને અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા મારા સ્વામી છે. મારા લાડ પૂર્ણ કરવા માટે આ બેલ બનાવ્યો છે.

તો ઈલમ ચયો લાડ પારીંદો, તેમે સક ન કાંએ ।
જે જે ભતે મૂં ન્હારિયો, ઈલમેં સભે ડિંની પુજાએ ॥ ૪૫ ॥

આપના દ્વારા આપવામાં આવેલા તારતમ જ્ઞાન વડે ખબર પડી કે આપ અમારાં બધાં લાડ પૂર્ણ કરશો તેમાં કોઈ શંકા નથી. મેં વિવિધ રીતે જોયું છે કે, આ જ્ઞાને તમામ કાર્યો પૂર્ણ કર્યો છે.

પણ હિત અચી ઈલમ અટક્યો, જે કરી ન અટકે કિત ।
મૂં ન્હારે ન્હારે ન્હારિયો, ત અચી અટક્યો હિત ॥ ૪૬ ॥

પરંતુ અહીં પહોંચીને આપનું જ્ઞાન (તારતમ જ્ઞાન) પણ અટકી ગયું છે, જે ક્યાંય પણ અટકતું ન હતું. મેં વિવિધ રીતે જોયું તારતમ જ્ઞાન પણ અહીં આવીને અટકી ગયું છે.

હિત ડોહ ન કોએ ઈલમજો, ન કીં ડોહ બિચાર ।
હે ધુંગી તોહિજે હુકમ જી, સા છુટે ન કાંધા ધાર ॥ ૪૭ ॥

આમાં તારતમ જ્ઞાનનો પણ કોઈ દોષ નથી અને વિચાર (કરવાનો)નો પણ કોઈ દોષ નથી. આ

ગુંચ પણ આપના જ આદેશની છે તે આપના સિવાય કેવી રીતે ઉકેલી શકે ?

ગાલ ગુજાંડર ઈ થેઈ, તું પાંખાઈ જાંણો ।
હે ગુજાંયું ગાલ્યું તો રે, કેકે ચુઆં હાંણો ॥ ૪૮ ॥

આ એવી ગૂઢ વાતો છે તેને આપ પોતે જ જાણો છો. હવે હું એ વાતો આપના સિવાય (બીજા) કોને કહું ?

તું ધણી મૂં ઈસકજો, તું ધણી સળિર ઈલમ ।
તું ધણી વતન રૂહજો, હે ગુજ કેકે ચુઆં ખસમ ॥ ૪૯ ॥

આપ મારા પ્રેમના પણ સ્વામી છો અને મારા વિવેક-જ્ઞાનના પણ સ્વામી છો. એટલું જ નહિ, આત્માઓના મૂળ ઘર (પરમધામ)ના પણ સ્વામી છો. તેથી આ ગૂઢ વાતો હું (આપના સિવાય બીજા) કોને કહું ?

સિકાએ સિકાએ મૂહકે, કો દ્રજંદો દ્રજંદો ડિએ ।
લાડ મગંદચું રાંદમે, તો અટકે ઈ હિએ ॥ ૫૦ ॥

મને તડપાવી તડપાવીને, ઉપરથી ડરતાં ડરતાં (પ્રેમ) કેમ આપી રહ્યા છો. મેં આ ખેલમાં આપનો લાડ માર્યો છે. તેથી આપનું હદય થોભી રહ્યું છે (તેથી અટકી અટકીને આપી રહ્યા છો).

હિક બડો મૂંકે અચરજ, મૂંજા લાડ પારીને કીંહ ।
મૂંકે જગાએ મંગાઈએ ડિયણકે, મથાં પુજાઈએ ડીંહ ॥ ૫૧ ॥

મને ધણું જ આશર્ય થઈ રહ્યું છે કે, આપ આ લાડ શી રીતે પૂર્ણ કરશો ? આપે મારા લાડને પૂર્ણ કરવા માટે (પ્રેમ અર્પવા માટે) જ મને જાગૃત કરીને, મારી પાસે આ મંગાવડાવું છે અને હવે પરમધામ જવાનો સમય આવી ગયો.

રાંદ ડિખારિએ ઉમેદ કે, જગાઈએ લાડ પારણ ।
વિલખાઈએ સુષણ વેંણ કે, રૂઆં દીદાર કારણ ॥ ૫૨ ॥

અમારી ઈચ્છાઓ પૂર્ણ કરવા માટે જ આપે આ ખેલ દેખાડ્યો અને અમારા લાડને પૂર્ણ કરવા માટે અમને જાગૃત કર્યો, પરંતુ આપ આપનાં મહુર વચ્ચનો સંભળાવવા માટે અમને તડપાવી રહ્યા છો અને હું આપનાં દર્શન કાજે રોઈ રહી છું.

કાંધ ઉમેદું બડિયું, મૂં દિલમેં થો પાઈએ ।
ધણી પાંહિજે ડોહ કે, મૂં મોંહાં થો ચાઈએ ॥ ૫૩ ॥

હે પ્રિયતમ ! આપ મારા હદયમાં મોટી મોટી ઈચ્છાઓ ઉત્પત્ત કરાવો છો અને (તેને પૂર્ણ ન કરીને) પોતાના દોષો મારા દ્વારા કહેવડાવો છો.

આંડિં પણ દ્રજંદી, ન ડિયાં આંકે ડો ।
બંગ પાંહિજો પાંખાઈ, મૂં મોંહાં ચાઈએ થો ॥ ૫૪ ॥

હું પણ ડરું છું કે, આપને દોષ ન આપું પરંતુ આપ મારે મોઢે આપના દોષ કહેવડાવવા ઈચ્છો છો.

તોબા તોબા કરિયા, જિન ભુલાં ચુકાં હાંણા ।
હલ્લાં ધણી જે હુકમેં, જું સુખ ભાઈએ પાંણા ॥ ૫૫ ॥

હું બચાવો, બચાવોના પોકાર પાડી કહું છું કે, હવે મારાથી કોઈ ભૂલ ન થઈ જાય. હું મારા ધણીના આદેશને આધીન રહીને ચાલવા ઈચ્છું છું. જેથી આપ હંમેશાં ખુશ રહો.

પેરો હુઈ ગાલ કૌલજી, થેઈ થીંટી સભ ચોયમ ।
દ્રજાં ચોંદે અગરી, જું ન અચે દિલ પિરમ ॥ ૫૬ ॥

પહેલાં તો આપના વચનો (વાયદા)ની વાત હતી. આપના કથન પ્રમાણે તે પૂર્ણ થયાં છે અને થશે જ પરંતુ વધારે કહેતા હું ડું છું. ક્યાંક આપને ખોટું ન લાગી જાય.

કૌલ ઝેલજી વહી વેઈ, હાંણો આઈ મથેં હાલ ।
હાંણો કુદ્ધણ મુકાબિલ, હિત હલ્લે ન અગરી ગાલ ॥ ૫૭ ॥

વચન અને કર્મ (કથની અને કરણી)નો સમય વીતી ગયો છે. હવે મનઃસ્થિતિ (પરિસ્થિતિ)ને યોગ્ય દિશા આપવાનો સમય આવી ગયો છે. હવે હું આપની સમક્ષ કાંઈક કહેવા ઈચ્છું છું. પરંતુ અહીં વધુ વાત ચાલતી નથી.

ધણો દ્રપ ભૂલ ચૂકજો, હી હકજી બિલવત ।
સચો રચે સચસે, ભૂલ ન હલ્લે હિત ॥ ૫૮ ॥

મને ભૂલ-ચૂકનો ભારે ડર લાગે છે. કારણ કે આ આપનું જ એકાંત સ્થળ (મૂલ ભિલાવા) છે. જ્યાં હું છું. સત્ય સત્યમાં જ (આત્મા, પરમાત્મામાં) મળે છે. અહીં કોઈ ભૂલ ચાલતી નથી.

ઇલમ પાંહિજો ડેઈ કરે, મૂંકે રોસન તો કેઈ ।
ત ઓડો કરિયાં કાંધસે, બિચ રાંદજો બેહી ॥ ૫૯ ॥

આપે આપનું તારતમ જ્ઞાન આપીને મારા હદ્દ્યમાં અજવાણું કર્યું છે. તેથી હું આ નાશવંત ખેલમાં રહીને મારા પ્રિયતમ ધણી (આપ)ની સાથે ઝઘડો કરું છું.

તોહીજે ઇલમેં આંઊં સિખઈ, ગિડમ વકીલી સભન ।
મુંજો ઈતબાર સભની, આયો તોહિજી રૂહન ॥ ૬૦ ॥

આપના જ્ઞાનથી જ હું શીખી છું અને મેં બધાનાં વતી વકીલાત કરવાની જવાબદારી લીધી છે.
આપના તમામ આત્માઓએ મારામાં વિશ્વાસ મૂક્યો છે.

દાવો મુંજો યા રૂહનજો, સભની બટાં આંઊં ।
આંઊં ગુજ જાંણાં સભ તોહિજી, કીં પેર ડિએ પાંઊં ॥ ૬૧ ॥

મારો કે અન્ય આત્માઓનો દાવો કેમ ના હોય, પરંતુ હું બધાના તરફની વકીલ છું. હું આપનાં તમામ ગૂઢ રહસ્યો જાણું છું. હવે આપ શા માટે પીછેહઠ કરો છો ?

બિલવત જાંણાં અરસજી, કૌલ ઝેલ હાલ અસલ ।
તોજી ગુજ ન રહી કાં મુંહથી, દાવો તો મું બિચ અદલ ॥ ૬૨ ॥

પરમધામ મૂલભિલાવાની કથની (વચન) કરણી (કર્મ) તથા રહેણી (મનસ્થિતિ)ના વિષે હું જાણું છું. આપની કોઈપણ ગુમ વાત મારાથી છૂપી રહી નથી. તેથી આ દાવો તો મૂળભૂત રીતે આપની

અને મારી વચ્ચે ન્યાયનો છે.

તું સચો તું ગાલ્યું સચ્ચું, અને સચો તો હલ્લણા ।
મું તો દાવો સરે સચજો, જલ્યમ સચો દાવન ॥ ૬૩ ॥

આપ સાચા છો, આપની વાતો સાચી છે અને આપનો વ્યવહાર પણ સાચો છે. મારો અને આપનો દાવો પણ સત્ય ન્યાય માટે છે અને મેં સાચા પ્રિયતમ (આપ)નો જ પાલવ પકડ્યો છે.

તું સચા સચ ગાલાઈજ, સચ બોલાઈજ મું ।
સચ દાવો સચ સાહેદ, સચ જાંણો સભની સચા તું ॥ ૬૪ ॥

આપ સાચા છો, આપની વાતો સાચી છે અને આપ મારી પાસે સત્ય બોલાવો પણ છો. દાવો પણ સાચો છે. સાક્ષી પણ સત્ય છે અને બધા જાણે છે કે આપ તમામ રીતે સત્ય જ છો.

હિન ન્હાએકે કેદીએ સચ, જે હિત આયા સચા પાંણા ।
મુંસે સચ કો ન કરિએ, મુંજી સચડા સેણ સુજાંણા ॥ ૬૫ ॥

આ નાશવંત જગતને પણ આપે અખંડ (સત્ય) કરી દીધું છે, કારણ કે અમે સત્ય આત્માઓ અહીં આવ્યા છીએ. હે મારા સત્ય અને સર્વજ્ઞ પ્રિયતમ ધણી ! આપ મારી સાથે સત્ય ન્યાય કેમ કરી રહ્યા નથી ?

જોર અસાંસે કો કરિએ, જડે આઈ ગાલ સરે ।
સેઈ સચો અમીન, જે સચી ગાલ કરે ॥ ૬૬ ॥

જ્યારે ન્યાયની વાત સામે આવી ગઈ ત્યારે મારી સાથે જોર-જુલમ શા માટે કરી રહ્યા છો ? સાચા શિરોમણિ (ન્યાયધીશ) તે છે, જે સત્ય વાત કરે છે.

પાંણ ચાઈએ નાલો હક, બેઓ તો નામ રેહેમાન ।
ાંગિં મંગાં હક પડૂતર, મુંકે તે મેહેરબાન ॥ ૬૭ ॥

આપ તો નામથી પણ સત્ય કહેવાવ છો. આપનું બીજું નામ દયાળું પણ છે. હે કૃપાળું ધામધણી ! હું આપની પાસે સત્ય જવાબ માંગી રહી છું. કૃપા કરીને સત્ય ઉત્તર આપો.

સચા સચો મુંકે રસૂલ, મથે સચ અદલ ।
મું સચો દાવો દોસસે, સચડાથી મુકાબિલ ॥ ૬૮ ॥

આપે સત્ય ન્યાય માટે, આપના સાચા સંદેશવાહકને મોકલ્યો. મારો દાવો પણ એક સાચા પ્રેમી (પ્રિયતમ) સાથે છે. તેથી આપ સત્યની સામે આવી જાવ.

તેહેકીક ન્યા અસાંહિજો, ડોહ આયો મથેં કંધ ।
પણ તોરોથો તો હથ મેં, તે મુંજો હલ્લે ન મથે રાંદ ॥ ૬૯ ॥

અમારો ન્યાય તો ચોક્કસપણે એ જ છે કે, દોષ આપના ઉપર જ આવે છે. પરંતુ પૂર્ણ સત્તા આપના હાથમાં છે. તેથી આ ખેલમાં મારું કંઈ નથી ચાલતું.

સરો સચ સાહેબજો, હિત સચો હલ્લણો હક ।
હે કુડા કાળ રાંદમેં, ભાઈએ કરિયાં હિન માઝક ॥ ૭૦ ॥

આ તો સત્ય પરમાત્માનું ન્યાયાલય છે. તેથી અહીં સત્ય જ ચાલે છે. આપ એ વિચારો (જાણો)

છો કે, આ મિથ્યા જગતમાં જૂઠા ન્યાયાધીશોની માફક હું પણ અહીંની રીત મુજબ જૂઠો ન્યાય કરું.

એહેડી હિન અદાલત, આંતિં કરણ કીં ડિયાં ।
હે દાવો તો મૂં બિચ જો, સચડો મૂંજો મિયાં ॥ ૭૧ ॥

હું આ ન્યાયાલયમાં એવું શી રીતે થવા દઉં. આપ મારા સાચા સ્વામી છો અને આ દાવો (જઘડો) મારી અને આપની વચ્ચેનો છે.

હાંણો દાઈ મુદઈ બે જણાં, જા મુકાબિલ ન હૂન ।
તું બેઠો મથેં તોરો ગિંની, હે બેઠચૂં હિકલ્યું રૂન ॥ ૭૨ ॥

હવે વાદી અને પ્રતિવાદી બને જણ જ્યાં સુધી સામ-સામાન હોય ત્યાં સુધી શી રીતે ન્યાય થશે ?
આપ તો આપની સત્તાની સાથે પરમધામમાં બેઠા છો અને આપની આ અંગના એકલી બેઠી બેઠી રહી રહી છે.

સિકાં સડાં દીદારકે, બી સુષાન કે ગાલ ।
મૂં વજૂદ નાસૂતમેં, તું ધણી બકા નૂરજમાલ ॥ ૭૩ ॥

હું આપનાં દર્શન માટે તથા મીઠી વાતો સાંભળવા માટે વ્યાકુળ છું. મારું શરીર તો આ નાશવંત જગતમાં છે અને આપ પોતે પરમધામમાં બિરાજમાન છો.

ભગો પણ તું ન છુટે, મંગાં હક નિયાય ।
સરો ધુરે સચ સભની, યા ગરીબ યા પાતસાહ ॥ ૭૪ ॥

આપ ભાગી જઈને પણ મારાથી છુટકારો મેળવી શકશો નહિ. હું સાચો ન્યાય માગું છું. ગરીબ હોય કે તવંગર હોય, ન્યાય તો બધા જ માગતા હોય છે.

સરે સચ ન્હારજે, હે જો સરો સુભાન ।
ભોણેં ભજંદો મૂંહથી, પાંણ ચાઈએ રેહેમાન ॥ ૭૫ ॥

ન્યાયને સચ્ચાઈથી જોવો જોઈએ. આપ તો સાચા ન્યાયાધીશ છો. આપ તો દ્યાના સાગર કહેવડાવીને મારાથી નાસતા ફરો છો.

મૂં ઈલમ ખટાઈ તોહિજે, સે ભાઈયાં તોહિજા આસાન ।
તોકે બંધો મૂં રાંદમેં, કીં છુટે ભગો સુભાન ॥ ૭૬ ॥

આપના દ્વારા આપવામાં આવેલા તારતમ જ્ઞાને જ મને જીતાડી છે, આથી હું આપનો ઉપકાર માનું છું. આથી મેં આ ખેલમાં આપને બાંધી રાખ્યા છે. હે ધણી ! હવે આપ ભાગીને શી રીતે છુટકારો મેળવશો ?

આંતિં ઝલ્યે ઊભી નિયાકે, હલ્લાશ ન ઝયાં અહક ।
મૂં કંને જોર સરે ઈલમજો, મૂં તોકે ખટ્યો બેસક ॥ ૭૭ ॥

હું ન્યાયને પકડીને ઊભી છું. જૂઠને ચાલવા નહિ દઉં. મારી પાસે તારતમ જ્ઞાન અને સાચા ન્યાયની શક્તિ છે. (મને વિશ્વાસ છે કે) મેં ચોક્કસ જ આપને જતી લીધા છે.

જે નિયા સાંમોં ન્હારિએ, ત પટ ન રખે દમ ।
ત હક કે ઈ ન્હારજે, હલ્લાએ હક હુકમ ॥ ૭૮ ॥

જો ન્યાયની દસ્તિથી જોઈએ તો આપે મારી સાથે ક્ષણમાત્ર માટે પણ પડદો (અંતર)ના રાખવો જોઈએ. જો સચ્ચાઈ તરફ જોઈએ તો સર્વત્ર આપનો જ હુકમ ચાલે છે.

સરો તોરો હો અદલ, નિયા થિએ તિત ।
હે ગાલ્યું ગુઝાંદર અરસજ્યું, કિયાં કઠાં ગુહાઈ હિત ॥ ૭૯ ॥

જ્યાં નિયમ પ્રમાણે ન્યાય થાય છે ત્યાં જ સાચો ન્યાય સંભવી શકે છે. આ તો પરમધામનું ગૂઢ રહસ્ય છે. (જેને માટે હું લડી રહી છું) હું અહીં ક્યાંથી સાક્ષી લાવું ?

હિત સાહેદ તુંહીં તોહિજો, બિલવતમેં ન બેઓ ।
જે બંગ હોએ મૂહજો, સે મૂજે સિર ડેઓ ॥ ૮૦ ॥

અહીં તો આપ જ અમારા સાક્ષી છો. કારણ કે મૂલભિલાવામાં બીજું કોઈ છે જ નહિ. જો મારી કોઈ ભૂલ (થતી) હોય તો તેને મારા માથા પર નાખી દો.

ઝોડો કરિયાં કંધ સે, જે તો ઝોડાઈ ।
તું દાઈ તું મુદઈ, હિત તુંહીં ગુહાઈ ॥ ૮૧ ॥

હું મારા ધણી સાથે જઘડો કરું છું તો તે પણ આપ જ કરાવો છો. ખરેખર અહીં વાઈ-પ્રતિવાદી અથવા સાક્ષી પણ આપ જ છો.

ભોંણે લિકંદો મૂહથી, આએ નિયા ગાલ ધણી ।
લાડ કોડ મંગાં તો કંને, અચ મુકાબિલ મૂં ધણી ॥ ૮૨ ॥

જ્યારે ન્યાયની વિશેષ વાત સામે આવી તો આપ મારાથી છુપાઈને ફરી રહ્યા છો. હું આપની પાસે પ્રેમપૂર્વક લાડ માગી રહી છું. હે મારા ધણી ! મારી સામે આવો.

તાંજે મુકાબિલ ન થિએ, મૂંથી છુટે ન કીં ।
પાંશ વતન બિનીજો હિકડો, તું મૂહજો પિરી ॥ ૮૩ ॥

જો આપ મારી સામે નહિ આવો તો પણ આપ મારાથી કોઈ પણ રીતે છુટકારો પામશો નહિ. કારણ કે આપણું બજેનું ઘર તો એક જ (પરમધામ) છે અને આપ મારા પ્રિયતમ છો.

તું સચો ધણી મૂં સિર, તોકે પુજાં મય રાંદ ।
લાડ પારાઈયાં પાંહિજા, તું મૂં સિર સચો કંધ ॥ ૮૪ ॥

મારા ઉપર સાચા ધણી (આપ)ની છત્રધાયા છે. તેથી હું આ ખેલમાં પણ આપના સુધી પહોંચી શકી. હું અહીં મારો લાડ પૂરો કરીશ. કારણ કે મારા ઉપર આપના જેવા ધણીની છત્રધાયા છે.

આંગિં ધણિયાંણી તોહિજુ, તે તું મૂંજુ રે અંગ ।
મૂં મુંએ પુઠી જે ડિએ, હે કેડી નિસબત સંગ ॥ ૮૫ ॥

હું આપની અંગના છું તેથી મારા જીવતાં જ મારો સ્વીકાર કરો. (મને આપના ચરણો લો). જો મૃત્યુ પછી આપે મને સ્વીકારી તો એ આપણો કેવો સંબંધ ગણાશે ? (માનવામાં આવશે ?)

લાડ કોડ સભે ત પરે, જે મૂસે ગડજે હિત ।
બડો સુખ થિએ સાથકે, મંગાં જાંણી નિસબ્ધત ॥ ૮૬ ॥

આપ મને અહીં મળશો ત્યારે જ મારા લાડ-ઘાર પૂર્ણ થઈ જશે. તેનાથી બધા બ્રહ્માત્માઓને અપાર હર્ષ થશે. તેથી હું આપણો સંબંધ સમજુને આપની પાસે આ માગું છું.

સચી સાંજાએ તું કરિએ, સમરથ તું સુજાણા ।
સંગ જાંણી કરિયાં લાડડા, ડિને છુટે મેહેરબાન ॥ ૮૭ ॥

આપે જ મને સાચી ઓળખાણ કરાવી છે. આપ જ પ્રવીણ અને સમર્થ સ્વામી છો. આ સંબંધને જાણીને હું આપની પાસે લાડ (પ્રેમ) માગી રહી છું. હે દ્યાળુ ! હવે તો તે આપીને જ છૂટકારો પામી શકશો.

તું મેહેબૂબ લાડો કાંધ મૂં, ચૌડે તબકે સુઈ નિસબ્ધત ।
હાંણે લિકેથો કે ગાલકે, લાડ જાહેર મંગે મહામત ॥ ૮૮ ॥

આપ મારા અત્યંત પ્રિય સ્વામી છો. ચૌડે બ્રહ્માંડના લોકોએ આપણા એ સંબંધને સાંભળ્યો છે. (જાણે છે) હવે આપ કઈ વાત માટે છુપાઈ રહ્યા છો ? ઈન્દ્રાવતી (પ્રાણનાથ) આપની પાસે પ્રત્યક્ષ લાડ-ઘાર માગી રહી છે.

મું દુલહિન કે જાહેર તો કોઈ, મું દુલહા જાહેર તું થેઓ ।
પાંહિજ્યું રૂહેં જાહેર તો કેયું, તો રે આએ ન કો બેઓ ॥ ૮૯ ॥

આપે મને આપની અંગના રૂપે પ્રગટ કરી છે અને આપ મારા પ્રિયતમ ધણીના રૂપે પ્રગટ થયા છો. આપે બધા આત્માઓને પણ (બ્રહ્માંગના રૂપે) પ્રગટ કર્યા છે. હવે આપના સિવાય અમારા માટે અન્ય કોઈ જ નથી.

તું લજ કરિએ કેહજી, યા અરસ તાંજે હિત ।
તો નિસબ્ધત અસાં સે, બેઓ કોએ ન પસાં કિત ॥ ૯૦ ॥

પરમધામમાં કે આ ખેલમાં આપ શાનો સંકોચ કરી રહ્યા છો. આપનો સંબંધ તો અમારી સાથે છે. મને અન્ય તો કોઈ દેખાતું જ નથી.

ાંઈ ચોંદા તું કીં ધુરે, હિન ન્હાએમેં લાડ ।
ાંઊં ત ધુરાં તો લગાઈ, હિનમેં હુકમેં ઢે સ્વાડ ॥ ૯૧ ॥

આપ કહેશો કે તમે આ નશ્વર જગતમાં લાડ-પ્રેમ શા માટે માગી રહ્યા છો ? આપે અન્ય આત્માઓને પણ મારી સાથે જોડી દીવા છે. તેથી હું આપનો પ્રેમ-લાડ માગી રહી છું. હવે આપ આપના આદેશ દ્વારા અમને આનંદ પમાડો.

અસીં આયાસી રાંદમેં, ત લાડ મંગું મય હિંન ।
અસીં કીં કીં ડિસું હિનકે, આંઈ ઈની પસેજા જિંન ॥ ૯૨ ॥

અમે આ ખેલમાં આવ્યાં છીએ તેથી આ જ ખેલમાં જ આપની પાસેથી લાડ-ઘાર માગીએ છીએ. અમે આ ખેલને થોડો થોડો જોયો (મહત્વ આપ્યું) છે. પરંતુ આપ તેને જોશો નહીં (મહત્વ આપણો નહિ.).

આંઈ લજ કંદા ઈનજી, ત આં પણ લગી એ ।
આંકે પણ એ ન છુટી, જિંની વેઈ અસાં કે જે ॥ ૮૩ ॥

આપ આ માયાથી સંકોચ અનુભવો છો. તો શું આપને પણ તે માયા વળગી ગઈ છે ? શું આ માયા આપનાથી પણ છૂટી નથી, જે અમને જેંચીને લઈ ગઈ છે.

હાંણે હિતરચ્ચું ગાલ્યું કો કરયો, કો ઝોડો વધારયો ।
હે ઝોડો સભે ત ચુકે, જે અસાંજ લાડ પારયો ॥ ૮૪ ॥

હવે આપ આટલી બધી વાતો શા માટે કરી રહ્યા છો ? બિન જરૂરી જગડા શા માટે વધારી રહ્યા છો ? આ જગડો તો ત્યારે જ સમાપ્ત થશો, જ્યારે આપ અમારા લાડ-પ્રેમ પૂર્ણ કરશો.

તું કિટેઈ ભગો ન છુટે, અરસમે મું માંધ ।
લાડ પારાઈયાં પાંહિજા, પુજી પલ્લો પાંધ ॥ ૮૫ ॥

પરમધામમાં તો આપ કોઈ પણ રીતે મારી આગળથી છૂટી શકશો નહિ. કારણ કે હું આપનો પાલવ (જમો) પકડીને પણ મારા લાડ (અપેક્ષા) પૂર્ણ કરી લઈશ.

અંઈ કિટેઈ છૂટી ન સગે, આંગો કિએ ન છડિયાં આં ।
મહામત ચોએ મું દુલહા, પાર સધરા લાડ અસાં ॥ ૮૬ ॥

આપ ક્યાંય છૂટી શકશો નહિ. હું કોઈ પણ રીતે આપને છોડીશ નહિ. મહામતિજી કહે છે કે, હે મારા પ્રિયતમ ધણી ! આપ અમારા તમામ લાડ-કોડ પૂર્ણ કરો.

પ્રકરણ ૭ ચોપાઈ ૩૪૧

બાબ જાહેર થિયણજા

રૂહ અલ્લા ડિન્યું નિસાનિયું, જે લિલ્યું મય હુરમાન ।
સે સભ મિડાએ દાખલા, કરે ડિનાગીં પેહેચાન ॥ ૧ ॥

શ્રી શ્યામાવતાર સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીએ કુરાન વગેરે ધર્મગ્રંથોમાં જે સંકેતો બતાવ્યા છે, તે સૌની ઉદાહરણ સહિત (સમજાવીને) અમોને ઓળખાણ કરાવી દીધી છે.

નતાં કેર રાંદ કેરી આએ, હે રૂહેં કો જાંણો ।
દિયણ અસાંકે સુખડા, તો ઉપાઈએ પાંણો ॥ ૨ ॥

નહિ તો બ્રહ્માત્માઓ શી રીતે જાણી શકે કે આ ખેલ શું છે અને કેવો છે ? ખરેખર તો અમને બ્રહ્માત્માઓને સુખનો અનુભવ કરાવવા માટે જ, પોતે શ્રી રાજજીએ તેને (ખેલ) ઉત્પત્ત કર્યો છે.

ન કી જાણું રાંદ કે, આં દિલ ઉપાઈ પાંણા ।
દિયણ અસાંકે સુખડા, હે દિલમેં આઈમ જાંણા ॥ ૩ ॥

અમે તો આ ખેલને જાણતી પણ ન હતી. આપે જ તેને અમારા હદ્યમાં ઉત્પત્ત કર્યો છે. અમોને સુખ આપવા માટે જ આપના હદ્યમાં, (અમોને તે ખેલ દેખાડવાનો) આ વિચાર આવ્યો છે.

હે જી હિત રાંદડી, કેઈયાં અસાં કારણ ।
ત અસાંકે કી પસાઈએ દુખડા, અસીં આયાસીં ન્હારણ ॥ ૪ ॥

જો આ ખેલ અમારા માટે બનાવ્યો છે અને અમે તેને જોવા માટે આવ્યાં છીએ, તો પછી અમોને દુઃખ જ શા માટે બતાવી રહ્યા છો ?

કેયાંઊ બડી રાંદી, કાગર મૂક્યો કીં હિત ।
દિયણ સાહેટી સભની, લિખ્યા લખે ભત ॥ ૫ ॥

આવડો મોટો ખેલ બનાવીને, અહીં (અમારા પ્રગટ થવાના સંદેશા રૂપે) જુદાં જુદાં શાસ્ત્રોને શા માટે મોકલ્યાં ? તમામ બ્રહ્માત્માઓને સાક્ષી આપવા માટે આપે તે, લાખ પ્રકારે (બધા જ ધર્મગ્રંથોમાં) લખીને મોકલ્યા છે.

પાંશ કેયાં કો પધરો, ઉપટે બકા દર ।
મૂક્યિયાં રૂહ અરસજી, ડેઈ સંડેહો કુંજ કાગર ॥ ૬ ॥

આપ પરમધામનાં દ્વાર ખોલીને, સ્વયં શા માટે પ્રગટ થયા ? પરમધામનાં વિશેષ આત્મા શ્રી શ્યામાજીને પણ આપે જ પરમધામનો સંદેશ તથા તારતમ જ્ઞાન રૂપી ચાવી આપીને મોકલ્યાં છે.

માંધાં જણાયા સભકે, દિયણ કે યકીન ।
ઈંદો રબ આલમજો, સભ કંદો હિક દીન ॥ ૭ ॥

અમારા આગમન પૂર્વે જ આપે સર્વને વિશ્વાસ આપવાને માટે જગતના વિભિન્ન ધર્મ ગ્રંથો વડે જણાવી દીધું કે સંપૂર્ણ વિશ્વના સ્વામી પરમાત્મા આવશે અને એક ધર્મની સ્થાપના કરશે.

હિન જિમીમેં પાતસાહી, કંદો ચારીસ સાલ ।
ચઈ ઘુંટે પુંના કાગર, જાહેર કેયાંઊ ગાલ ॥ ૮ ॥

તેઓ આ જગતમાં આવીને ચાલીસ વર્ષો સુધી રાજ્ય કરશે. આ સંદેશ ચારેબાજુ પહોંચી ગયો અને એ વાત જાહેર પણ થઈ ગઈ.

અસીં આયા આંજે હુકમેં, મંજ લૈલત કદર ।
સૌ સાલ રખ્યા ઢંકઈ, જાહેર કેયાં આખર ॥ ૯ ॥

આપની આજ્ઞા પ્રમાણે અમે બ્રહ્માત્માઓ આ મહિમાવંતી રાત્રિ (લૈલતુલક્ષ્મ)માં આવી ગયા. આ સંદેશને સો વર્ષ સુધી (શ્રી દેવચંદ્રજીના જન્મથી માંડીને હિજરી સનની ગણતરી પ્રમાણેનાં સો વર્ષ સુધી) ધૂપાવી રાખ્યો અને છેવટે (વિ.સં. ૧૭૩૫)માં પ્રગટ કર્યો.

હજાર સાલ દુનીજા, સો હિકડો ઢીંહ રબજો ।
સે ઢીંહ રાત બાંદે ગુજરચા, કેયાં જાહેર રોજ ફરદો ॥ ૧૦ ॥

કુરાન પ્રમાણે, દુનિયાનાં હજાર વર્ષનો પરમાત્માનો એક દિવસ થાય છે (અને સો વર્ષની રાત્રિ થાય છે.) એ રીતે એક દિવસ અને એક રાત વ્યતીત થયા પછી કાલનું પ્રભાત (ફરદાએ રોજ ક્યામત) અર્થાત્ તારતમ જ્ઞાનના પ્રભાતને પ્રગટ કર્યું.

સા કુંજ કાગર મું ડેઈ, ઉપટે બકા દર ।
મું ગાડ્યું સે ગિંની આઈસ, રૂહે છતે ઘર ॥ ૧૧ ॥

મેં શ્રી શ્યામાજી પાસેથી તારતમ જ્ઞાનની આ ચાવી તથા ધર્મગ્રંથોનું જ્ઞાન લઈને પરમધામનાં દ્વાર ખોલ્યાં છે. મને જે જે બ્રહ્માત્માઓ મળ્યા તેમને લઈને હું છત્રસાલ (સાંકુંડલ)ના ઘેર આવી ગઈ.

મું ધણી જાહેર થેઓ, દીન હુની સુરતાન ।
ગાલ સુઈ સભની, હિંદુ મુસલમાન ॥ ૧૨ ॥

મારા પ્રિયતમ ધણી વિશ્વ, બ્રહ્માંડ તથા તમામ ધર્મના સમ્રાટ રૂપે આ જગતમાં પ્રગટ થઈ ગયા.
હિંદુ તથા મુસલમાન સહિત સમસ્ત સંસારના લોકોએ એ વાત સાંભળી.

બડી રાંદ ડિખારિએ, અસાં વડ્યું કરે ।
ત પસું બડાઈ અંબિઓ, જે સભ દુનિયાં સઈ ફિરે ॥ ૧૩ ॥

આપે અમોને મહાન્ય, (વડપણ) આપીને મોટો બેલ દેખાડ્યો છે. જ્યારે આપનો હુકમ અહીં
ચાલવા લાગશે ત્યારે હું તેને (વડપણ) મારી પોતાની નજરે જોઈશ.

પેરાં કાગર કે મૂકે, યકીન ડિયણ કે સભન ।
સે નિસાન પુંના સભની,કેયાં રાંદમે રોસન ॥ ૧૪ ॥

આપના આગમનનો વિશ્વાસ આપવા માટે આપે પ્રથમથી જ અનેક ધર્મ ગ્રંથો દ્વારા પોતાનો સંદેશ
મોકલ્યો. તેની ભવિષ્યવાણીનાં તમામ સંકેત (ચિહ્ન) અહીં પ્રાપ્ત થઈ ગયાં છે અને બેલમાં
બધાને ખબર પડી ગઈ છે.

હે રોસન સભે પસી કરે, અસાં દાવો થેયો તોસે ।
તાંજે મુકાબિલ ન થિએ, ત આંગિં પલ્લો પુજાં કે ॥ ૧૫ ॥

આપના આગમનની જાણકારીનાં ચિહ્નનો પ્રત્યક્ષ રીતે જોઈને હું આપની સાથેના અધિકારથી કહું
છું કે, જે આપ પ્રત્યક્ષ નહિ થાવ તો હું કોનો પાલવ (જમો) પકડીશ ?

તાંજે મું કૂડી કરિએ, ત હિતરો કુજાડે કેકે ।
ત હેડા કાગર સભની, કુરે કે લિખે ॥ ૧૬ ॥

જે આપ મને જ જૂઠી સાબિત કરવા ઈચ્છો છો તો પછી આટલું બધું શા માટે કર્યું ? આ ધર્મગ્રંથો
દ્વારા આપનો સંદેશ શા માટે મોકલ્યો ?

જે મું કૂડી કરિએ, ત ભલેં કૂડી કર ।
તો પાંહિજો નાલો ટેઈ, કો લિખે કાગર ॥ ૧૭ ॥

જે આપ મને જૂઠી સાબિત કરવા ઈચ્છો છો તો ભલે તેમ કરો, પરંતુ આપે પોતાના નામે આટલા
બધા સંદેશા શા માટે મોકલ્યા ?

પટ અરસ અજીમજો, મુરાઈ કી ઉઘાડે ।
જે મું કોઠિએ લિકંદી, ત આંગિં કો ન અચાં લિકે ॥ ૧૮ ॥

આપે (તારતમ જ્ઞાન દ્વારા) પ્રથમથી જ પરમધામના દરવાજા શા માટે ખોલી દીધા ? જે આપ
મને (એકલીને) છૂપી રીતે બોલાવશો તો હું (એકલી) છૂપી રીતે શા માટે ન આવું ?

એહેડી હુઈ તો દિલમેં, ત મૂકે જાહેર કો કેઈએ ।
ઈલમ ટેઈ મું મંજ બેહી, વેંણ બડા કો કઢે ॥ ૧૯ ॥

જે આપના મનમાં એવી વાત હતી તો મને (મહામતિ રૂપે) શા માટે પ્રગટ કર્યો ? મને તારતમ

જ્ઞાન આપીને તથા મારા હૃદયમાં બિરાજમાન થઈને, મારા દ્વારા આવડાં મોટાં મોટાં વચનો શા માટે કહેવરાવ્યાં ?

કોઈ તોકે વેણ વિગો ચોઅ, ત સે આંઊં સહાં કી ।

મું સાહેદ્યું સભ તોહિજ્યું, ગીડ્યું મૂર મુરાઈ ॥ ૨૦ ॥

જો કોઈ આપના વિષે ઉલટાં વચનો કહે તો હું તેમને શી રીતે સહન કરું ? હું તો પ્રથમથી જ આપે આપેલી સાક્ષી લઈને ચાલી રહી છું.

દેઈ લુદંની ઈલમ, મૂંકે પરી પરી સમજાઈએ ।

કો હેડ્યું ગાલ્યું મું મુહાં, દુનિયામે કરાઈએ ॥ ૨૧ ॥

આપે મને તારતમ જ્ઞાન આપીને અનેક પ્રકારે સમજાવ્યો. આ રીતે આ જગતમાં મારા મુખ દ્વારા આવી મોટી મોટી વાતો શા માટે કહેવડાવી ?

સભ જોર પાંહિજો ડેઈ કરે, મૂંકે કંમર બંધાઈએ ।

બાકી રે કમ થોડે, મૂંકે કો અટકાઈએ ॥ ૨૨ ॥

આપે આપની પૂરી શક્તિ (આવેશનું બળ) મને આપીને મારી હિંમત (સાહસ) વધારી. હવે તો થોડું જ કાર્ય બાકી રહી ગયું છે. તે માટે મને શા માટે રોકી રાખ્યો છે ?

જે ન થિએ મુકાબિલ મૂહસે, થિએ કમ હિન બેર ।

ત હિંની તોહિજે કાગરેં, પાંણ કે સચો ચોંદા કેર ॥ ૨૩ ॥

મારે આ જ સમયે આપનું કામ છે. જો આપ મારી સામે નહિ આવો તો આપના આ ધર્મગ્રંથોમાં કહેલા સંકેતો જોઈને મને કોણ સાચો કહેશે ?

લાડ અસાંજ રાંદમેં, તો પૂરા સભ કેયાં ।

જહેર તો મુકાબિલેં, હિતરે બંગ રેયાં ॥ ૨૪ ॥

આ જેલમાં આપે અમારાં તમામ લાડ પૂર્ણ કર્યા છે. હવે આપ પોતે સન્મુખ આવી જાવ. બસ, હવે આટલું જ બાકી રહ્યું છે.

મું હિએ સલ્લે અગિયું ગાલ્યું, સે વલહા કુરો ચુઅાં ।

સુંદરબાઈ હલ્લી વિલખંદી, પણ સે કંને કીં ન સુઅાં ॥ ૨૫ ॥

મારા હૃદયમાં પહેલાંની અનેક વાતો ખટકી રહી છે. હે પ્રિયતમ ! હું આપને શી રીતે સમજાવું ? સુંદરબાઈ (શ્રી દેવચંદ્રજિ મહારાજ) પણ રડતી ચાલી ગઈ. શું આપે તેમની વાતો, કાનથી ના સાંભળી ?

સુંદરબાઈ જે વખતમેં, માયાએ બડા દુખ ડિના ।

ભતી ભતી વિલખઈ, હે ડિસી દુખડા કિના ॥ ૨૬ ॥

શ્રી સુંદરબાઈ (દેવચંદ્રજિ મહારાજ)ના સમયે, માયાએ તેમને અનેક કષ્ટ આખ્યાં, આવાં વિપરીત દુઃખો જોઈને તેઓ ભારે બાકુળ થયાં.

આંગિં પણ હુઈસ દુખમેં, પણ ન સાંગાએમ આંસે ।
મું બેખબરી ન જાણયો, સે તો હંણો હિએ ચઢાયા જે ॥ ૨૭ ॥

હું પણ એવાં દુઃખોથી દુઃખી થઈ. પરંતુ તે વખતે આપની સાથે મારો પરિયય ન હતો. અજ્ઞાનતાને લીધે હું તે વાતોને સમજી પણ ના શકી. આપે મારા હદ્યમાં એ દુઃખો જડી દીધાં છે.

ઉલટ્યો આં કાગર મેં, લિખ્યો સુંદરબાઈ જો ઢો ।
તે કાગર ન બાંચયો, પણ મું પાંહિજે કંને સુંઓ ॥ ૨૮ ॥

તેનાથી ઉલટું એ સંદેશપત્રમાં સુંદરબાઈના દોષોનો ઉલ્લેખ છે. મેં તે પત્ર વાંચ્યો નથી. પરંતુ કાનથી સાંભળ્યો છે.

સે દુખ સહ્યા અસાં રાંદમેં, તાંજે સેઈ હિએ આખર ।
સે પણ ચાડિયાં સિર મથેં, ત સેહેંદો હિયો નિખર ॥ ૨૯ ॥

અમે આ જેલમાં તે દુઃખ સહન કરી રહ્યાં છીએ. જો આપ અમને, છેવટે પણ એ જ દુઃખો આપશો તો તેને પણ માથે ચઢાવીશું. મારું કઠોર હદ્ય તેને પણ સહન કરી લેશો.

તે લાંઅો ઘણો કો ચુઆં, તોકે સભ માલુમ ।
સે સભ તોહિજે હુકમેં, અસાં કેયાં કમ ॥ ૩૦ ॥

તેથી વધારે શું કહું ? આપને બધી ખબર છે. અમે આપના આદેશથી જ તમામ કાર્યો કર્યાં છે.

જે સૌ ભેરાં આંગિં બિસરઈ, ત પણ આંહિજા સેંણ ।
પસ તું હિએ પાંહિજે, જે તો ચયા વેંણ ॥ ૩૧ ॥

જો હું સો વાર પણ ભૂલી ગઈ તો પણ હું આપની જ અંગના છું. આપ આપના હદ્યથી વિચારો કે, આપે અમને કેવાં વચનો કહ્યાં છે.

હે પણ કંટે ગાલ્યું લાડજ્યું, તાંજે બિસરાંથી ।
સંગ જાંણી મુંર જો, થિઅથી ગુસ્તાંગી ॥ ૩૨ ॥

આ લાડ-પ્રેમની વાતો કરતી વખતે કદાચ મારાથી ભૂલ થઈ જાય છે. આ પણ આપણા મૂળસંબંધને જોઈને જ મારાથી ધૂષ્ટતા થઈ જાય છે.

હંણો જે કરિએ હેતરી, જી જેડિયું સભે પસન ।
કર સચા અચી મુકાબિલો, સુખ થિએ અસાં રૂહન ॥ ૩૩ ॥

હવે આપ આટલું તો કરો જેથી તમામ બ્રહ્માત્માઓ આપનાં દર્શન કરી લે. આપ પ્રત્યક્ષ અમારી સામે ઉપસ્થિત થઈ જાઓ. જેથી અમે તમામ બ્રહ્માત્માઓને સુખ મળી જાય.

હંણો નિપટ આએ થોરડી, સુણ કાંધ મૂહજી ગાલ ।
ડેઈ દીદાર ગાલ્યું કર, મું વર નૂરજમાલ ॥ ૩૪ ॥

હે મારા સ્વામી ! મારી કેટલીક વાતો સાંભળો. હવે તો ચોક્કસ થોડી જ વાતો બાકી રહી ગઈ છે. આપ મારા અક્ષરાતીત ધામધણી છો. મને દર્શન આપીને મારી સાથે કેટલીક વાતો કરો.

હાંણો જે લાડ અસાંજા, બ્યા સચા જે પારીને ।
મું તેહેકીક આંઝો તોહિજો, મૂંકે નિરાસ ન કંને ॥ ૩૫ ॥

હવે અમારા સાચા લાડ-પ્રેમને પૂરાં કરો. ચોક્કસ મને આપનામાં જ પૂર્ણ વિશ્વાસ છે. મને આપ નિરાશ નહિ કરો.

તું પારીને ઉમેદું બહિયું, અસાંજ્યું તેહેકીક ।
પણ તે લાંએં થી વિલખાં, મથાં આયો કૌલ નજીક ॥ ૩૬ ॥

આપ અમારી મહાત્વકંશાઓને જરૂર પૂર્ણ કરશો જ, પરંતુ હું એટલા માટે વ્યાકુળ થઉં છું કે,
આપનાં વચ્ચનો પ્રમાણે આત્મ-જાગૃતિ (મૂળ ધેર જવા)નો સમય નજીક આવી પહોંચ્યો છે.

તું થી ધણી મુકાબિલ, કો રખે થોરડે બંગ ।
મું ગિન્યું સાહેદ્યું, તોહિજ્યું, કે કેયમ દુની સે જંગ ॥ ૩૭ ॥

હે ધણી ! આપ અમારી સામે આવી જાઓ. થોડી પણ કસર શા માટે રહેવા દો છો ? મેં આપની
સાક્ષીઓ આપીને આ જગત સાથે અનેક પ્રકારનાં યુદ્ધો કર્યા છે.

પોર્યા તાં સભ ઈંદા, સભ સચી ચોંદા સે ।
જે અસાં બેઠે અચે દુનિયાં, જે ક્રિં ડિસું રંદ એ ॥ ૩૮ ॥

પાછળથી તો તમામ લોકો (આપની છત્રછાયામાં) આવી જશે અને સાચી વાતો કરવા લાગશે.
જો અમારા અહીં રહેવાથી જ સંસારના લોકો આપના દર્શન માટે આવી જાય તો અમે આ જેલને
કંઈક અંશે જોયો છે, એવું લાગશે.

હિતરો ત આઈમ તેહેકીક, પોએ મું ગાલ સચી સભ ચોંદા ।
અસાં હલ્લે પોર્યાં, હથડા ધણું ગોહોંદા ॥ ૩૯ ॥

એટલું તો મને ચોક્કસ લાગે છે કે, પાછળથી તમામ લોકો મારી વાતને સાચી માનશે અને મારા
ગયા પણી હાથ ધસતા રહી જશે. (પશ્ચાત્તાપ કરશે.)

પણ અસલ પાંહિજ ગિરોમે, જા રૂહઅલ્લા ચઈ ।
સકુમારબાઈ ગડવી, અજીં સા પણ નહાર સઈ ॥ ૪૦ ॥

પરંતુ શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજે કદ્યું હતું તે પ્રમાણે અમારા બ્રહ્માત્માઓના સમુદ્દરયમાં સાકુમારબાઈ
મળશે, પરંતુ તે હજુ સુધી મળી નથી.

નતાં કમ સભ પૂરો કેયો, અને કરિએ પણ થો ।
કંને પણ તેહેકીક, સે પૂરો આંઝો આએ તો ॥ ૪૧ ॥

આપે એ સિવાયનાં તમામ કાર્યો પૂર્ણ કર્યા છે અને કરી પણ રહ્યા છો, ભવિષ્યમાં પણ ચોક્કસ
કરશો જ. તેનો મને પૂર્ણ વિશ્વાસ (ભરોસો) છે.

મહામત ચોએ મું વલહા, તોસે કરિયાં લાડ કોડ ।
કેયમ ગુસ્તાંગી રંદમે, જે તો બંધાઈ હોડ ॥ ૪૨ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે કે, હે મારા સ્વામી ! હું આપની સાથે પ્રસમનપૂર્વક લાડ-ઘાર કરું છું.
આ જેલમાં મેં જે બેઅદભી કરી છે, તે માટે પણ આપે જ સાહસ કરાવ્યું છે.

માર્કનું દષ્ટાંત

ચઈ સુંદરબાઈ અસાં કે, મારકંડ જી હકીકત ।
ઈ દરથી આંકે ખોલિયાં, આંજ પણ ઈ બીતક ॥ ૧ ॥

શ્રી સુંદરબાઈએ અમને માર્કન્દેય ઋષિનું ઉદાહરણ આપતાં કહ્યું હતું, આ વૃત્તાન્ત હું તમારી સમક્ષ પ્રગટ કરું છું. તમારું વૃત્તાન્ત પણ કંઈક એવા પ્રકારનું છે.

નિમૂનો મારકંડ જો, ચયો સુંદરબાઈ ભલી ભત ।
શુક્રદેવ આંદો આં કારણ, હેજે પસોથા હિત ॥ ૨ ॥

શ્રી સુંદરબાઈએ માર્કન્દેય ઋષિનું ઉદાહરણ સારી રીતે સમજાવ્યું કે, શ્રી શુક્રદેવજીએ તમારા માટે જ શ્રીમદ્ભાગવતમાં આ વૃત્તાન્ત લખ્યું છે. તમે પણ એ જ રીતે અહીં આ ખેલ જોઈ રહ્યા છો.

જે કીં ગુજરાત્યો મારકંડ કે, બિચ જિમી હિન અભ ।
સે ગુજ દિલજો નિદ્રમે, ડિઠો નારાયણજી સભ ॥ ૩ ॥

આ જગતમાં (પૃથ્વી અને આકાશ વચ્ચે) માર્કન્દેય ઋષિના જીવનમાં જે ઘટના બની, તે સમયે તેમની નિદ્રાવસ્થામાં તેમણે પોતાના હૃદયમાં જે કાંઈ જોયું (અનુભવ્યું), તેને ભગવાન નારાયણો પણ જોયું.

દેખારી નારાયણ જી, માયા મારકંડ કે ।
જે કીં ડિઠો રિખી નિદ્રમે, સભ ચઈ નારાયણજી સે ॥ ૪ ॥

ભગવાન નારાયણો માર્કન્દેય ઋષિને માયા દેખાડી. ઋષિએ માયામાં જે કાંઈ જોયું તેને ભગવાન નારાયણો તેમને કહી સંભળાવી.

અસીં પણ બેઠાં આં અગિયાં, નિદ્રડી ડિંની આં અસાં ।
હેજી ડિસોથા નિદ્રમે, સે કુરો ખબર ન્હાએ આં ॥ ૫ ॥

હે ધામધાણી ! અમે બ્રહ્માત્માઓ પણ આપની સમક્ષ બેઠા છીએ. આપે જ અમારા પર નિદ્રાનું આવરણ નાખ્યું છે. અમે આ નિદ્રામાં જે કાંઈ જોઈ રહ્યાં છીએ, તેની શું આપને ખબર નથી ?

ધણી બેઠા આયો બિચમે, સભ નજરમે પાએ ।
અસાં દિલજી કો ન કરયો, આંજે દિલમે તાં આએ ॥ ૬ ॥

આપણને બધાને આપની નજરમાં રાખીને આપ ધણી અમારી વચ્ચે બેઠા છો. હવે આપ અમારા હૃદયની ઈચ્છા શા માટે પૂર્ણ કરતા નથી ? તેને પૂર્ણ કરવા ઈચ્છા તો આપના હૃદયમાં છે.

અસાં દિલજ્યું ગાલિયું, સે કુરો આં ડિઠ્યું ન્હાએ ।
સે કીં આંઈ સહોથા, જે વિલખણ થિએ અસાંએ ॥ ૭ ॥

અમારા હૃદયની વાતો (ભાવના)ને શું આપ જાણતા નથી ? અમને (આપના દર્શન માટે) વ્યાકુળતા થઈ રહી છે તેને આપ કેવી રીતે સહન કરી રહ્યા છો ?

આંઈ બેઠા સુણો ગાલિયું, અસાં કે કો વિધેં દિલ લ્હાએ ।
કો ન કરિએ મું દિલજી, આંજે દિલમે કેહી આએ ॥ ૮ ॥

આપ બેઠા બેઠા અમારી વાતો સાંભળી રહ્યા છો. (તેમ છતાં) આપે અમોને આપના હૃદયથી શા

માટે દૂર કરી દીધા છે ? આપ અમારા હદ્યની ઈચ્છાને કેમ પૂર્ણ કરતા નથી ? આપના હદ્યમાં શું છે ?

મારકંડ માયા મંઝાં, જડે કિએ ન નિકરી સગે ।
તડે ગિડાઈ રિખી કે પાંશમેં, મંજ પેહી મારકંડ જે ॥ ૮ ॥

માર્કન્દેય ઋષિ જ્યારે માયામાંથી કોઈપણ રીતે છૂટી ન શક્યા ત્યારે ભગવાન નારાયણે તેમના હદ્યમાં પ્રવેશીને તેમને પોતાનામાં સમાવી લીધા (એકાકાર કર્યા).

અસાં જા ડિઠી રાંદડી, આંઈ પસી તેહેજો સૂલ ।
મૂંકે અસાં કે હુરમાન, હથ પાંહિજે નૂરી રસૂલ ॥ ૧૦ ॥

આપણે જે ખેલ જોઈ રહ્યાં છીએ, તેનાં દુઃખો જોઈને રસૂલ (પયગંબર) મારફતે (આપે) પોતાનો સંદેશ મોકલ્યો.

લખેં ભતેં લિભિયાં, કૈ ઈસારતેં રમૂજેં ।
સભ હકીકત મૂકિયાં, ભાઈએ માન કિએ સમજે ॥ ૧૧ ॥

આપે આપના સંદેશામાં અનેક (લાખો પ્રકારનાં) ગૂઢ રહસ્યો તથા સંકેત લખીને મોકલ્યા છે. તેનું સંપૂર્ણ વૃત્તાંત આપે એટલા માટે મોકલ્યું કે, બ્રહ્માત્માઓ કદાચ તે જોઈને સમજી જાય.

પોએ મૂકિયાં રૂહ પાંહિજી, જા અસાંજ સિરદાર ।
કુંજ આંશે અરસ જી, ખોલ્યાઈ બકા દ્વાર ॥ ૧૨ ॥

તે પછી આપે બ્રહ્માત્માઓના શિરોમણિ શ્રીશ્યામાજીને સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીના સ્વરૂપે મોકલ્યા.
તેમણે તારતમ જ્ઞાન રૂપી ચાવી લાવીને અખંડ પરમધામના દરવાજા ખોલી નાખ્યા.

જે નિસાનિયું હુરમાનમેં, સે ડિનાઈ સભ નિસાન ।
સુંદરબાઈ કૈ ભતેં, કરે ડિનાઉં પેહેચાન ॥ ૧૩ ॥

તેમણે આપના સંદેશા (વિભિન્ન ધર્મગ્રંથો)નાં તમામ ગૂઢ રહસ્યો તથા સંકેતો સ્પષ્ટ કર્યા. આ રીતે સુંદરબાઈએ અમોને જુદી જુદી રીતે ઓળખાણ કરાવી.

ઈ ચુઅાં અઉં કેતરો, અલેખે આઈન ।
બિંની કૌલ મિડી કરે, ડિનાઉં દ્રઢ યકીન ॥ ૧૪ ॥

હું આ પ્રસંગનું ક્યાં સુધી વર્ણન કરું ? આ તો અવર્ણનીય છે. તેમણે વેદ તથા કટેબ બને ગ્રંથોની ભવિષ્યવાણીને સામેલ કરીને અમને વિશ્વાસ આપ્યો.

દિલડા અસાંજા જાગયા, પણ પુજે ન રૂહસીં ।
સે હુકમ હથ આંહિજે, હલ્લે ન અસાં જો કીં ॥ ૧૫ ॥

આનાથી અમારા હદ્ય તો જાગૃત થયાં પરંતુ (આ જ્ઞાન) આત્મા સુધી ન પહોંચ્યું. આ બધું આપના હુકમને આધીન છે. એમાં અમારું કાંઈ ચાલતું નથી.

મારકંડ જે દિલજી, સભ નારાયણજી ચઈ ।

જરે યાદ ડિંની મારકંડ કે, તરે હિક દમ નિદ્ર ન રઈ ॥ ૧૬ ॥

માર્કન્દેય ઋષિના હૃદયની તમામ વાતો ભગવાન નારાયણે કહી. તેમણે જ્યારે માર્કન્દેયને પોતાના સ્વરૂપની યાદ અપાવી ત્યારે ક્ષાણવારમાં જ તેમની ઉંઘ ઉડી ગઈ.

ઉડી વેઈ મારકંડ કે, નિદ્રાની કુંટે બિચાર ।

તોહે સુધ અસાં ન થિએ, જે ડિંનાઉં ઉપટે દ્વાર ॥ ૧૭ ॥

(ભગવાન નારાયણ દ્વારા, પોતાના સ્વરૂપનું સ્મરણ કરાવ્યાથી) તેમનાં વચનો પર વિચાર કરતાંની સાથે જ માર્કન્દેયની ઉંઘ ઉડી ગઈ. પરંતુ પરમધામના દરવાજા ખુલ્લી જવા છતાં પણ અમને તો કોઈ પણ પ્રકારની જાણકારી નથી.

તો ડિસંદે આંઊં બિલખાં, સભ સુધ ડિંની આં હિત ।

વલહા યાદ અજાં કો ન અચે, કો ડિંના હિયડો સખત ॥ ૧૮ ॥

જો કે આપે અમને તમામ પ્રકારની જાણકારી આપી છે તો પણ હું આપની નજર સમક્ષ તલપી રહી છું. હે પ્રિયતમ ધણી ! આપ હજુ પણ કેમ યાદ નથી આવતા ? આપે મારા હૃદયને શા માટે કઠોર બનાવી દીધું છે ?

ધણી મૂંહજે ધામજા, અંઈ ચાઓ કરિયાં તીં ।

અસાં કે હિંન રાંદમે, મુજાએ રખ્યાં કીં ॥ ૧૯ ॥

હે મારા ધામના ધણી ! આપ જેવું કહેશો તેવું જ હું કરીશ. અમને આ ખેલમાં શા માટે જકડી રાખી છે.

ગાલ મિઠી વલહા, સુણાએ ડેખાર ધામ ।

દીદાર ડેયમ પાંહિજો, મૂં અંગડે થિએ આરામ ॥ ૨૦ ॥

હે પ્રિયતમ ધણી ! હવે અમોને આપની મધુરવાણી સંભળાવીને પરમધામનાં દર્શન કરાવો. તથા આપનાં દર્શન આપો, જેથી મારા અંગેઅંગમાં ટાકડ વળી જાય.

આંઊં ચુઅાં બે કેહકે, તું મૂંહજે ધણી આઈએ ।

તું સુણી ઈ કો કરિએ, ઈ બાર બાર કો ચાઈએ ॥ ૨૧ ॥

આપ મારા ધણી છો તેથી હું બીજા કોને કહું ? આ બધું સંભળીને પણ આપ આવું શા માટે કરો છો ? મારી પાસે વારંવાર શા માટે કહેવરાવો છો ?

સુંદરબાઈઓ જે ચયો, મૂં દિલ પણ ડિંની ચુહાએ ।

સભ ગાલ્યું અસાં જે દિલજ્યું, ધણી તો ખબર સભ આએ ॥ ૨૨ ॥

સુંદરબાઈએ જે વાતો કહી છે, તેની સાક્ષી મારા હૃદયે પણ આપી છે. હે ધણી ! આપને અમારા હૃદયની તમામ વાતોની જાણકારી છે.

હે ગાલિયું આંઈ ડિસી કરે, કીં માંઢ કરે રહો ।

અરસ સંગ સારે કરે, આંઈ બિધોહા કીં સહો ॥ ૨૩ ॥

આ બધું જોઈને પણ આપ શા માટે મૌન થઈ ગયા છો ? અમોને પરમધામનો સંબંધ બતાવીને આપ અમારો વિયોગ શી રીતે સહન કરી રહ્યા છો ?

અરસ અસાંકે વિસરચો, અને વિસરચા તો કદમ ।
પણ તો કો સંગ વિસારચો, કીં વિસારિયાં ખસમ ॥ ૨૪ ॥

અમે પરમધામને પણ ભૂલી ગયાં અને આપનાં ચરણોને પણ ભૂલી ગયાં. પરંતુ આપે આપણો સંબંધ શા માટે ભુલાવી દીધો છે. આપ શી રીતે ભૂલી ગયા છો ?

દિલડો અરસ સંગ જો, અસાં મથાં કીં લાથાં ।
પુકારીંદે ન નહારિઓ, અસાં બિચ હેડી કો પાતાં ॥ ૨૫ ॥

અમારા હદ્યનો પરમધામ સાથેનો જે સંબંધ છે તેને અમારાથી શા માટે અળગો કર્યો ? પોકાર પાડવા છતાં પણ આપ અમારી સામે જોતા નથી. આપણી વચ્ચે એવું અંતર શા માટે રાખ્યું છે ?

કિંતે વેયું હો ગાલિયું, જે અરસ બિચ કેયું ।
તાંજે અસીં વિસરચા, આંકે વિસરી કીં વેયું ॥ ૨૬ ॥

તે વાતો હવે ક્યાં ચાલી ગઈ, જે આપે પરમધામ (મૂલ ભિલાવા)માં કરી હતી ? કદાચ અમે ભૂલી પણ ગયાં. પરંતુ આપ શી રીતે ભૂલી ગયા ?

કરિયાં ગુસ્તાંગી બડિયું, પણ હિયડો ચાયો તોહિજો ચઅે ।
જે મું જગાએ સામો નહારિયો, ત મું રૂહડી કીં રાએ ॥ ૨૭ ॥

મેં ઘણી ઉદ્ઘતાઈ કરી છે. પરંતુ હદ્યમાં આપની પ્રેરણા સમાયેલી હોવાથી જ એવું કરી રહી છું. જે મને જાગૃત કરી આપ મારી સામે જોશો તો મારો આત્મા આ દેહમાં શી રીતે રહી શકે ?

ચરદી થી ચુઆં થી, જિન દુખે જો મૂંહસે ।
તો ડિભારિયો હિક તોહકે, આંઊં ચુઆં બે કેહકે ॥ ૨૮ ॥

હું તો ઘેલી થઈને આ વાતો કહી રહી છું. આપ તેનાથી દુઃખી ના થશો. કારણ કે આપે મને માત્ર આપનાં જ દર્શન કરાવ્યાં છે. તેથી હું બીજા કોને કહું ?

ચંગી ભલી આઈયાં, ચરદી તે ચુઆં ।
ભૂલે ચુકે વેણ નિકરે, જિન દુખે જો મુઆં ॥ ૨૯ ॥

આમ તો હું ઘણી જ ચતુર છું. તેમ છતાં મારી જાતને એટલા માટે ઘેલી કહી રહી છું કે, મારાથી ભૂલે-ચુકે કોઈ અયોગ્ય વચ્ચે નીકળી જાય તો પણ આપ મારાથી દુઃખી ન થાવ.

ઈ કરે વિહારચાં, હિતરી પણ ન સહાં ।
ત કીં ઘુરંઘિસ લાડડા, કીં પારીને અસાં ॥ ૩૦ ॥

આપે અમને એવી સ્થિતિમાં મૂકી દીધા, તો પણ આપ અમારું એટલું કહેલું પણ સહન નથી કરી શકતા ? તો પછી હું આપની પાસે શી રીતે લાડ-ઘાર માગું ? અને આપ અમારાં લાડ શી રીતે પૂર્ણ કરશો ?

બિઆ લાડ મું વિસરચા, પસી તોહિજો હાલ ।
ન કીં ડિએ દીદાર, ન કીં સુષાઈએ ગાલ ॥ ૩૧ ॥

આપની આ સ્થિતિ જોઈને હું અન્ય લાડ-ઘાર (માગવાનું) જ ભૂલી ગઈ છું. આપ દર્શન પણ આપતા નથી અને મીઠી વાણી પણ સંભળાવતા નથી.

તોકે આંજીં ન પસાં, ન કીં સુષ્પાઈએ ।
હિતરો પણ ન થેયમ, ત વિઆ કેરા લાડ મંગાં ॥ ૩૨ ॥

હું આપને જોઈ શકતી નથી અને આપની વાળી પણ સાંભળી શકતી નથી. આપનાથી આટલું પણ થતું નથી તો પછી હું બીજાં લાડ શી રીતે માગું ?

મંગાં જાણી સંગડો, જે તો ડેખારચો ।
હાંણો બિચ બેહી સભ જગાઈએ, હાંણો કારચ્ચું કો કારચો ॥ ૩૩ ॥

આપે મને જે સંબંધ દર્શાવ્યો છે, તેના આધારે જ હું આપની પાસે માગી રહી છું. હવે આપ અમારી વચ્ચે બેસીને અમને જાગૃત કરો. અમારી પાસે આ પોકાર કેમ કરાવી રહ્યા છો ?

મંગાંથી પણ દ્રજંદી, મૂં મથાં હેડી થેઈ ।
હે સગાઈ નિસબત, આંકે વિસરી કીં બેઈ ॥ ૩૪ ॥

મારા પર એવું વીતી રહ્યું છે કે હું આપની પાસે માગતાં પણ ઉંદું છું. આપણા આ સંબંધને આપે શી રીતે ભુલાવી દીધો ?

મુંકે નિદ્રાદી વિસારિઓ, પણ તું કીં વિસારિએ ।
તો દિલ સે કો ઉતારિયું, હી બાર બાર કો ચાઈએ ॥ ૩૫ ॥

મને તો બ્રમરૂપી નિદ્રાએ બધું જ ભુલાવી દીધું પરંતુ આપ શી રીતે ભૂલી ગયા છો ? આપે મને આપના હદ્યથી શા માટે દૂર કર્યો અને મારી પાસે વારંવાર આ કેમ કહેવરાવો છો ?

હેડી ધુંડી દિલમેં, કીં પાએ બેઠો પાંણા ।
આંજીં કડીં ન રહાં દમ તો રે, હેડી કો કરે મૂં સે હાંણા ॥ ૩૬ ॥

આપ આપના હદ્યમાં એવી ગાંઠ વાળીને કેમ બેઠા છો ? હું પલભર પણ આપના વગર રહી શકતી નથી. હવે આપ મારી સાથે આવું શા માટે કરી રહ્યા છો ?

મૂં મથાં હેડી કો કેઈએ, કેહેડો આઈમ ઢો ।
જે ગાલ હોએ આં દિલમેં, સે મૂં માંધાં કો ન કઠો ॥ ૩૭ ॥

આપ મારી ઉપર આવું શા માટે કરી રહ્યા છો ? મારો શો દોષ છે ? આપના હદ્યમાં જે કંઈ વાત હોય તે મને શા માટે કહેતા નથી ?

અગો સુંદરબાઈ હલ્લાઈ, રોંદી કર કરંદી ।
હાંણો મૂંસે ઈ કો કરચો, કરે હેડી મેહેરબાનગી ॥ ૩૮ ॥

પહેલાં સુંદરબાઈ પણ વ્યાકુળ બનીને રડતી રડતી ચાલી ગઈ. એવી કૃપા કરીને હવે મારી સાથે પણ એવું કેમ કરો છો ?

માંધાં ડિખારઈ રાંદ રાતમેં, હાંણો જાહેર કેયાં ફજર ।
હે ગાલિયું કેયું સભ મેહેરજ્યું, સા લાથાંઊં કી નજર ॥ ૩૯ ॥

પ્રથમ (પ્રજ તથા રાસમાં) તો રાત્રે ખેલ દેખાડ્યો. હવે આત્મજાગૃતિનું પ્રભાત થયું, એ બધું આપની કૃપાથી જ બન્યું છે. હવે (આ સમયે) આપની દાસ્તિથી દૂર કેમ કરી રહ્યા છો ?

હાંણે જું જાણે તીં મૂં કર, પણ બદલ મૂંહજો હાલ ।
તીં કર જું પસાં તોહકે, જું સુણિયાં મિઠી ગાલ ॥ ૪૦ ॥

આપને જે ઠીક લાગે તે કરો. પરંતુ મારી દશા બદલી નાખો. આપ એવો ઠિલાજ કરો જેથી હું આપને જોઈ શકું અને આપની મધુરવાણી સાંભળી શકું.

કેડા બંજાં કેકે ચુઅાં, બિઓ કો ન ડિખારે હેંદ ।
તું બેઠો મૂં ભર મેં, આંઊં કેડા બંજાં કરે પંધ ॥ ૪૧ ॥

હવે હું ક્યાં જાઉ, કોને કહું. આપે કોઈ બીજું ઠેકાણું તો બતાડ્યું નથી. જ્યારે આપ મારી પાસે જ બેઠા છો તો હું ચાલીને ક્યાં જાઉ ?

બટ બેઠા ન સુણો, ન કીં ન્હારયો નેણંન ।
ન પુણું સગાં પાંધ કે, ન કીં સુણિયાં કનંન ॥ ૪૨ ॥

આપ નજીકમાં જ બેસીને મારી વાત સાંભળતા નથી અને (મારા પર) આપની નજર પણ નાખતા નથી. હું આપના છેડા સુધી પહોંચી શકતી નથી અને કાન દ્વારા આપની વાણી પણ સાંભળી શકતી નથી.

મૂંજી પુજે ન હથ અંગડા, ત રહાં કીંય કરે ।
કોઈએ કાગર મૂકી કરે, કીં બેહાં ધીરજ ધરે ॥ ૪૩ ॥

મારા હાથ પણ આપના અંગો સુધી પહોંચતા નથી તો હું (આપના વગર) શી રીતે રહી શકું ?
આપ મને સંદેશ (પત્ર) મોકલીને બોલાવો છો. હું (દર્શન વગર) ધીરજ ધારણ કરીને શી રીતે બેસી રહું ?

પેરો પાંણે જાંણી હિન કે, હાંએ કરિએ હલ્લણજી બેર ।
પુકારી દે ન ડેઓ, પસણ પાંહિજા પેર ॥ ૪૪ ॥

સૌ પ્રથમ આપે જ આ બ્રહ્માત્માઓને આપનો પરિચય આપ્યો. હવે ચાલવામાં વિલંબ કરી રહ્યા છો. વારંવાર પોકાર પાડવા છતાં આપનાં ચરણારવિંદનાં દર્શન કરવા દેતા નથી.

ગાલ નિપટ આએ થોરડી, હેડી ભારી કો કેઈએ ।
સભની ગાલેં સમરથ, પણ દિલ ઘૂંડી કેઈ રખિએ ॥ ૪૫ ॥

આ વાત તો અત્યંત નાની છે. આપે એને શા માટે મોટી બનાવી દીધી છે. આપ સર્વ રીતે સમર્થ છો તેમ છતાં હદ્યમાં ગાંઠ વાળી રાખી છે.

આઈ દુખોજા દિલમેં, જડે ચુઅાં ઘૂંડીજો વેંણા ।
પણ કીં કરિયાં કીં ચુઅાં, મૂં અડાં ન્હારયો ન ખણી નેંણા ॥ ૪૬ ॥

જ્યારે હું હદ્યની ગાંઠ (કપટ)ની વાત કરું છું તેથી આપને દુઃખ થશે. પરંતુ હું શું કરું ? કોને કહું ? આપ તો મારી તરફ આંખ ઉંચી કરીને જોતા પણ નથી ?

જી પર ચાઓ સા કરિયાં, તું પાંણ કરાઈએથો ।
હે પણ તૂંહીં ચાઈએ, મૂં મથેં કીં અચે ઢો ॥ ૪૭ ॥

આપ જેવું કહેશો તે પ્રમાણે જ હું કરીશ. પરંતુ તે બધું આપ જ કરાવી રહ્યા છો. આ પણ આપ જ કહેવરાવો છો. તો પછી મારે માથે દોષ શી રીતે આવશે ?

હેડી રાંદ ડિખારઈ, મય વર કોડી લખ હજાર ।
કીં કરિયાં કીં ચુઆં, મૂંજા ધણી કાયમ ભરતાર ॥ ૪૮ ॥

આપે અમોને એવો ખેલ દેખાડ્યો છે, જેમાં હજારો, લાખો દાવપેચ છે. હવે હું શું કરું ! ક્યાં જાઓ ? આપ જ મારા અખંડ ધણી છો.

જે અપાર વરાકા તોહિજા, મૂં હિકડી ગાંઠ ન છુટે ।
લખેં ભતેં નહારિયાં, તો રે જોડી કાં ન જુડે ॥ ૪૯ ॥

આપના આ ખેલમાં અપાર ગુંચો છે. મારાથી તેની એક ગાંઠ પણ ખૂલતી નથી. મેં લાખો પ્રકારે વિચાર્યુ આપની કૃપા સિવાય કોઈ વાત (પ્રશ્ન) ઉકલતી નથી. અર્થાત્ આપની કૃપા સિવાય કોઈ કાર્ય થતું નથી.

જે વરાકા લાહિએ, ત આંજીં બેઠિસ તરે કદમ ।
કો ન વરાકો કિંતઈ, ઈ આઈએ મૂંજા ખસમ ॥ ૫૦ ॥

જો આ ગાંઠને દૂર કરો તો હું આપનાં ચરણોમાં જ બેઠી છું. આપ મારા સમર્થ સ્વામી છો. જેથી આપની સામે કોઈ ગાંઠ જ નથી.

ચુઆં રૂઆં કે નહારિયાં, બેઠો આઈએ મૂં બટ ।
લાહિએ દમમેં તૂંહીં ધણી, અંખે કંનેજા પટ ॥ ૫૧ ॥

હું કંઈ કહું, રહું કે જોવું, આપ તો મારી નજીક જ બેઠા છો. મારા કાન કે આંખો પર જે પડા છે તેને આપ ક્ષાણ માત્રમાં જ દૂર કરી શકો છો.

સૌ વરાકે હિકડી, ગાલ ઈ આઈએ ।
મૂંજો હલ્લે ન તિર જેતરો, હે પણ ચુઆંથી તોહિજે ચાઈએ ॥ ૫૨ ॥

સેંકડો ગાંઠોનો એક જ નિચોડ (સાર-ઉકેલ) છે. આપની સમક્ષ મારું તલભાર પણ નથી ચાલતું. આ પણ આપના કહેવરાવ્યાથી જ કહું છું.

તું બંધે તું છુડાઈએ, તિત બી કાંએ ન ગાલ ।
જું ફિરાઈએ તીં ફિરે, કૌલ ફૈલ જે હાલ ॥ ૫૩ ॥

(માયાનાં બંધનોમાં) બાંધનારા પણ આપ જ છો. અને બંધનથી છોડાવનારા પણ આપ જ છો. તેમાં બીજી કોઈ વાત જ નથી. આપ જે તરફ અમારા મન, વચ્ચન અને કર્મને ફેરવશો તે તરફ તે ફરશો.

હાંણો મોંહથીં મંગાં મૂં ધણી, મૂંજા સુણજ સભ સ્વાલ ।
મહામત ચોએ મૂં લાડડા, ધણી પાર તું નૂરજમાલ ॥ ૫૪ ॥

હે મારા પ્રિયતમ ધણી ! હવે હું મારા મોઢે માગી રહી છું. આપ મારા તમામ પ્રશ્નો સાંભળો. મહામતિજી કહે છે કે, હે મારા અક્ષરાતીત સ્વામી ! આપ મારા તમામ લાડ (અપેક્ષાઓ) પૂર્ણ કરો.

આશિકનો ગુનો

સુણો રૂહેં અરસજ, જા પાંશમે બીતી આએ ।
જેહેડી લટી પાંશ કેઈ, એહેડી કરે ન બી કાંએ ॥ ૧ ॥

હે પરમધામના આત્માઓ ! આપણા પર જે વીત્યું છે તેને સાંભળો. આપણે જેવાં વિપરીત (ગુલટાં) કાર્યો કર્યો છે તેવાં અન્ય કોઈ પણ કરી શકે નહીં.

ચુઅાં તેહજો બેવરો, સુણજા કન તેઈ ।
દિઠમ સે સહૂર સે, સહૂર આઈ પણ કરેજા સેઈ ॥ ૨ ॥

હું તેનું વિવરણ આપું છું તેને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો. મેં તેને વિવેક (ધ્યાન) પૂર્વક જોયું છે. તમે પણ તે જ પ્રકારે વિવેકપૂર્વક વિચાર કરજો.

પોએ જા દિલ અચે પાંહિજે, પાંશ કરિયું સેઈ ।
ભૂલી રોએ તેહેકીક, હથડા મથે તેઈ ॥ ૩ ॥

તે પછી તમારા મનમાં જે ઢીક લાગે તેને અનુરૂપ કાર્ય કરો. પરંતુ જે ભૂલી જશે તે ચોક્કસ માથે હાથ દઈને રહશે.

તે લાએ કીં ભૂલજે, આએ હથ અવસર ।
પોએ કો પદ્ધતાએજે, પેરો હલ્લજે ન નહારે નજર ॥ ૪ ॥

તેથી હાથમાં આવેલા અવસરને શા માટે ભૂલીએ ? પાછળથી શા માટે પસ્તાવો કરવો પડે. તેથી પ્રથમથી જ દણ્ણિ (નજર) ખોલીને કેમ ન ચાલીએ ?

ગિરો પાંહિજી આસિક, ચાંઊં મંજ હિંની ।
જા પર પસાં પાંહિજી, ત અસાં હે અકલ કે ડિંની ॥ ૫ ॥

આ નાશવંત જગતમાં બ્રહ્માત્માઓનો સમુદ્ધાય અનુરાગી (આશિક) કહેવાય છે. જ્યારે પોતાની તરફ નજર નાખીને જોઈએ છીએ તો લાગે છે કે આ (આવી) બુદ્ધિ આપણને કોણે આપી છે ?

ખબર ગિંની ધણીયજી, ડિંની લોકન કુ ।
આસિકકે હે ઉલટી, પાંશ કે લગી જે ॥ ૬ ॥

આપણા પ્રિયતમ ધણીના સમાચાર લઈને જગતના લોકોને સંભળાવો. આ પ્રેમી (આશિક) આત્માઓ માટે વિપરીત આચરણ છે. તે દોષ આપણને લાગ્યો છે.

મિઠો ગુજ માસૂકજો, આસિક કેકે ન ચોએ ।
પડોસન પણ ન સુણો, ઈ આસિક ગુજી રોએ ॥ ૭ ॥

પ્રિયતમા પોતાના પ્રિયતમની મધુર ગૂઢ વાતો કોઈને પણ કહેતી નથી. એટલું જ નહિ, પડોશી પણ ન સાંભળે, તે રીતે પ્રેમી આત્મા છાનીમાની રહે છે.

આસિક ચોંજે તિનકે, થિએ પિરી ઉતાં કુરબાન ।
સય ભતે માસૂકજા, સુખ ગુજાં જિંને પાંશ ॥ ૮ ॥

પ્રેમી આત્મા તે કહેવાય છે, જે પોતાના પ્રિયતમ ધણીને સમર્પિત હોય અને તે અનેક (સેંકડો) રીતે પોતાના પ્રિયતમના આનંદને ગુપ્ત રૂપે પ્રાપ્ત કરતાં હોય.

જે કોડી પોન કસાલા, ત કરે ન કેકે જાંણ ।
ગિંની કાયમ સુખ ધણીયજા, બોલે ના કે સાંણ ॥ ૮ ॥

કદાચ કરોડો સંકટ આવી પડે તો પણ તે કોઈને તેની માહિતી આપતા નથી. એ રીતે પ્રેમી આત્મા પોતાના ધણીનાં અખંડ સુખો પ્રાપ્ત કરી, તે અંગે કોઈની સાથે વાત પણ કરતા નથી.

ગિંની ગુઝાં સુખ પિરનજા, રહે મંજ સૈયન ।
પાંણ ગુજ માસૂકજો, ન બુગાએ બિયન ॥ ૧૦ ॥

તે પોતાના પ્રિયતમ ધણીનું સુખ છૂપી રીતે મેળવીને સખીઓની વચ્ચે રહીને પણ પ્રિયતમની ગુપ્ત વાતો તેમને કહેતી નથી.

તિંની કે પણ ન ચોએ, જે હિન સુખજ્યું આઈન ।
ત ચુઅાં કુજાડો તિનકે, જે બાહેર ધાંણિં પાઈન ॥ ૧૧ ॥

જે સખીઓ તે આનંદ મેળવે છે, તેમને પણ તે પોતાની વાત નથી કરતી. તે સખીઓના વિષે શું કહેવું, જે પોતાની વાત અન્ય સખીઓ સમક્ષ પોકારી-પોકારીને પ્રગટ કરે છે.

માસૂક કોઠે પાંણકે, પાંણ ભાયું હિત રહું ।
ગિંની ગુજ સુખ માસૂકજો, દુનિયાંકે ચાંણિં ॥ ૧૨ ॥

પ્રિયતમ ધણી આપણને બોલાવી રહ્યા છે. પરંતુ આપણે અહીં રહેવા ઈચ્છીએ છીએ અને પ્રિયતમ પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલાં ગુપ્ત સુખો જગત સમક્ષ કહેતી ફરીએ છીએ.

કડીં આસિક હેડી ના કરે, કાંધ કોઈંટે પાંણીં રહે ।
સુખ છડે બકા ધણીયજા, દુખ કુફરમેં પએ ॥ ૧૩ ॥

પ્રેમી આત્મા એવું ક્યારેય કહેતા નથી કે, પ્રિયતમના બોલાવ્યા છતાં પણ તે પાછળ રહી જતી હોય અને પોતાનાં અખંડ સુખોને છોડીને જૂઠાં દુઃખોમાં જ પડી રહેતી હોય.

જેકે વલહો હોએ માસૂક, તેહજા વલહા લગે વેંણ ।
સે કીં ડિએ દુગણો, જે વલહો હોએ સેંણ ॥ ૧૪ ॥

જેને પોતાનો ધણી વહાલો લાગે છે, તેને તેમનાં વચ્ચનો પણ વહાલાં લાગે છે. જે પ્રિયતમ ધણી પ્રિય છે તો તેનું સુખ તે દુશ્મનોને શા માટે આપે ?

આસિક કડીં ન કરે, હેડી અવરી ગાલ ।
ચોણોં ગુજ લોકન કે, પાએ બિછોડો નૂરજમાલ ॥ ૧૫ ॥

પ્રેમી આત્મા આવી ઊલટી વાત ક્યારેય કરતો નથી કે, પોતાના પ્રિયતમ ધણીનો વિયોગ થવાથી તેમની ગુપ્ત વાતો અન્ય લોકોને કંઈ જાહેર ન કરે.

આસિક ગુજ માસૂકજો, ગિંનેથી રોએ રોએ ।
ડિસોં ઉંધી અકલ આસિકજુ, બિંજુ બિયનકે ચોએ ॥ ૧૬ ॥

પ્રેમી આત્મા પોતાના પ્રિયતમ ધણીનાં ગૂઢ સુખો રોઈ રોઈને મેળવે છે. અનુરાગિણીની વિપરીત બુદ્ધિ તો જુઓ. તે જઈ જઈને બીજાને કહી રહી છે.

હે નિપટ નિવરચું ગાલિયું, થિએથ્યું પાંણ હતાં ।
જેડી થેઈ રાંદમેં પાંણસે, હેડી થેઈ ન કે મથાં ॥ ૧૭ ॥

ચોક્કસ આવું નિર્લજજ કાર્ય અમારે હાથે થયું છે. આ ખેલમાં અમારાથી જેવી ભૂલ થઈ છે તેવી કોઈનાથી પણ થઈ નથી.

આસિક ચાંદો પાંણકે, હેડી કરે ન કોએ ।
કોઠી ન બંજે કંધજી, સા નિખર ભાઈજા જોએ ॥ ૧૮ ॥

પોતાને પ્રેમી કહેવડાવતો આત્મા, આવી ભૂલ ક્ષયારેય કરતો નથી. જે પ્રિયતમા પોતાના પ્રિયતમના બોલાવ્યા છતાં નથી જતી તે અવિશ્વાસુ કહેવાય છે.

ગુજ પિરીજો આસિક, કડી ન કુકે ચોએ ।
જે પોન કસાલા કોડઈ, ત વર મંજાઈ રોએ ॥ ૧૯ ॥

પ્રેમી આત્મા, પોતાના પ્રિયતમની ગુપ્ત વાતો કોઈને પણ કહેતા નથી. કદાચ કરોડો દુઃખો આવી પણ જાય તો તે અંદરોઅંદર રહે છે.

હિક ગુજ કેયોસી પધરો, બ્યો કોઠીંદે ન બેયું ।
હેડી હિકકી કોએ ન કરે, સે પાંણ હથાં બાએ થેયું ॥ ૨૦ ॥

આપણે એક તો ધણીની ગુપ્ત વાતો જહેર કરી, બીજું તેમના બોલાવ્યા છતાં ના ગઈ. આવી એક પણ ભૂલ કોઈ નહિ કરે, પરંતુ અમારે હાથે તે બને થઈ છે.

હેડી પાંણકે ન ઘટે, પાંણ ચાયું અરસજ્યું ।
જે સાઉર કરે ડિઠમ, ત હેડો જુલમ કરિએથ્યું ॥ ૨૧ ॥

આવી ભૂલ આપણને શોભા આપતી નથી કેમ કે, આપણે તો પરમધામના આત્માઓ કહેવાઈએ છીએ. જે આપણે વિચારપૂર્વક જોઈએ તો માલૂમ પડશે કે આપણે ધણી મોટી ભૂલ કરી રહ્યાં છીએ.

પાંણ ચળો કૂઠી દુનિયાં, તેમે હેડી કેઈ ન કે ।
ઉલટ્યું બે અકલ્યું, થેયું પાંણ સચીયસે ॥ ૨૨ ॥

આપણે જે દુનિયાને જૂઠી કહીએ છીએ, તેમાં પણ કોઈ આવી ભૂલ કરતા નથી. આપણે સત્ય કહેવાવાળાઓ દ્વારા આવું ઉલટું તથા મૂર્ખતાપૂર્ણ કાર્ય થઈ ગયું છે.

જડે ગુણા ડિઠમ પાંહિજા, દ્રિનિસ ધણું હિકાર ।
તરસી ન્હારયમ હક અડાં, કિયમ પાંણ પુકાર ॥ ૨૩ ॥

જ્યારે મેં આપણા દોષો તરફ જોયું ત્યારે હું એકવાર તો બહુ ડરી ગઈ. તરથી ગભરાઈને મેં પ્રિયતમ ધણી તરફ જોયું અને જાતે જ પોકાર કર્યો.

ગુણા ડિઠમ પાંહિજા, ધણીજા આસાંન ।
ઉમર બેઈ ધાંઊં પાંઈંદે, જફા ડિઠમ જાંણ ॥ ૨૪ ॥

મેં આપણા દોષો (અપરાધ) તથા પ્રિયતમ ધણીના ઉપકાર બને જોયા. તે પછી પોકાર કરતાં કરતાં પૂરું આયુષ્ય વીતી ગયું, જેનાથી જીવનમાં ધણું નુકસાન થયું.

કિને ન કેયો કડઈ, હેડો અધમ કમ ।
દિસી ડોહ પાંહિજો, ફિરી કરિયું કીં જુલમ ॥ ૨૫ ॥

આવું અધમ કાર્ય આજ સુધી કોઈએ નથી કર્યું. પોતાના દોષ જોઈને પણ મેં આવા અપરાધ કેમ કર્યો ?

ડાઈ જોએ કીં કરે, દિસી અંખિએ ડો ।
જું જાંણો તં કરે, મથેં હુકમ ધણી જો ॥ ૨૬ ॥

ચતુર અંગના (સ્ત્રી) પોતાની આંખે જોઈને આવો અપરાધ કરતી નથી. તે તો પોતાના ધણીના હુકમને આધીન રહે છે અને માને છે કે તેઓને જે ઠીક લાગે તેમ કરે.

પાંણ ફિરી જા નહારિયાં, ત ગાલ થેઈ હથ ધણી ।
હિત બે કેહજો ન હલ્લે, જે કરે દાનાઈ ધણી ॥ ૨૭ ॥

આપણો પુનઃ આ બાબત પર વિચારી જોઈએ તો લાગે છે કે, આ બધી વાતો ધામધણીના હાથમાં છે. અહીં તો અન્ય કોઈનું પણ કશું ચાલતું નથી. ચાહે તે કેટલી પણ ચતુરાઈ કેમ ન કરે.

નહારયમ ઈલમ ધણીયજો, સભ હુકમેં કેયો ઘ્યાલ ।
બિયો કોએ ન કિટઈ, રે હુકમ નૂરજમાલ ॥ ૨૮ ॥

જ્યારે ધામધણીના જ્ઞાન (તારતમ જ્ઞાન)થી જોયું તો ખબર પડી કે આ બધો ખેલ ધામધણીના હુકમથી જ થયો છે. તેથી તેમાં અક્ષરાતીત ધણીના આદેશ સિવાય બીજું કશું જ નથી.

ગુણા ડિઠમ પાંહિજા, જડે નહારયમ દિલ ધરે ।
હે પણ ગુણો ખુદીયજો, જે ફિરી નહારયમ સળિર કરે ॥ ૨૯ ॥

જ્યારે મેં હંદ્યપૂર્વક જોયું તો મને આપણા જ દોષ દેખાયા. તે પછી તેના પર વિચાર કર્યો તો ખબર પડી કે, એ દોષો અહંકારમાંથી પેદા થયેલા છે.

ગુણા ડિઠમ પાંહિજા, જડે થેયમ જાંણા ।
ગુણા ડિઠમ સે પણ ખુદી, તરસીસ પસી પાંણા ॥ ૩૦ ॥

જ્યારે મને જ્ઞાન થયું ત્યારે મેં આપણા જ દોષો જોયા. મને માલૂમ પડ્યું કે એ દોષ પણ અહંકારમાંથી જ ઉત્પન્ન થયા છે, ત્યારે હું મારી જાતને જોઈને રતી ગઈ.

ગુણા કેયમ અજાંણામેં, ગુણા ડિઠમ મય અજાંણા ।
દમ ન ચુરે રે હુકમ, જડે ધણી પૂરી ડિની પેહેચાન ॥ ૩૧ ॥

મેં ભૂલ પણ અજ્ઞાનની અવસ્થામાં જ કરી છે અને તેને જોઈ પણ અજ્ઞાન-અવસ્થામાં જ. જ્યારે ધણીએ પૂર્ણ ઓળખાણ કરાવી દીધી ત્યારે ખબર પડી કે, તેમના આદેશ વગર એક શાસ પણ લઈ શકાતો નથી.

જાંણ ડિઠમ સે પણ ખુદી, આંટિં જુદી થિયાં હિનસે ।
જુદી રહાં ત પણ ખુદી, ખુદી કિંચો ન નિકરે હિનમે ॥ ૩૨ ॥

‘મેં જાણી લીધું છે’ એ પણ એક અહંકાર જ છે. હું પોતે તો તેનાથી બિન છું. ‘હું અહમું ભાવથી

દૂર થઈ જાઉં એવું કહેવું એ પણ એક અહંકાર જ છે. આ રીતે આ અહંકાર કોઈ પણ રીતે દૂર થતો નથી.

મહામત ચોએ હે મોમિનો, કોઈ કિંતદી ન ધણી રે ।
કિરી કિરી લખ ભેરાં, ન્હારયમ સઉર કરે ॥ ઉત ॥

મહામતિ કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! ધામધણી વગર કશું પણ કોઈ જગ્યાએ કંઈ પણ નથી. મેં વારંવાર, લાખોવાર વિચાર કરીને જોઈ લીધું છે.

પ્રકરણ ૧૦ ચોપાઈ ૪૭૦

સ્વની ઓળખાણ

લખે ભતેં ન્હારયમ, ખુદી બંજે ન કિંઓ કેઈ ।
હે મૂર મંજાં કીં નિકરે, જા કંધે ડેખારઈ બેઈ ॥ ૧ ॥

મેં લાખો પ્રકારે જોયું પરંતુ આ અહંભાવ કોઈ પણ રીતે દૂર થતો નથી. તે જડ-મૂળથી શી રીતે નીકળશે, જ્યારે ધામધણીએ જ તેને દૈત (માયા)ના રૂપે દેખાડી દીધો છે.

જે ધુરાં ઈસક, ત હિત પણ પસાં પાંણા ।
હે પણ ખુદી ડિઠમ, જરે થેયમ હક પેહેચાન ॥ ૨ ॥

જો હું પ્રિયતમધણીનો પ્રેમ માગું છું તો તેમાં પણ મારો અહંભાવ જોવા મળે છે. જ્યારે મેં ધણીની ઓળખાણ કરી, તેમાં પણ અહંભાવ જ જોયો.

હક પેહેચાન કેકે થેઈ, હિત બિઓ ન કોઈ આએ ।
જે કઢે બારીકિયું ખુદિયું, તે થો હક સાંજાએ ॥ ૩ ॥

અહીં પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ કોને થઈ છે ? અહીં તો કોઈ બીજું એવું છે જ નહિ જે અહંકારની સૂક્ષ્મતાને દૂર કરી પરમાત્માની ઓળખાણ કરાવી દે.

તન પાંહિજા અરસમે, સે તાં સુતાં નિદ્રમે ।
જગેથો હિક ખાવંદ, હી નિદ્રડી આં દીજે ॥ ૪ ॥

અમારું મૂળ તન (પર આત્મ) પરમધામમાં નિદ્રાવસ્થામાં છે. ત્યાં માત્ર ધામધણી જ જાગૃત છે, જેમણે આ નિદ્રા આપી છે.

તેઈ રૂહેં કે નિદ્રડી, ડિખારચાંઈ હે રાંદ ।
હે કેર ડિસેથો રાંદકે, હિત કો આએ હુકમ રે કંધ ॥ ૫ ॥

તેમણે જ બ્રહ્માત્માઓને નિદ્રા આપીને આ ખેલ દેખાડ્યો છે. હકીકતમાં આ ખેલને કોણ જોઈ રહ્યું છે. અહીં તો ધામધણીના આદેશ સિવાય બીજું છે પણ કોણ ?

પાંણા તાં સુત્યું અરસમે, તરે ધણી કદમ ।
જે રમે રમાડે રાંદમે, બિઓ કોએ આએ રે હુકમ ॥ ૬ ॥

અમે બ્રહ્માત્માઓ તો પરમધામમાં ધામધણીના ચરણોમાં સૂતેલા છીએ. આ ખેલમાં જે ખેલી રહ્યા છે તે ધામધણીના હુકમ સિવાય બીજું કોણ હોઈ શકે છે ?

ધણી યા રાંદ બિચમેં, પડદો તો વજૂદ ।
પુઠ ડેઈ હક્કે હી પસો, હેજો ન્હાએ કીં નાખૂદ ॥ ૭ ॥

આ ખેલમાં પ્રિયતમ ધણી અને અમારી વચ્ચે નશ્વર શરીર જ પડદો છે. તેથી ધામધણીને પીઠ આપીને હું આ નશ્વર જગતને જોઈ રહી છું. જેનું કોઈ અસ્તિત્વ જ નથી.

હિત હુકમ હિકડો હકજો, ઉનહીં હકજો ઈલમ ।
હુકમ ઈલમ યા રાંદ કે, પસો બેઠચું તરે કદમ ॥ ૮ ॥

અહીં સર્વત્ર એક ધામધણીનો જ હુકમ છે અને તેમનું જ જ્ઞાન છે. હું તેમના ચરણોમાં બેસીને આ ખેલમાં કાર્યરત તેમનો હુકમ અને જ્ઞાનને જોઈ રહી છું.

ચોએ ઈલમ કુંજી અંઈ, પટ પણ આયો અંઈ ।
અકલ આંજી અગારે, પસો ઉલટી યા સઈ ॥ ૯ ॥

હે ધણી ! આપનું તારતમ જ્ઞાન કહે છે કે, કુંચી પણ આપની જ છે અને પડદો પણ આપનો જ છે. જુઓ ! ઉલટી કે સીધી બુદ્ધિ પણ તમારી જ અધિક છે.

હે રાંદ હુકમ ઈલમજી, પાંણ કે સુતડે ડિખારે ।
ભિલ્લણ બિચ અરસજે, પાંણકે રાંદચું થોકારે ॥ ૧૦ ॥

તમે જ અમને હુકમ અને જ્ઞાનનો આ ખેલ સ્વખનમાં દેખાડ્યો છે. પરમધામમાં અમારી હાંસી કરવા માટે જ ધામધણી આપણાને આ ખેલ બતાવી રહ્યા છે.

હિત બેએ કોએ ન કિંતઈ, સભ ડિસે હુકમ ઈલમ ।
જે ઉડે નાખૂદ હુકમેં, ત પસો બેઠચું તરે કદમ ॥ ૧૧ ॥

અહીં અન્ય કોઈ ક્યાંય નથી. સર્વત્ર ધામધણીનો આદેશ અને જ્ઞાન જ દેખાઈ રહ્યું છે. તમારા હુકમથી જ્યારે આ નાશવંત જગત (તન) ઉડી જશે ત્યારે અમે તમારા ચરણોમાં જ બેઠેલી હોઈશું.

ધણી દ્વાર ડિનો અસાં હથમેં, બિઅો ઈલમ ડિનાડીં જાંણ ।
ત કીં સહું આડો પટ, કો ન ઉપટ્યું પાંણ ॥ ૧૨ ॥

હે ધણી ! તમે પરમધામના દરવાજા પણ અમારા હાથોમાં સોંપી દીધા છે અને પોતાની ઓળખાણ માટે તારતમ જ્ઞાન પણ આપ્યું છે. હવે હું આપની અને મારી વચ્ચેના આ પડદા (તન)ને શી રીતે સહન કરું ? તેને સ્વયં શા માટે ખોલી ન દઉં ?

જે રે હુકમ પટ ખોલિયાં, ત દ્રજાં ખુદીજે ગુને ।
નતાં કુંજી ડિનાડીં હથ આસિક, સા માસૂક બિછોડો કીં સહે ॥ ૧૩ ॥

જો હું આપના હુકમ વગર જ પડદો ખોલી દઉં તો પોતાના અહંભાવના દોષથી ડરું છું. નહિ તો આપે આ અનુરાગિણીના હાથમાં કુંચી આપી જ દીધી છે. તો પછી તે પોતાના પ્રિયતમનો વિયોગ શા માટે સહન કરે ?

જે હોયમ જરા ઈસક, ત ન પસાં ખુદી હુકમ ।
પણ હિક નહાએમ ઈસક, બિઓ પસાં આડો હુકમ ઈલમ ॥ ૧૪ ॥

જો મારામાં થોડો પણ પ્રેમ હોત તો હું આપના હુકમની તરફ શા માટે નજર કરું ? પરંતુ મારામાં એક પ્રેમ જ નથી. તેથી હું જ્ઞાન અને હુકમને બીજા અંતર (અંતરાય)ના રૂપે જોઉં છું.

ન તાં જે દર ઉપટિયાં, પસણ ધણી રેહેમાન ।
કીં નહારિયાં બાટ હુકમજી, ધણી ડિની કુંજી પેહેચાન ॥ ૧૫ ॥

નહિ તો પરમકૃપાળુ ધણીનાં દર્શન માટે દરવાજો ખોલી નાખતી. જ્યારે ધામધણીએ મને તારતમ જ્ઞાન રૂપી કુંચી આપીને પોતાની ઓળખાણ કરાવી દીધી છે તો હવે તેમના હુકમની રાહ શા માટે જોઉં ?

સુકેમે ડિયાં કીં દુબિયું, જે અચિમ જરા ઈસક ।
ત હુકમ ખુદી નહાએ ગુણો, પટ દમ ન રખે બેસક ॥ ૧૬ ॥

જો (મારામાં) જરા પણ પ્રેમ હોત તો હું સૂક્ષ્મ (પાણી વગરની સૂક્ષ્મ જગ્યા)માં દૂબકીઓ શી રીતે લગાવત. ત્યારે હુકમ અને અહંકારનો કોઈ દોષ રહી જાત નહિ. સાચે જ પ્રેમ ક્ષણ માટે પણ પડદો રહેવા દેતો નથી.

ઈસક મંગાં ત ગુણો, ખુદી પણ ગુનેગાર ।
હુકમ ઈલમજે નહારિયાં, ત આંગીં બંધિસ બિની પાર ॥ ૧૭ ॥

(હું) પ્રેમ માગું છું તો પણ દોષ લાગે છે. અહંકાર જ પોતે દોષ રૂપ છે. જો હું હુકમ અને જ્ઞાન તરફ નજર કરું છું તો બને તરફથી બંધાઈ ચૂકી છું.

જે સઊર કરે નહારિયાં, ત ખુદી મંગાણ તરે હુકમ ।
ત દર ઉપટે પાંહિજો, ગડજાં કો ન ખસમ ॥ ૧૮ ॥

જ્યારે વિચાર કરીને વિવેકપૂર્વક નજર કરું છું તો મારો અહંકાર તથા માગણી બને હુકમને આધીન છે. તો પછી દરવાજો ખોલીને પોતાના પ્રિયતમ ધણીને શા માટે ન મળું ?

ખુદી ગુણો હુકમેં, ધુરાં કુછાં હુકમ ।
પટ લાહિયાં યા જે કરિયાં, સભ હુકમેં ચયો ઈલમ ॥ ૧૯ ॥

મારો અહંકાર રૂપી દોષ, માગણી તથા ખોલી પણ આપના આદેશને આધીન છે. તો પછી પડદો દૂર કરું કે જે કાંઈ કરું તે સર્વ આપના હુકમથી જ થાય છે. તારતમજ્ઞાન મને આ પ્રકારની સમજણ આપે છે.

હિત ખુદી ન ગુણો કે સિર, દર ઉપટ યા ટક ।
પસ પિરી યા રાંદ કે, આખર ઈ ચોએ ઈલમ હક ॥ ૨૦ ॥

અહીં (આ ખેલમાં) અહંભાવનો દોષ પણ કોઈના શિરે નથી. ભલા ! દરવાજો ખોલો કે બંધ રાખો, પોતાના ધણી પ્રત્યે જુઓ અથવા ખેલને જુઓ. ધામધણીનું તારતમ જ્ઞાન છેવટે તો આજ કહે છે. (એ બધું હુકમને આધીન છે.)

સભ ડિનો દિલ મોમિનજો, જો મોમિન દિલ અરસ ।
પસ પાંણ પાંહિજે દિલમેં, દિલ મોમિન અરસ પરસ ॥ ૨૧ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓનું હદ્ય પરમધામ છે, તેમના હદ્યમાં ધામધણીએ બધું જ આપી દીધું છે. પોતે
પોતાના હદ્યમાં છૂંપું ઝોકિયું કરીને જોશે તો માલૂમ પડશે કે બ્રહ્માત્માઓનાં હદ્ય અને પરમધામ
બને પરસ્પર એક જ છે.

અરસ દિલ મોમિનજો, જે પસે અરસ મોમન ।
ચાહિએ કોઈયાં હક અરસમેં, ત તો પેરો ન્હાએ એ તન ॥ ૨૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓ પરમધામને જોવા ઈચ્છે તો, તેમનું હદ્ય જ પરમધામ છે. જો ધામધણી તેમને
પરમધામ બોલાવવા ઈચ્છે તો, તેમનું નશ્વર તન માનો છે જ નહિ.

મહામત ચોએ હે મોમિનો, ધણિએં પૂરી કેઈ ખિલ્લ ।
પિરી પસો યા રાંદ કે, હક બેઠો અરસ તો દિલ ॥ ૨૩ ॥

મહામતિ કહે છે કે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! ધામધણીએ અમારી પૂરી હાંસી કરી છે. તમે ભલે ખેલને
જુઓ કે પોતાના પ્રિયતમને જુઓ, તેઓ તો તમારા હદ્ય રૂપી ધામમાં બિરાજમાન છે.

પ્રકરણ ૧૧ ચોપાઈ ૪૮૭

હુકમની ઓળખાજા

તાડો કુંજ ના દર ઉપટણ, સમજાએ ડિની સભ તો ।
બેઠા આયો મું દિલમેં, જું જાંણો તીં ગડજો ॥ ૧ ॥

હે ધણી ! કોઈ તાળું નથી, કુંચી પણ નથી અને દરવાજા ખોલવાના પણ નથી. આ બધી વાતો
આપે સમજવી દીધી છે. તમે પોતે મારા હદ્યમાં આવીને બિરાજમાન છો. હવે જેમ ઠીક લાગે
તે પ્રમાણે મળો.

સેહેરગ સે ઓડડો, આડો પટ ન દ્વાર ।
ઉઘાડિએ અંખ સમજજી, ડિસંદી ન ડિસે ભરતાર ॥ ૨ ॥

ધામધણી શાસનળીથી પણ વધુ નજીક છે. તેમના અને આપણા વચ્ચે કોઈ પડાનું અંતર નથી.
(પડદો નથી) અને કોઈ દરવાજો પણ નથી. તેમણે સમજવાની દષ્ટિ ખોલી નાખી છે. તો પણ
હું દેખતી હોવા છતાં, તેમનું દર્શન કરી શકતી નથી.

હુકમ ઈલમ ખેલ હિકડો, બ્યો કોએ ન કિંતઈ દમ ।
હિત રૂહ ન કાંએ રૂહનજી, જે કીં થેયો સે સભ હુકમ ॥ ૩ ॥

શ્રી રાજજીનો હુકમ, જ્ઞાન એ બધું એક જ છે. તે સિવાય અહીં કશું જ નથી. અહીં કોઈ પણ આત્મા
પરમધામથી નથી આવ્યો. જે કંઈ પણ બન્યું છે તે બધું શ્રી રાજજીના હુકમથી જ બન્યું છે.

પાંહિજ્યું સુરત્યું હુકમ, હી રાંદ ડેખારે હુકમ ।
રમે રાંદ મોહોરા હુકમેં, ડેખારે તરે કદમ ॥ ૪ ॥

આપણી સુરતાઓ આ આદેશથી જ છે અને તેમને (સુરતાઓને) ખેલ પણ આ જ દેખાડી રહ્યા

છે. આ આદેશને કારણે આપણી સુરતાઓ ખેલને લાયક બનીને ખેલ જોઈ રહી છે. અને આ જ આદેશ બ્રહ્માત્માઓને શ્રી રાજજીના ચરણોમાં બેસાડીને આ બધું દેખાડી રહ્યો છે.

જે અરવાએ અરસજી, સે સભ હક્કુ આમર ।

અસાં હુજત ગિડી અરસજી, અગ્યાં બેઠ્યું હક નજર ॥ ૫ ॥

પરમધામના બધા આત્માઓ શ્રી રાજજીના આદેશનું જ સ્વરૂપ છે. આપણે બધા બ્રહ્માત્માઓ પરમધામનો અવિકાર (દાવો) લઈને નાશવંત જગતમાં ખેલ જોઈ રહ્યા છીએ. હકીકતે આપણે બધા શ્રી રાજજીની નજર સમક્ષ (ચરણોમાં) જ બેઠા છીએ.

અરવા અસાંજી આમર, ગુણ અંગ ઈંદ્રી આમર ।

અસીં ડિસું સભ આમર કે, રાંદ ડિખારે પટ કર ॥ ૬ ॥

આપણી સુરતા તથા ગુણ, અંગ, ઈંદ્રિયો તમામ શ્રી રાજજીના આદેશથી જ છે. આપણે જે જોઈ રહ્યાં છીએ તે બધું શ્રી રાજજીનો જ આદેશ છે. તે અમારી વચ્ચે પડદો નાખીને આ બધું દેખાડી રહ્યા છે.

હિત અચે અરવા અરસજી, ત ઉદે ચૌડે તબક ।

હુકમેં નામ ધરાયો રૂહનજો, હે હુકમે કેયો સભ હક ॥ ૭ ॥

જે આ નાશવંત જગતમાં, પરમધામના આત્માઓ આવી જાય તો અહીંના ચૌદ લોક, ઉડી જશે. શ્રી રાજજીના આદેશો જ બ્રહ્માત્માઓના નામો વડે પોતાને વ્યક્ત કર્યા છે. એ આદેશ આ બધું કરી રહ્યો છે.

કૂડ ન અચે અરસમે, રૂહ માધાં ન રહે કૂડ દમ ।

ન્હારચમ અંતર મંજ બાહેર, કિત જરો ન રે હુકમ ॥ ૮ ॥

પરમધામમાં જૂઠ આવી શકતું જ નથી અને બ્રહ્માત્માઓ સમક્ષ ક્ષણભર માટે ટકી પણ નથી શકતું. મેં આ જગતને બહારથી કે અંદરથી બધી તરફથી જોયું. અહીં તો શ્રી રાજજીના આદેશ સિવાય લેશ માત્ર પણ (કર્ય જ) નથી.

ડિઠો ડિખારચો હુકમેં, અસીં થેયાં હુકમ ।

ન્હાએ ન થ્યો ન થીંદો, કીં ધારા હુકમ ખસમ ॥ ૯ ॥

આ આદેશથી અમે ખેલ જોયો છે અને એમણે આપણને આ ખેલ દેખાડ્યો છે. અમે પણ એ આદેશથી છીએ. શ્રીરાજજીના આદેશ વગર કશું છે જ નહિ, કશું હતું પણ નહિ અને કશું હશે પણ નહિ.

હુકમેં ડિખારચો હુકમકે, તે હુકમેં ડિઠો હુકમ ।

ભિસ્ત દોજખ થેઈ હુકમેં, આખર સુખ થેયો સભ દમ ॥ ૧૦ ॥

આ હુકમે જ આદેશ સ્વરૂપ આપણને આ ખેલ દેખાડ્યો છે. અને આદેશો જ આદેશને જોયો છે. મુક્તિ સ્થળ (બહિસ્ત) તથા નર્ક બસે આ હુકમને આધીન બન્યાં છે અને છેવટે તેના દ્વારા પ્રાણી માત્રને સુખ પ્રાપ્ત થશે.

નાલા રૂહેં ફિરસ્તેજા, ધરચા હક આમર ।
પુના પાંહિજ નિસબતે, હુકમેં પુજાયા ઉપટે દર ॥ ૧૧ ॥

આ હુકમે બ્રહ્માત્માઓ તથા ઈશ્વરીસૃષ્ટિનું નામ ધારણ કર્યું છે. આ હુકમે જ તેમને અખંડ (પરમધામ)ના દ્વાર ખોલીને પોતપોતાના સંબંધ પ્રમાણે ધામમાં પહોંચાડ્યા છે.

અસીં ઉથી બેઠાં અરસમેં, અસાં કે હુકમેં ડિનોં યાદ ।
હુકમેં હુકમ ખેલ ડિખારિયો, હુકમેં હુકમ આયો સ્વાદ ॥ ૧૨ ॥

જ્યારે આ આદેશો આપણને યાદ કરાવ્યું ત્યારે આપણે પરમધામમાં જ જાગૃત થઈને બેસી ગયા. હકીકતમાં આદેશો જ આદેશને ખેલ દેખાડ્યો છે અને આદેશ વડે જ આદેશને ખેલનો સ્વાદ પ્રાપ્ત થયો છે.

હે બારીક ગાલ્યું હુકમ જ્યું, હુકમ થેયો સભમેં હક ।
અસીં અરસમેં સિર ગિંની કરે, કેયું ગાલ્યું બેસક ॥ ૧૩ ॥

આદેશની એ વાતો સૂક્ષ્મ છે. હકીકતે સર્વત્ર શ્રીરાજજીનો હુકમ છવાયેલો છે. અમે પરમધામમાં જાગૃત થઈને આ હુકમને પોતાના માથા પર ચઢાવીને ખેલની વાતો કરીશું.

અસાં અરસ ન છડ્યોં, ધારા થેયાંસી બેસક ।
રૂહેં ન આયું રાંદમેં, અસાં ચર્છ ગાલ મુતલક ॥ ૧૪ ॥

આપણે પરમધામને છોડ્યું પણ નથી અને આપણે નિઃસંદેહ પરમધામથી દૂર પણ થયા છીએ. આપણે બ્રહ્માત્માઓ માયાના ખેલમાં આવ્યા નથી. તેમ છતાં જાગૃત થઈને ચોક્કસપણે જ ખેલની વાતો કરીશું.

હે ભત સભે હુકમેં કેઈ, રાંદ ડેખારી બ્ઝિલવતમેં ઘર ।
ગાલ્યું બ્ઝિલવતજ્યું કેયું રાંદમેં, જો હક દિલ ગુઝાંદર ॥ ૧૫ ॥

આ સંપૂર્ણ કુશળતા આદેશની જ છે. તેણે આપણને પરમધામ-મૂલભિલાવામાં બેસાડીને આ ખેલ દેખાડ્યો છે. આપણે નાશવંત ખેલમાં પણ શ્રી રાજજીની સાથે થયેલી મૂલભિલાવાની ગૂઢ ચર્ચા પ્રગટ કરી છે.

ગાલ્યું સભે રાંદજ્યું થીંદ્યું મય બ્ઝિલવત ।
થીંદા બ્ઝિલવતમેં સુખ ખેલજા, ગિડાં ખેલમેં સુખ નિસબત ॥ ૧૬ ॥

હવે પરમધામ-મૂલભિલાવામાં પણ નાશવંત ખેલની તમામ ચર્ચા થશે. જે રીતે ખેલમાં પરમધામના સુખોનો અનુભવ કર્યો છે, તેવી જ રીતે પરમધામમાં પણ ખેલનો અનુભવ મેળવવામાં આવશે.

અસાં ન છડ્યોં અરસકે, રાંદમેં પણ આયું ।
થેયો બિછોડો અરસમેં, રાંદમેં પણ ન આયું ॥ ૧૭ ॥

હકીકતમાં આપણે પરમધામ પણ છોડ્યું નથી અને આપણે આ ખેલમાં પણ આવ્યા. પરમધામમાં વિયોગ પણ થયો અને આપણે ખેલમાં પણ ન આવ્યા.

હે ભત્યું સભ હુકમેં, પરી પરી કરે ।
કારણ બાદ ઈસકજે, ડિનાગીં બઅે હંદ ડિખારે ॥ ૧૮ ॥

આ બધું આદેશની કુશળતા છે. જેણે ભાત ભાતનાં કાર્યો કર્યો છે. હકીકતે પ્રેમ-સંવાદને લીધે જ

આપણને બજે સ્થળોનાં સુખોનો અનુભવ કરાવ્યો છે.

પાતસાહી પાંહિજી, ડિખારી ભલી પર ।
કીં ચુઅં બડાઈ હકજી, મૂં ધણી બડો કાદર ॥ ૧૮ ॥

આ રીતે શ્રી રાજજીએ પોતાનું મહત્વ સારી રીતે બતાવ્યું. હું તેમના મહત્વને શી રીતે કહું ? મારા ધણી સર્વ રીતે સમર્થ છે.

મહામત ચોએ હે મોમિનો, પાંણ કે બિહારે તરે કદમ ।
બિલ્લકંદા બડી અરસમે, જી કેઈ હુકમ ઈલમ ॥ ૨૦ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે કે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! શ્રી રાજજીએ આપણને પોતાના ચરણોમાં જ બેસાહીને આ રીતે પોતાનો હુકમ અને જ્ઞાન દ્વારા પરમધામમાં આપણી ખૂબ જ હાંસી કરી છે.

પ્રકરણ ૧૨ ચોપાઈઓ ૫૧૩

હક હાદિ રૂહોની સિફત (બડાઈ : વિશેષતા)

કાંધ રૂહ ભાઈયાં સિફત કરિયાં, તોહિજી હિત થિએન સિફત કિએકેઈ ।
સે નહારચમ જડે બેબરો કરે, આંડીં ઉરજી તેમે રહી ॥ ૧ ॥

હે ધણી ! મારો આત્મા આપની પ્રશંસા કરવા ઈચ્છે છે. પરંતુ અહીં કોઈપણ રીતે આપની મહત્ત્વ બતાવી શકતી નથી. જ્યારે મેં આપનું નિરૂપણ કરી જોયું તો હું તેમાં જ ફસાઈ પડી.

હે દિલજી ગાલ કેસે કરિયાં, રૂહજી તું જાંણો ।
કુછણ ભેણી લાથિએ, કાંધ ચાંદો સે ચુઅં હાંણો ॥ ૨ ॥

મારા હદ્યની એ વાતો હું કોને કહું ? તમે જ મારા આત્માને જાણો છો. હવે તો કહેવા માટેનું પણ કોઈ સ્થાન રાખ્યું નથી. હે ધણી ! હવે તમે જેવું કહેશો, હું તેવું જ કરીશ.

ઉતાઈયાં આલમમે, મૂં જેડી કેઈ ન કાંએ ।
અજાં તરસે મૂં જિંદુઓ, હે કેહી પર તોહિજી આએ ॥ ૩ ॥

તમે, અમને બ્રહ્માત્માઓને જગતના ખેલમાં મોકલ્યા અને તેમાં મને જેવું મહત્વ આપ્યું તેવું અન્ય કોઈને આપ્યું નથી. તેમ છતાં મારો જીવ હજુ પણ બ્યાકુળ છે. આ આપની કેવી રીત છે ?

પાંણ જેડયું ડિને દાતડયું સે ડિઠયું મૂં નજર ।
અજાં મંગાઈએ મૂં હથાં, મૂં કાંધ એહેડો કાદર ॥ ૪ ॥

તમે મને જેટલી સંપત્તિ આપી છે. તેને મેં મારી પોતાની આંખો વડે જોઈ છે. તમે મારા ધણી એટલા સમર્થ છો તેમ છતાં પણ મારી પાસે મગાવો છો.

જે બડયું કેઈએ હિન રાંદમે, તિંની જ્યું કે કોડી સિફતું કન ।
સે બડા મંગન ખાક પેરનજી, અસાં અરસ રૂહન ॥ ૫ ॥

આપે આ ખેલમાં જેને મહાન બનાવ્યા છે તે (ન્રિદેવો)ની કરોડો રીતે પ્રશંસા થાય છે. તેઓ મહાન (વિભૂતિઓ) પણ આપણા પરમધામના બ્રહ્માત્માઓની ચરણરજ માંગે છે.

સિરદાર તે રૂહન મેં, મૂકે કેઈએ કંધ ।
બડી બડાઈ ડિનિએ, અચી મય હિન રંદ ॥ ૬ ॥

હે ધણી ! તમે મને એ બ્રહ્માત્માઓમાં અગ્રણી બનાવી છે. આ બેલમાં આવીને (મોકલીને) પણ આપે મને વિશેષ મહત્વ આપ્યું છે.

હે જે બજ્યું કેઈએ હિન આલમમેં, હિનજ્યું સિફતું તિંની ન પુજન ।
સે બડા બજ્યું સિફતું કરીન, પુજે ન ખાક મોમન ॥ ૭ ॥

આ જગતમાં તમે જેને મહાન બનાવ્યા છે, તેમની પણ કોઈ પ્રશંસા કરી શકતા નથી. તે મહાન લોકોની ભારે પ્રશંસા થાય છે પરંતુ તેઓ પણ બ્રહ્માત્માઓની ચરણરજ પ્રામ કરી શકતા નથી.

તેમેં બડી મૂકે કેઈએ, મૂળ સિફત ન થિએ મય રંદ ।
જે એ સિફત ન પુજે, ત સિફત તોહિજી કરિયાં કીં કંધ ॥ ૮ ॥

એવા બ્રહ્માત્માઓમાં આપે મને મહત્વ આપ્યું છે. આ નાશવંત જગતમાં મારી પ્રશંસા થઈ શકતી નથી. જ્યારે મારી પણ પ્રશંસા નથી થઈ શકતી તો હે ધણી ! હું આપની પ્રશંસા શી રીતે કરું ?

જી નહાએ અકલ હિન આલમમેં, સા ડિનિએ મૂકે મત ।
જેસે આંઝીં સભ સમજી, કાયમ આલમ સિફત ॥ ૯ ॥

જે બુદ્ધિ આ જગતમાં નથી, તે જાગૃત બુદ્ધિ આપે મને આપી છે. તેના વડે હું આ જગતમાં પણ અખંડ પરમધામનું મહત્વ સમજ શકી છું.

ગાલ આંજી જાણ્યું અસીં, જે ડિન્યું અસાં કે ઈલમ ।
કંધ હિત ન ભેંણી કુછણ, ગાલ્યું ધરેં થીંદ્યું ખસમ ॥ ૧૦ ॥

આપે અમને જે (તારતમ) જ્ઞાન આપ્યું છે તેનાથી અમે આપની વાતો જાણીએ છીએ. હે ધણી ! હવે અહીં કહેવા માટે પણ કોઈ સ્થાન રહ્યું નથી. હવે તમામ વાતો પરમધામમાં જ થશે.

મહામત ચોએ મું ધણી, મૂકે બડી ડેખારઈ રંદ ।
કર મૂસે મિઠ્યું ગાલિયું, મૂંજા મિઠડા મિયાં કંધ ॥ ૧૧ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે મારા ધણી ! આપે મને મહાન ખેલ દેખાડ્યો છે. હે મારા મીઠડા પ્રિયતમ ! હવે તો મારી સાથે મીઠી વાતો કરો !

પ્રકરણ ૧૩ ચોપાઈ પરઘ

॥ શ્રી સિંહીવાણી સંપૂર્ણ ॥

(ત્રણ પ્રકરણનું સિંહી ભાષામાંથી હિન્દીમાં ભાષાંતર કર્યું છે.)

આશિકના ગુના

સુનો રૂણે અરસકી, જો અપની બીતક ।
જો હમસે લટી ભઈ, ઐસી કરે ન કોઈ મુતલક ॥ ૧ ॥

હે પરમધામના આત્માઓ ! આપણા પોતાના વૃત્તાંતને સાંભળો. આપણા વડે જેવું વિપરીત કાર્ય થયું છે, ચોક્કસપણે તેવું કોઈનાથી થયું નથી.

કહું તિનકા બેવરા, સુનિયો કાંનો દોઅે ।
એ દેખ્યા મેં સહૂર કર, તુમ ભી સહૂર કીજો સોઅે ॥ ૨ ॥

હું તેનું વિવરણ કરું છું. તમે બજે કાનથી સાંભળો. તેના પર મેં વિચારપૂર્વક જોયું છે. તમે પણ તેના પર વિચાર કરો.

પીછે જો હિલમેં આવે સાથ કે, આપન કરેંગો સોઅે ।
ભૂલી રોવે તહેકીક, ગાએ હાથ પટકતે રોઅે ॥ ૩ ॥

પાછળથી બધા સુંદરસાથના હૃદયમાં જે વાત આવશે તેને અનુરૂપ આપણે કાર્ય કરશું. જેણે ભૂલ કરી હશે તે ચોક્કસ હાથ પછાડીને રડશે.

તિસવાસ્તે ક્યોં ભૂલિએ, હાથ આએ અવસર ।
જો પીછે જાએ પછતાવના, ક્યોં આગે દેખ ન ચલેં નજર ॥ ૪ ॥

તેથી હથમાં આવેલા સુંદર અવસરને શા માટે ભૂલિએ. જો પાછળથી પસ્તાવું પડે તો પ્રથમથી જ આંખો ખોલીને કેમ ના ચાલીએ ?

અપની ગિરો આસિક, કહાવત હેં મિને ઈન ।
ચલના દેખ હક્કત હોં, એ અકલ દઈ તુમેં કિન ॥ ૫ ॥

આ નાશવંત જગતમાં આપણો બ્રહ્માત્માઓનો સમુદ્દરય પ્રેમી (આશિક) કહેવાય છે. પરંતુ આપણા વ્યવહારને જોઈને હું કહું છું કે આ બુદ્ધિ તમને કોણે આપી છે ?

લેની હકીકત હક્કી, ઔર દેની ઈન લોકન ।
આસિકકો એ ઉલટી, જો કરત હેં આપન ॥ ૬ ॥

આપણા ધામધણીનાં સાચાં સુખો લઈને, નશ્વર જગતના લોકોને કહેજો, આ ઊલદું કાર્ય પ્રેમિકાઓનું નથી. જે અમે કરી રહી છે.

મીઠા ગુજ માસૂકકા, કાહું આસિક કહે ન કોઅે ।
પડોસી ભી ના સુને, યોં આસિક છિપી રોઅે ॥ ૭ ॥

પ્રેમી આત્માઓ પોતાના પ્રિયતમ ધણીની ગુમ મધુર વાતો કોઈને કહેતા નથી. એટલું જ નહિ તે પડોશી પણ ન સાંભળે એ રીતે છુપાઈને રડે છે.

આસિક કહિએ તિનકોં, જો હક પર હોઅે કુરબાન ।
સૌ ભાંતે માસૂકકે, સુખ ગુજ લેવે સુભાન ॥ ૮ ॥

પ્રેમી આત્માઓ એમને જ કહેવામાં આવે છે જે પોતાના પ્રિયતમ ધણી પર સમર્પિત થઈ જાય છે અને સેંકડો પદ્ધતિથી પોતાના ધણીનું ગુમ સુખ પ્રાપ્ત કરે છે.

જો પડે કસાલા કોટક, પર કહે ન કિનકો દુખ ।
કિસીસોં ના બોલહીં, છિપાવે હક્કે સુખ ॥ ૯ ॥

કરોડો મુશ્કેલીઓ કેમ ન આવે, (પરંતુ) તે પોતાનું દુઃખ કોઈને પણ કહેતા નથી. તે પોતાના પ્રિયતમ ધણીનું સુખ પણ કોઈને કહેતા નથી, પરંતુ છુપાવી રાખે છે.

ગુજ સુખ લેવે હક્કે, રહે સોહોબત મોમિન ।
અપના ગુજ માસૂકકા, કબું કહેં ન આગે કિન ॥ ૧૦ ॥

તે બ્રહ્માત્માઓની સાથે રહેવા છતાં પણ પોતાના પ્રિયતમનું એકાન્ત સુખ મેળવે છે તથા પોતાના ધણીની ગુપ્ત વાતો કોઈને પણ કહેતા નથી.

તિન આગે ભી ના કહે, જો હક્કે ખબરદાર ।
પર કહા કહું મૈં તિનકોં, જો બાહેર કરે પુકાર ॥ ૧૧ ॥

તે આ ગુપ્ત વાતોને આત્માઓ સમક્ષ પણ કહેતા નથી, જે ધામધણી પ્રત્યે સાવચેત છે, પરંતુ હું તે આત્માઓ વિશે શું કહું જે બહાર જઈને (બીજાઓ સમક્ષ) એવી વાતો પ્રગટ કરે છે ?

હક બોલાવેં સરત પર, આપન રહેને ચાહેં ઈત ।
લેવેં ગુજ માસૂકકા, કહેં દુનિયાંકોં હકીકત ॥ ૧૨ ॥

ધામધણી પોતાનાં વચ્ચનોને અનુરૂપ આપણને પરમધામ બોલાવી રહ્યા છે, પરંતુ આપણે આ ખેલમાં રહેવા ઈચ્છીએ છીએ. એટલું જ નહિ, પોતાના પ્રિયતમ ધણીની ખાનગી વાતો લઈને, દુનિયાને સંભળાવવા ઈચ્છે છે.

ઐસી આસિક કબું ના કરે, પીછે રહે બુલાવતે હક ।
દુખ કુઝરમેં પડકે, સુખ બકા છોડે ઈસક ॥ ૧૩ ॥

પ્રેમી આત્માઓ ક્યારેય પણ એવી ભૂલ કરતા નથી કે પ્રિયતમ ધણી બોલાવે અને તે ન જાય તથા આ જગતનાં નાશવંત દુઃખોમાં પડીને પરમધામનાં અખંડ સુખો તથા શાશ્વત પ્રેમને છોડી દે (તેવી ભૂલ પણ કરતા નથી).

ઘારે જિનકોં માસૂક, તિનકે ઘારે લગેં બચન ।
સો કબું ન કેહેવે ઔર કો, માસૂક ઘારા જિન ॥ ૧૪ ॥

જે આત્માઓને પોતાનો ધણી વહાલો લાગે છે, તેમને, તેમના (ધણીના) વચ્ચનો પણ વહાલાં લાગે છે. તેઓ પોતાના પ્રિયતમની વાતો બીજા કોઈને કરતી નથી.

આસિક કબું ના કરે, ઐસી ઉલટી બાત ।
કેહેને સુખ લોકન કો, પાએ બિછોંઠા હક જાત ॥ ૧૫ ॥

પ્રેમી આત્માઓ એવી વિપરીત વાતો ક્યારેય પણ કરતા નથી. જેથી પોતાના ધણીથી વિયોગી બનીને (છૂટી પડીને) બીજા લોકોને તેમની ગુપ્ત વાતો કરતા ફરે.

આસિક ગુજ માસૂકકા, સો લેવત હું રોએ રોએ ।
ઐસી ઉલટી અકલ આસિકકી, સુખ કેહે ઔરોં કોં સોએ ॥ ૧૬ ॥

પ્રેમી આત્માઓ તો પોતાના પ્રિયતમના સુખો રડી રડીને મેળવે છે, પરંતુ આપણા જેવા આત્માઓની બુદ્ધિ એવી ઉલટી બની ગઈ છે કે આપણે આપણા ધણીનાં સુખ બીજાઓને કહેતાં ફરીએ છીએ.

એ નિપટ બાતેં રિજાલિયાં, સો આપન કરી દિલ ધર ।
જૈસી હુઈ હમસે ખેલમેં, તૈસી હુઈ ન કિનકે સિર ॥ ૧૭ ॥

ચોક્કસપણે જ એ વાતો ઉચિત નથી જે આપણે હૃદયપૂર્વક કરી છે. આ નાશવંત ખેલમાં આપણા વડે જેવી ભૂલ થઈ છે તેવી બીજા કોઈના વડે પણ થઈ નથી.

આસિક કહાવેં આપકોં, ફેરેં બોલાવના ભરતાર ।
જાએ ન બોલાઈ ખસમકી, સો ઔરત બેઈતબાર ॥ ૧૮ ॥

પોતાને પ્રિયતમા કહેવડાવવું અને પોતાના પ્રિયતમ ધણીના આમંત્રણનો અસ્વીકાર કરવો ઉચિત નથી. જે સ્ત્રી પોતાના પતિના બોલાવ્યા છતાં જતી નથી તે વિશ્વાસ પાત્ર કહેવાતી નથી.

ગુજ માસૂક્કા આસિક, સો કેહેના ન કાસોં હોએ ।
જો કે પડેં કસાલેં, તો બાહેર માહેં રોએ ॥ ૧૯ ॥

પ્રેમી આત્માઓ પોતાના ધણીની ગુપ્ત વાતો કોઈને પણ કરતા નથી. કરોડો કષ્ટ કેમ ન આવી પડે, તે તો મનમાં ને મનમાં રડતા રહે છે.

એક તો ગુજ જાહેર કિયા, ઔર જૈયાં ન બોલાવતે સોએ ।
ઐસી એક ભી કોઈ ના કરે, સો આપન કરીં દોએ ॥ ૨૦ ॥

પરંતુ આપણે, એક તો પોતાના ધણીની ગુપ્ત વાતો પ્રગટ કરી, બીજું તેમના બોલાવવા છતાં તેમની પાસે ના ગયા. આવા પ્રકારની એક પણ ભૂલ કોઈ કરતું નથી. જેવી આપણે બજે કરી છે.

રૂહોં કો ઐસી ન ચાહિએ, અરસકી કહાવે હમ ।
સહૂર કરકે દેખિયા, તો હમ કિયા બડા જુલમ ॥ ૨૧ ॥

બ્રહ્માત્માઓએ એવું કરવું જોઈએ નહિ. કેમ કે આપણે પરમધામના આત્માઓ કહેવાઈએ છીએ.
વિચાર પૂર્વક જોઈએ તો આપણે ઘણો મોટો અપરાધ કર્યો છે.

હમ કહેં જૂઠી દુનિયાં, તિનમેં ઐસી કરે ન કોએ ।
જો ઉલટી હમ સાંચોંસે ભઈ, ઐસી જૂઠોંસે ના હોએ ॥ ૨૨ ॥

જે દુનિયાને આપણે જૂઠી કહીએ છીએ, તેમાં પણ આવું કોઈ કરતું નથી. આપણે સત્ય બોલનારા બ્રહ્માત્માઓ વડે જે ભૂલ થઈ છે એવી તો આ નાશવંત દુનિયા દ્વારા પણ થતી નથી.

મૈં દેખ તકસીર અપની, પેહેલેં દેખ ડરી એક બાર ।
દેખ ડરી સામી હક, તથ મૈં કિયા પુકાર ॥ ૨૩ ॥

હું પોતાની ભૂલને જોઈને પ્રથમ, એકવાર તો ડરી ગઈ. જ્યારે ધામધણીના હુકમને સન્મુખ જોયો
ત્યારે મેં ભયભીત થઈને આ પોકાર પાડ્યો છે.

મૈં દેખે ગુનાહ અપને, હક કે દેખે એહેસાન ।
ઉમર ગઈ પુકારતે, બીચ હલાકી જહાન ॥ ૨૪ ॥

મેં મારી ભૂલ જોઈ અને ધામધણીના ઉપકારો પણ જોયા. આ જૂઠી દુનિયામાં આ રીતે પોકાર
કરતાં કરતાં મારું આયુષ્ય જ વ્યતીત થઈ ગયું છે.

કબરૂં કિનરૂં ના કિએ, એસે કામ અધમ ।
દેખ ગુનાહ અપને, ફેર કિએ જુલમ ॥ ૨૫ ॥

આવું અધમ કાર્ય ક્યારેય કોઈએ પણ નથી કર્યું. પરંતુ હું પોતાની ભૂલોને જોઈને પણ વારંવાર અપરાધ કરતી રહી.

સ્યાની જોરુ કર્યો કરે, જાન કે ગુનાહ એ ।
ખાવંદ જાને ત્યો કરેં, હુઆ સબ હુકમ કે ॥ ૨૬ ॥

સમજદાર સ્ત્રી જાણી જોઈને આવી ભૂલો કરતી નથી. તે તો પોતાના ધડીના આદેશને આધીન થઈને, તેઓ જેવું કહે છે તેવું જ કરે છે.

જો ફેર દેખે આપન, તો એ હુઈ હાથ ધની ।
ઔર કિસીકા ના ચલે, જો કોઈ કરે સ્યાનપ ધની ॥ ૨૭ ॥

આ રીતે હું ફરીથી પોતાની તરફ નજર કરું છું તો લાગે છે કે, આ બધું ધામધણીના હાથમાં છે. અહીં કોઈનું પણ કશું જ ચાલતું નથી. ભલેને તે ગમે તેટલી ચતુરાઈ કેમ ન દેખાડે.

મૈં દેખ્યા ઈલમ હક્કા, તો એ સબ હુકમ કે ખ્યાલ ।
ઔર ના કોઈ કહું, બિના હુકમ નૂરજમાલ ॥ ૨૮ ॥

જ્યારે મેં ધામધણીના તારતમજ્ઞાન વડે જોયું તો ખબર પડી કે, આ બધું શ્રી રાજજીના હુકમના કારણથી જ બની રહ્યું છે. અહીં ધામધણીના હુકમ સિવાય બીજું કંઈ પણ નથી.

એ ગુનાહ દેખે અપને, જબ દેખ્યા દિલ ધર ।
એ ભી ગુનાહ ખુદીય કા, જબ ફેર દેખ્યા સહૂર કર ॥ ૨૯ ॥

જ્યારે મેં હદ્યપૂર્વક વિચાર કર્યો તો મને પોતાનો જ દોષ દેખાયો. જ્યારે મેં ફરીથી વિચાર કર્યો તો માલૂમ પડ્યું કે આ દોષ પણ અહંકારનો જ છે.

ગુન્હે ભી અપને તબ દેખે, જબ મૈં હુઈ હુસિયાર ।
દેખી હુસિયારી એ ભી ખુદી, ડરી હુઈ ખબરદાર ॥ ૩૦ ॥

જ્યારે હું સાવધાન બની ગઈ ત્યારે મને મારા દોષ દેખાયા. જ્યારે મેં મારી ચતુરાઈ જોઈ તો ત્યાં પણ અહંભાવ જ દેખાયો, તેથી હું ડરીને સાવચેત બની ગઈ.

ગુન્હે કિએ અજ્ઞાનમે, ગુન્હે દેખે સો ભી અજ્ઞાન ।
દમ ન લે બીચ હુકમે, જબ હકે પૂરી હે પેહેચાન ॥ ૩૧ ॥

મેં જે ભૂલો કરી છે, તે પણ અજ્ઞાન અવસ્થામાં જ કરી છે અને તેને જોઈ પણ અજ્ઞાન અવસ્થામાં જ. જ્યારે ધામધણીએ મને પૂર્ણ ઓળખાણ કરાવી ત્યારે ખબર પડી કે, તેમના હુકમ વગર એક શાસ પણ લઈ શકતો નથી.

પેહેચાન લઈ સો ભી ખુદી, મૈં ન્યારી હુઈ તિનસે ।
ન્યારી હોત સો ભી ખુદી, એ ખુદી નિકલત નાહીં મૈં ॥ ૩૨ ॥

મને ઓળખાણ થઈ છે તેમાં પણ અહંકાર ડોકાય છે. તેથી હું તેનાથી પણ અલગ થઈ ગઈ. જો

હું અલગ થઈ જાઉં છું તો તેમાં પણ અહંભાવ જ આવી જાય છે. આ રીતે આ અહંભાવ કોઈપણ પ્રકારે દૂર થતો જ નથી.

મહામત કહેં એ મોખિનો, કોઈ નાહીં હક બિગર ।
લાખ બેર મૈં દેખિયા, ફેર ફેર સહૂર કર ॥ ઉત ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! ધામધારી સિવાય બીજું કંઈ છે જ નહિ. મેં વારંવાર વિચાર કરીને, લાખો વાર જોઈ લીધું છે.

પ્રકરણ ૧૪ ચોપાઈઓ ૫૫૭

અહંકારની ઓળખાણ

મૈં લાખો વિધ દેખિયા, કહું ખુદી ક્યોંએ ન જાએ ।
એ ક્યોં જાવે પેડસે, જો દૂજી હકેં હે દેખાએ ॥ ૧ ॥

મેં લાખો પ્રકારે પ્રયત્ન કરીને જોયું પરંતુ આ અહંકાર કોઈ પણ રીતે દૂર થતો નથી. હકીકતમાં તે શ્રી રીતે નિર્ભૂળ થાય જ્યારે શ્રી રાજજીએ જ તેને દૈત (પોતાનાથી ભિન્ન) સ્વરૂપે દેખાડ્યો છે.

જો મૈં માંગો ઈસકકોં, તો ઈત ભી આપ દેખાએ ।
એ ભી ખુદી દેખી, જબ ઈલમેં હે સમજાએ ॥ ૨ ॥

જો હું પ્રેમની માંગણી કરું છું તો તેમાં પણ આ જ અહંભાવ દેખાય છે. જ્યારે મને તારતમ જ્ઞાન વડે સ્પષ્ટ ઓળખાણ થઈ ત્યારે ખબર પડી કે, પ્રેમ માંગવામાં પણ અહંભાવ જ છુપાયેલો છે.

હક પેહેચાન કિનકોં હુઈ, ઈત દૂસરા કૌન કેહેલાએ ।
ઐસી કાઢી બારીકી ખુદિયાં, હક ભી પેહેચાન કરાએ ॥ ૩ ॥

આ નાશવંત જગતમાં અક્ષરાતીત પરમાત્માની ઓળખાણ કોણે થઈ છે ? અહીં તેમના સિવાય બીજું છે પણ કોણ ? અહંકારની આ સૂક્ષ્મતાને દૂર કરવાથી જ શ્રીરાજજીની ઓળખાણ થાય છે.

તન તો અપને અરસમેં, સો તો સોએ નીંદમે ।
જગત હું એક ખાવંદ, એ નીંદ દઈ જિનને ॥ ૪ ॥

આપણું મૂળ તન (પરાત્મા) તો પરમધામમાં નિદ્રામાં સૂતેલું છે. ત્યાં તો એક ધામધારી જ જગૃત છે. જેમણે આ નિદ્રા આપી છે.

દે કર નીંદ રૂહનકો, ખેલ દેખાવત નજર ।
તો એ ખેલ કૌન દેખત, કોઈ હે બિન હુકમ કાદર ॥ ૫ ॥

પોતાની અંગનાઓને ભ્રમની નિદ્રામાં નાખીને ધામધારી પોતાની નજર સામે તેમને આ ખેલ દેખાડે છે. હકીકતે આ ખેલ કોણ જોઈ રહ્યું છે, સર્વ ધણીના હુકમ સિવાય અહીં અન્ય કોઈ છે ?

આપન સોએ હે અરસમેં, તલે હક કદમ ।
એ જો ખેલ ખેલાવે ખેલમેં, કોઈ હે બિન હક હુકમ ॥ ૬ ॥

આપણે તો પરમધામમાં ધામધારીનાં ચરણોમાં સૂતેલાં છીએ. પરંતુ જે આ સંસારના ખેલમાં વિભિન્ન પ્રકારના ખેલ બતાવી રહ્યા છે શું તે શ્રી રાજજીના હુકમ સિવાય બીજું કોઈ હોઈ શકે ?

ઈતહુકમ એક હક્કા, ઔર હકૈ કા ઈલમ ।
હુકમ ઈલમ યા ખેલ કો, દેખો સોઈયાં તલે કદમ ॥ ૭ ॥

અહીં તો એક શ્રી રાજજીનો હુકમ છે અને બીજું તેમનું જ્ઞાન છે. આપણો તેમના ચરણોમાં સૂતેલાં આ ખેલમાં કાર્યરત, તેમના હુકમ અને જ્ઞાનને જોઈ રહ્યાં છીએ.

કહે ઈલમ તુમહીં પટ, તુમહીં કુંજુ પટ કી ।
કુલ અકલ હૈ તુમકોં, દેખો ઉલટી યા સીધી ॥ ૮ ॥

તારતમ જ્ઞાન એમ કહે છે કે, તમે જ પડદો છો અને તમે જ તેની ચાવી છો. જાગૃત બુદ્ધિનું જ્ઞાન પણ તમને જ આચ્યું છે. એને તમે સીધી રીતે જુઓ કે ઉલટી રીતે.

બીચ ખેલ ઔર ખાવંદ, પટ તુમારા વજૂદ ।
પીઠ દે હક્કોં એ દેખત, જો ના કછુ હૈ નાખૂદ ॥ ૯ ॥

આ નાશવંત ખેલ અને શ્રી રાજજી વચ્ચે તમારું શરીર જ આવરણ સ્વરૂપ છે. તેથી તમે શ્રી રાજજીને પીઠ આપીને નાશવંત જગતને જોઈ રહ્યાં છો. જેનું કોઈ અસ્તિત્વ જ નથી.

એ ખેલ હુકમ ઈલમકા, હમેં નીંદમેં દેખાવત ।
કરને હાંસી અરસમેં, ખેલમેં ભુલાવત ॥ ૧૦ ॥

આ ખેલ તો આદેશ અને જ્ઞાનનો છે. (ધામધણીના હુકમથી ઉત્પત્ત થયો છે અને તેમના જ્ઞાન વડે જાઇની શકાય છે.) પોતે ધામધણી આપણાને તે નિત્રામાં દેખાડી રહ્યા છે. પરમધામમાં આપણી હાંસી કરવા માટે જ તેઓ આપણાને આ ખેલમાં ભુલાવી રહ્યા છે. (ઓતપ્રોત કરી રહ્યા છે)

ઈત દૂસરા કોઈ કહું નહીં, સબ દેખ્યા હુકમ ઈલમ ।
જો એ ઉડે નાખૂદ હુકમેં, તો દેખો બૈઠે આગે ખસમ ॥ ૧૧ ॥

અહીં બીજું કશું પણ નથી. સર્વત્ર હુકમ અને જ્ઞાન જ દેખાય છે. જ્યારે શ્રી રાજજીના આદેશથી આ નાશવંત જગત ઊડી જશે ત્યારે આપણો પોતાને આપણા ધણીના સન્મુખ બેઠેલી જોઈશું.

હકે દ્વાર દિયા હાથ અપને, ઔર હૈ ઈલમ પૂરી પેહેચાન ।
તો ક્યોં સહેં આડા પટ, ક્યોં ન ખોલેં દ્વાર સુભાન ॥ ૧૨ ॥

ધામધણીએ આપણા બ્રહ્માત્માઓના હાથમાં પરમધામના દરવાજાની કુંચી સોંપી છે અને તારતમ જ્ઞાન આપીને તેની પૂર્ણ ઓળખાણ કરાવી છે. તો પછી આપણે આ આવરણને શા માટે સહન કરીએ ? અને પરમધામના દરવાજા શા માટે ના ખોલીએ ?

જો પટ ખોલું હુકમ બિના, લગત ખુદી ગુણે ડર ।
નાતો હાથ કુંજુ હૈ આસિક્કે, હક બિછોહા સહેં ક્યોં કર ॥ ૧૩ ॥

જો હું શ્રીરાજજીના હુકમ વગર ધામના દરવાજા ખોલી નાખું તો મને અહંકારના દોષનો ડર લાગે છે. નહિ તો મારા જેવી પ્રેમી આત્માના હાથમાં જ્યારે તારતમ જ્ઞાન રૂપી ચાવી આપી રાખી છે, તો આપણે ધામધણીનો વિયોગ શા માટે સહન કરીએ ?

જો હોએ મુઝેં ઈસક, તો દેખોં ન ખુદી હુકમ ।
એક નાહીં મોખેં ઈસક, તો આડા દેખોં હુકમ ઈલમ ॥ ૧૪ ॥

જો મારામાં પ્રેમ હોત તો હું અહંકાર તથા હુકમનો પણ ડર રાખતી ન હોત. પરંતુ મારામાં

ધામધણી પ્રત્યે પ્રેમ જ નથી. તેથી હું પોતાના સામે હુકમ અને જ્ઞાનને અંતરાય રૂપે જોઉં છું.

નાતો દ્વાર ખોલકે, આગે ટેખેન અરસ રેહેમાન ।
ઈત ક્યોં ટેખોં રાહ હુકમકી, હકે હે કુંજ પેહેચાન ॥ ૧૫ ॥

નહિ તો પરમધામના દરવાજા ખોલીને આપણે ધામધણીનાં દર્શન કેમ કરી નથી લેતા. જ્યારે ધામધણીએ તારતમજ્ઞાન રૂપી ચાવી આપીને પોતાની ઓળખાજા કરાવી છે તો (પદ્ધી) તેમના હુકમની રાહ શા માટે જોઉં ?

ગોતે ન ખાંડિં બિના જલ, જો આવે ઈસક ।
તો હુકમ ખુદી ના કંદૂ ગુના, પટ દમ ન રખે બેસક ॥ ૧૬ ॥

જો મારામાં પ્રેમ જાગૃત થઈ ગયો હોત તો હું પાણી વગર (ના કૂવામાં) ગોથાં ખાતી ન હોત. તેના પદ્ધી મને હુકમ અને અભિમાનનો પણ દોષ લાગત નહિ. ત્યારે ચોક્કસપણે જ આત્મા, ધામધણી અને આપણી વચ્ચે ક્ષણભર માટે પણ આવરણ રહેવા દેત નહિ.

ઈસક માંગું તો ભી ગુના, ઔર ખુદી એ ભી ગુનાહ હોએ ।
જો ટેખોં હુકમ ઈલમકોં, મોહે બાંધ લૈ વિધ દોએ ॥ ૧૭ ॥

જો હું ધણીનો પ્રેમ માગું છું તો પણ અપરાધ થઈ જાય છે. મારામાં રહેલો અહંકાર પણ દોષ સ્વરૂપ છે. જ્યારે હું ધામધણીના હુકમ અને જ્ઞાન તરફ જોઉં છું તો મને સમજાય છે કે ધામધણીએ મને બજે રીતે બાંધી રાખી છે.

એ ટેખોં સહૂર ખુદી માંગના, એ દોઉં તલેં હુકમ ।
તો ખોલ દરવાજા અપના, ક્યોં ન મિલોં અપને ખસમ ॥ ૧૮ ॥

વિચાર પૂર્વક જોતાં અહંકાર અને પ્રેમની માગણી બજે જ ધામધણીના હુકમને આધીન છે. તો પદ્ધી પરમધામના દરવાજા ખોલીને પોતાના ધણી સાથે શા માટે ન મળી લેવાય ?

ખુદી ગુનાહ સબ હુકમેં, માંગું બોલું સબ હુકમ ।
પટ ખોલું યા જો કરું, સબ હુકમ કહે ઈલમ ॥ ૧૯ ॥

અહંકારનો દોષ પણ હુકમને આધીન છે અને પ્રેમની માગણી પણ તેમને આધીન છે. તેથી હવે હું આવરણને દૂર કરું કે બીજું કંઈ પણ કરું એ બધું ધામધણીનો આદેશ જ છે. આ તારતમ જ્ઞાન મને આ રીતે સમજાવે છે.

ઈત ખુદી ન ગુનાહ કિન સિર, યા ઢાંપ ખોલ તેરે હાથ ।
દેખ ખાવંદ યા ખેલકોં, હુકમ ઈલમ તેરે સાથ ॥ ૨૦ ॥

અહીં કોઈના પણ શિર પર અહંકાર કે દોષ નથી. તેથી પાર (પરમધામ)ના દરવાજા ખોલવા અથવા બંધ કરવા એ બધું તારા હાથમાં છે. હે આત્મા ! હવે તું પોતાના ધણીને જો અથવા આ ખેલને જો. તેમનો હુકમ તથા તેમનું જ્ઞાન બજે તારી સાથે છે.

સબ મોમિનોંકોં સૌંપિયા, કદ્યા મોમિન દિલ અરસ ।
દેખ આપ દિલ બિચારકે, દિલ મોમિન અરસ પરસ ॥ ૨૧ ॥

આ બધી જવાબદારી બ્રહ્માત્માઓને સૌંપી દીધી છે અને કલ્યાં છે કે, બ્રહ્માત્માઓનું હદ્ય જ

પરમધામ છે. હવે તું વિચારીને પોતાના હદ્યને જો. બ્રહ્માત્માઓનું હદ્ય તથા પરમધામ બને જ પરસ્પર જોડાઈ ગયાં છે અર્થાત્ એકાકાર થઈ ગયાં છે.

દિલ મોમિનકા અરસ હૈ, જો દેખે અરસ મોમન ।
હક ચાહેં ઉઠાયા અરસમેં, તો તેરા આગોહીં નહીં તન ॥ ૨૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓ વિચાર પૂર્વક જુએ તો તેમનું હદ્ય જ પરમધામ છે. જ્યારે ધામધણી તેમને પરમધામમાં જાગૃત કરીને બેસાડવા ઈચ્છશે તો તેમનું આ નાશવંત તન માનો કે પ્રથમથી જ અસ્તિત્વહીન બની જશે.

મહામત કહેં એ મોમિનો, હકેં હાંસી કરી પૂરન ।
દેખ ખાવંદ યા ખેલકોં, એ કુંજુ તેરા દિલ મોમન ॥ ૨૩ ॥

શ્રી મહામતિ કહે છે કે બ્રહ્માત્માઓ ! ધામધણીએ આપણી પૂર્ણરૂપે હાંસી કરી છે. હવે તમે પોતાના ધણીને જુઓ અથવા આ ખેલને જુઓ. તારતમ જ્ઞાનની એ ચાવી તમારા હદ્યમાં છે.

પ્રકરણ ૧૫ ચોપાઈઓ ૫૮૦

હુકમની ઓળખાણ

તાલા દ્વાર ન કુંજુ ખોલના, સમજાએ દઈ સબોં આપ ।
દિલ અપનેમેં હક બસેં, જ્યોં જાને ત્યોં કર મિલાપ ॥ ૧ ॥

કોઈ દરવાજો નથી, તાણું નથી, કુંચી નથી અને તેને ખોલવાનું પણ નથી. એ સંપૂર્ણ વાતો સ્વયં ધામધણીએ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા સમજાવી દીધી છે અને તેઓ પોતે આપણા હદ્યમાં આવીને બિરાજમાન થઈ ગયા છે. હવે પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે તેમને મળો.

સેહેર ગસે હક નજીક, આડા પટ ન દ્વાર ।
ખોલી આંખેં સમજકી, દેખતી ન દેખે ભરતાર ॥ ૨ ॥

ધામધણી આપણી શ્વાસનળીથી પણ અત્યંત નજીક છે. હવે કોઈ પડદો કે દ્વાર પણ અંતરાય સ્વરૂપ નથી. તેમણે પોતે તમારી આત્મદાસી ખોલી નાખી છે. તો પણ તમે દેખતા હોવા છતાં તેમને જોતાં નથી.

હુકમ ઈલમ ખેલ એકૈ, ઓર કોઈ ન કહું દમ ।
ઈત રૂહ ન કોઈ રૂહનકી, જો કંધૂ હોએ સો હુકમ ॥ ૩ ॥

આ તારતમ જ્ઞાન તથા નશર ખેલ બને એક જ હુકમને આધીન છે. હુકમ સિવાય અહીં કોઈ પણ પ્રકારની કોઈ શક્તિ છે જ નહિ. અહીં બ્રહ્માત્માઓના આત્માઓ પણ નથી. અહીં તો જે કંઈ પણ છે, (તે) એક શ્રી રાજજીનો હુકમ જ છે.

અપની સુરતેં હુકમ, ખેલાવત હુકમ ।
ખેલત સામી હુકમેં, એ દેખાવત તલેં કદમ ॥ ૪ ॥

આપણી સુરતાઓ પણ એ હુકમ વડે આ ખેલમાં આવી છે. અને એ જ આદેશ તેમને રમાડી રહ્યો છે તથા તેઓ એ જ આદેશ સાથે રમી રહી છે. હકીકતમાં ધામધણીનાં ચરણોમાં બેઠેલા આત્માઓને આ હુકમ બધું જ દેખાડી રહ્યો છે.

અરવાહેં જો કોઈ અરસકી, સો સબ હક આમર ।
હમ હુજત લૈ સિર અરસકી, બૈઠીં આગૂં હક નજર ॥ ૫ ॥

અહીં પરમધામના જે પણ આત્માઓ છે, (તે) બધા શ્રીરાજજીના હુકમના જ સ્વરૂપ છે. તેથી આપણે બધાએ પરમધામના હોવાનો અધિકાર બતાવ્યો છે. કારણ કે આપણે શ્રીરાજજીની દસ્તિ સમક્ષ જ બેઠેલા છીએ.

અરવા હમારી આમર, ગુન અંગ ઈન્દ્રી આમર ।
હમ દેખેં સબ આમર, હક દેખાવત પટ કર ॥ ૬ ॥

આપણો આત્મા તથા ગુણ, અંગ ઈન્દ્રિયો વગેરે બધું જ આ હુકમ વડે જ છે. આપણે જે કંઈ જોઈ રહ્યાં છીએ તે તમામ આ હુકમ છે. તેઓ બ્રમનું આવરણ નાખીને આપણને ખેલ દેખાડી રહ્યા છે.

જો ઈત હરવા હોએ અરસકી, તો ઉડાવેં ચૌદે તબક ।
રૂહેં નામ ધરાએ હમ, ઐસા હુકમેં કર દિયા હક ॥ ૭ ॥

આ નાશવંત જગતમાં જો પરમધામના આત્માઓ હોત તો આ ચૌદેલોક બધા ઉડી જાત. શ્રીરાજજીના હુકમથી જ આપણે બ્રહ્માત્માઓનું નામ ધારણ કર્યું છે.

જૂઠ ન આવે અરસમેં, સાંચ નજરોં રહે ન જૂઠ ।
દેખ્યા અંતર માણે બાહેર, કંદૂ જરા ન હુકમેં ધૂટ ॥ ૮ ॥

પરમધામમાં જૂઠ આવી શકતું નથી અને સત્ય આત્માઓની નજર સમક્ષ તે ટકી પણ શકતું નથી. જ્યારે મેં અંદર અને બહાર બધી બાજુથી જોયું તો ખબર પડી કે અહીં શ્રીરાજજીના હુકમ સિવાય લેશ માત્ર પણ (કંઈ જ) નથી.

દેખ્યા દેખાયા હુકમેં, ઔર હમ ભી ભાએ હુકમ ।
ના હુઅા ના હૈ ના હોએગા, બિના હુકમ ખસમ ॥ ૯ ॥

ખરેખર તો શ્રી રાજજીનો હુકમ જ જોવા અથવા જોવરાવાવાળો છે. આપણે પોતે પણ તેમને આધીન છીએ. શ્રીરાજજીના આદેશ વગર કશું બન્યું નથી, કશું બની રહ્યું નથી અને ભવિષ્યમાં પણ કશું બનવાનું નથી.

હુકમેં દેખાયા હુકમકોં, તિન હુકમેં દેખ્યા હુકમ ।
ભિસ્ત દોજક ઉન હુકમેં, આખર સુખ સબ દમ ॥ ૧૦ ॥

શ્રી રાજજીના હુકમે જ આદેશ સ્વરૂપ આ આત્માઓને આ ખેલ દેખાડ્યો છે. તેથી આ હુકમથી હુકમને જોયા છે. મુક્તિ સ્થળ તથા નરક પણ આ હુકમને આધીન છે. તથા અંતિમ સમયે તમામને સુખ પણ આને કારણે પ્રાપ્ત થશે.

જિન નામ ધરાયા હુકમેં, રૂહેં ફિરસ્તે સિર પર ।
પોહોંચે અપની નિસબ્ધતે, દ્વાર બકા ખોલ કર ॥ ૧૧ ॥

શ્રી રાજજીના આદેશથી જ બ્રહ્મસૂષ્ટિ તથા ઈશ્વરીસૂષ્ટિનું નામ ધારણ કર્યું છે. તેઓ બધા પરમધામના દરવાજા ખોલીને આ હુકમને કારણે પોતાના સંબંધને અનુરૂપ પરમધામ તથા અક્ષરધામમાં પહોંચશે.

હમ ઉઠ બૈઠે અરસમે, હમકોં હુકમે દિયા સબ યાદ ।
હુકમેં હુકમ ખેલ દેખાઈયા, સો હુકમેં હુકમ આયા સ્વાદ ॥ ૧૨ ॥

જ્યારે આપણે (નશર સંસારમાંથી) જાગીને પરમધામમાં બેસી જઈશું ત્યારે આ હુકમ જ આપણને ખેલની વાતો યાદ કરાવશે. હકીકતે આ હુકમે જ હુકમને ખેલ દેખાડ્યો છે અને હુકમથી જ હુકમને ખેલનો સ્વાદ મળે છે.

યોં મિહીં બાતેં કૈ હુકમકી, હુઆ હુકમ સબમેં એક ।
અરસમેં હમ સિર લે ઉઠે, સબ સિર લે કહે વિવેક ॥ ૧૩ ॥

આ રીતે શ્રી રાજજીના આદેશનું રહસ્ય અત્યંત સૂક્ષ્મ છે. સર્વત્ર એક શ્રી રાજજીનો હુકમ જ કાર્ય કરી રહ્યો છે. જ્યારે આપણે પરમધામમાં જાગૃત થઈને બેસી જઈશું ત્યારે આ હુકમના કારણે આ નાશવંત જગતના ખેલની વાતો કરીશું.

હમ જુદે ન હુએ અરસસે, ઔર જુદે હુએ બેસક ।
હમ રૂહેં ખેલ દેખ્યા નહીં, ઔર ખેલકી બાતેં કરીં મુતલક ॥ ૧૪ ॥

હકીકતમાં આપણે બ્રહ્માત્માઓ પરમધામથી અળગા થયા નથી અને આ હુકમ દ્વારા સુરતારૂપે અલગ પણ થયા છીએ. વાસ્તવમાં આપણે બ્રહ્માત્માઓએ આ ખેલ પણ જોયો નથી. તેમ છતાં આપણે ચોક્કસપણે જ પરમધામમાં આ ખેલની વાતો કરીશું.

ઇન વિધ સબ હુકમેં કર, ખેલ દેખાયા બિલવત અંદર ।
બાતેં બિલવત કી કરીં ખેલમેં, જો ગુજ હક્કે દિલ ભીતર ॥ ૧૫ ॥

આ રીતે શ્રી રાજજીના આદેશથી જ બ્રહ્માત્માઓને મૂલભિલાવામાં આ ખેલ દેખાડ્યો છે. બ્રહ્માત્માઓએ આ ખેલમાં સુરતારૂપે આવીને શ્રીરાજજીના હૃદયની ગુપ્ત વાતો પણ જાહેર કરી છે.

ઔર ખેલ કી બાતેં સબ, હોસી બીચ બિલવત ।
લેસી ખેલકા સુખ બિલવતમેં, લિયા ખેલમેં સુખ નિસબ્ધત ॥ ૧૬ ॥

આ રીતે આ નાશવંત ખેલની વાતો પણ મૂલભિલાવામાં થશે. જે રીતે આ નાશવંત ખેલમાં પરમધામના સુખનો અનુભવ કર્યો તે જ રીતે મૂલભિલાવામાં પણ નાશવંત ખેલના સુખોનો અનુભવ કરીશું.

છોડ્યા નહીં અરસકોં, ઔર ખેલમેં ભી ગૈયાં ।
અંતરાએ ભી હુઠી અરસસે, ઔર જુદ્યાં ભી ન જૈયાં ॥ ૧૭ ॥

આ બધો શ્રી રાજજીના હુકમનો જ પ્રભાવ છે, કે આપણે પરમધામ પણ ન છોડ્યું અને આપણે નાશવંત ખેલમાં પણ આવ્યા. પરમધામ સાથે અંતરાય (પડદો) પણ થયો અને આપણે તેનાથી (પરમધામથી) દૂર પણ ન રહ્યા.

એ વિધ સબ હુકમકી, હુકમેં કિએ બનાએ ।
વાસ્તે ઈસક રબદ્ધે, દોઉં હૌર દિયે દેખાએ ॥ ૧૮ ॥

આ બધી જ વિશેષતા શ્રી રાજજીના આદેશની છે. તેમણે જ આ બધું કર્યું છે. પ્રેમની પરિચયાં

માટે જ બ્રહ્માત્માઓને પરમધામ તથા નાશવંત જગતનાં સુખોનો અનુભવ કરાવ્યો છે.

ઔર સાહેબી અપની, દેખાઈ નીકે કર ।
ક્યો કહું બડાઈ હક્કી, મેરા ખસમ બડા કાદર ॥ ૧૮ ॥

આ રીતે શ્રીરાજજીએ આપણને તેમની પ્રભુતા (મહત્વ)નું સારી રીતે દર્શન કરાવ્યું છે. હું ધામધણીની મહત્તા (પ્રભુતા)નું શું વર્ણન કરું ? મારા ધણી તો ભારે સમર્થ છે.

મહામત કહેં એ મોમિનો, હકેં બૈઠાએ તલેં કદમ ।
કરસી હાંસી બીચ અરસકે, જો કરી હુકમેં ઈલમ ॥ ૨૦ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! ધામધણીએ આપણને, પોતાનાં ચરણોમાં જ બેસાડ્યા છે. તેમના હુકમ અને જ્ઞાન વડે આ જગતમાં આપણી જે સ્થિતિ કરી છે, (તેની) તેઓ પરમધામમાં હાંસી કરશે.

પ્રકરણ ૧૬ ચોપાઈ ૬૦૦

શ્રી સિન્ધી ગ્રંથ (હિન્દુસ્તાની પ્રકરણો સહિત) સંપૂર્ણ

पहले बीज उत्तम हुआ, पुरी जहां नैतन ।
 सब पुरियों में उत्तम, हुई धन धन ॥
 ए मधे जे पुरी कहवे, नैतन जेहुं नाम ।
 उत्तम चौदे भवनमां, जिहां वालानो विश्वाम ॥

- महामति श्री प्राणनाथ

श्री ५ नवतनपुरीधाम, जामनगर